Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख १ माहे दिसेंबर सन १९१३ इ० अंक ४६

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः– गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिलुक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६$\frac{?}{?}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट
नो० नं० २

तीनच दिवसांत गुण

खरूज गजकर्ण, खवडा, फोड आग पैण, जखम, खाजून आग व पाणी सुटणें चांद्या, इसब, नायटा, बद, व्रग, नासूर उपदंश, गळव, भद, यांवर आमचे मलमानें येतो. हागवण कॉलरा वांति, पोटशूळ पोटांत वात धरणें, अजिर्ण, भुसट ढेकर, अमांश, दमा, खाशी, वळ येणें, पेटके पावर-कापूर, शेप, पुदीना पेपरमींट, धने, अजवान, हिंग, सुंठ, यांचे अर्क ५ मिनिटांत गुण देऊन ८ दिवसांत पूर्ण फायदा करितात. उन्हाळी, परमा, गरमी, चहा व विडीपासून आतप, मुत्रकृच्छ ऊन लागणें यावर दवणा, रेवाचिनी, मंजिष्ट यांचे अर्क ४ दिवसांत फायदा किंमत ८ आणे. मेंथालार्क किं. ४ आणे वि. खु. पत्रद्वारें.
क्या. फुकट.
के. आर. मुळे नांदुरा.
जी. आय. पी.

नो० नं० ३

श्री प्रताप स्पिनिंग वीव्हिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी लिमिटेड, अमळनेर

वरील कंपनीचें वाढलेल्या भांडवलासह १५,००,००० पंधरा लक्षांचें भांडवल असून त्याचे प्रत्येकीं १०० शंभर रुपये प्रमाणें १५,००० भाग केले आहेत. त्यापैकीं आजपर्यंत अजमासें १०,६०० भाग खपले जाऊन बाकी अजमासें ४४०० भागच खपावयाचें राहिले आहेत.

गेले तीन चार सालांत कपाशीचे वाढलेले भाव राहून त्या प्रमाणानें कापडाचे भाव वाढलें नाहींत ही गोष्ट ध्यानांत घेतां ह्या कंपनीनें कधीं कमी केव्हां ज्यास्त मिळून दरसाल दरशेंकडा(६) रुपये प्रमाणें व्याज भागिदारांस देऊन शिवाय जवळ जवळ ९५०००) पंचाण्यव हजार रुपये डिप्रिसियेशन व रिजर्व्ह फंडाना जमा ठेविली आहे. सन १९१० साल सूत कापडांचे व बेंच गिरण्यास अनिष्ट गेले आहे व त्या सालीं देखील ह्यांनीं साडे चार रुपये प्रमाणें व्याज भागीदारांस वाटलें आहे.

कोणताही कारखाना नवीन सुरू होतांना त्याचे भाग घेणें ह्मणजे कारखाना सुरू होईपावेतों निदान दोन वर्षें पावेतों तरी भागीदारास त्यांचे पुंजीवर कांहीं व्याज मिळण्याची उमेद करणे नकोच. ही कंपनी वर दाखविलेल्याप्रमाणें व्यवस्थितपणें चालू आहे. आतां भाग घेणारांनीं रक्कम भरली कीं त्याच दिवसापासून त्यांच्या त्या रकमेवर पूर्वींचे भागीदारांस जो शेंकडा नफा वाटण्याचें ठरेल त्याच दरानें नफा मिळणार आहे. हल्लीं भागांची मागणी बरीच येते आहे. करितां भाग घेणारांनीं त्वरा केलेली बरी.

अर्जाचा फार्म व आणखी कांहीं विशेष माहिती कोणास पाहिजे असल्यास खालील पत्यावर पत्र व्यवहार करावा.

मोतीलाल माणकचंद आणि
कंपनी सेक्रेटरीज ट्रेजरर्स आणि
एजंटस

नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रेनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ०८ व्हीपीनें ०१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु० १०६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ५

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळया

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार ताबडतोब दूर होतात. किं रु. १०८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसां नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ६

जर्णोद्धार

वाडेगाव ता० बाळापूर येथील श्री पांडुरंगाचें मंदीराचें काम जनाश्रयावर अ झालें व अर्धे होणें आहे. सदरहू का या वर्षीं न झाल्यास झालेलेंहीं पडू फुकट जाणार! तरी या पुण्यकार्या सर्वांनीं द्रव्यद्वारें हातभार लावावा अशी विनंती आहे. श्रीपांडुरंग भक्त ही संधी घालविणार नाहींत अशी आशा आहे मनीऑर्डरी द्वारें वर्गणी पाठविणें ती खाली पत्यावर पाठवावी.

विक्रम मारुती पाटील रा. व
ता. बाळापूर

वि. सू. मंदीरा तर्फे मागणी करण्यास व गावोगांव फिरण्यास रा. नथू शिवराम पाटील यांस नेमिलें आहे.

नो. नं. ७

नोटीस

किरकोळ ज्युडीशिअल मु० नं०
सन १

विद्यमान डिस्ट्रीक्ट जज्यसाहेब आ
यांचे कोट

अर्जदार जालमासींग वलुद लक्ष्म बंगरे जात रजपूत रा० कुऱ्हा जिल्हा उमरावती यानें अज्ञान सिंग वा। सबदलासींग उमर '२' गणु सिंग वा। सबदलासिंग ही रजपूत रा. बावनबीर ता जि. बुलढाणा या दोघा अज्ञानांच्या श रांचा व इस्टेटीचा पालनकर्ता नेमण्या अर्ज केल्यावरून सदरहु अर्जाची सुना व चौकशीची ता० ११ माहे १२ १९१३ ई० रोजीं नेमिली अहे त्याव अशी नोटीस देण्यांत येत आहे कीं रहु अर्जदाराच्या अर्जाबद्दल जर को कांहीं तक्रार करणे असेल तर जातीनें किंवा कोर्टानें अधिकार दिले ज्या वकीलास योग्य माहिती दिली अ व अर्जासंबंधीं सर्व मुद्याच्या सवालांचा ज देण्यास जो समर्थ असेल किंवा अश सवालांचा जबाब देऊं शकेल असा क दुसरा असामी ज्याच्या बरोबर असेल प्लीडराच्यामार्फत या कोर्टांत हजर पाहिजे; आणि त्यास अशीही नोट देण्यांत येत आहे कीं सदरहु लिहिले दिवशीं तो हजर न झाल्यास त्याच्या परो अर्जाची चौकशी होऊन ठराव केला जाई आज ता० ५ माहे नोव्हेंबर सन १९१ रोजीं आमच्या सहीनिशी व कोर्टाच्या शिक्क निशी दिली.

डि. ज. शिक्का

सही
A. L. डिघे
अडिशनल डि. ज. वेस्ट बर
डिस्ट्रीक्ट जज्य वेस्ट बरार
जज यांचे करितां

नो० नं० ८

म येथील, पूर्वीच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टो- असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषो- नारायणभट यांचा बंगला विका आहे.

वा ते इंगोळी व्हाया वाशीम लैक- कवे लाईन ओपन होणार असल्या- जूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा .

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार ऑफीस आकोला
वऱ्हाड

नो० नं० ९

रामबाण उपाय.

रक्त पिती व कोड

हजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या खात्री पटावी ह्मणून १०००० पुड्या करण्याचें योजिलें आहे वरील महारोग दुरुस्त होण्या- आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध ळ. या पुड्या वापरून अनुभव ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. त फक्त टपाल हशील वगैरे च आहे.

हीं रक्तपिती; कोड, हे कसे त्याची शुश्रुषा कशी करावो? हितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत तयार केलें आहे तेंही पण वाचण्या लायक आहे. सून त्वचे संबंधी रोगांची किंमत फक्त ट. पा. व्यवहार इंग्रजींत करावा.

कृपाराम
…बानलेन पो. सालकिया जि.
हावरा.

नो. नं. १०

पत्रव्यवहार

…पनिषत प्रकाश-ईशावास्य.

२० आक्टोबरचे अंकावरून पुढे चालूं.

…वानिषदाचे आठव्या श्लोकाचे व्या- त तर फारच गोंधळ उडलेला दिसतो. शंकराचार्य, रामानुजाचार्य, मध्वाचार्य दयानंद यांचे भाष्यांत भिन्नता परंतु प्रोफेसर भानू यांचें विवरणांत संहारांतही भेद दृष्टीस पडतो. 'विचार त्यनुगामी असला पाहिजे' असें प्रथम भानू यांनीं सांगितलें आहे व त्यामुळें स्पष्टार्थ देण्यास कदाचित् अडचण असेल! श्रुतीचा अर्थ करण्यास कारांची मदत घ्यावी लागते व ह्मणून जिज्ञासूस भाष्यानुगामी अर्थ करावा ता. आतां असे भाष्यकार अनेक यामुळें संपादकाची तारंबळ उडाली स नवल नाहीं.

भानू यांनीं उपसहारांत जो अर्थ आहे तोच खरा अर्थ आहे. "हा ष सर्वज्ञ, मनोनियंता, सर्वश्रेष्ठ आणि कृतार्थ झाला असें दिसते. … जें पद प्राप्त होतें तें शुद्ध, स्थूल सूक्ष्म, कारण देह विरहित ह्मणजे सर्व देह शून्य असें तेजस्वी आणि निर्मल असें असतें." पुढें त्यांनीं सारांश ह्मणून जें थोडक्यांत विवरण केलें, त्यामुळें वर लिहिलेल्या विवरणापेक्षां त्यांचा अर्थ निराळाच आहे असें वाटूं लागते!

भाष्यकारांनीं आठव्या श्लोकांत वर्णन केलेले गूण कोणी ईश्वराकडे तर कोणी ब्रह्माकडे लाविले आहेत. परंतु तसें तें लावणें ठीक दिसत नाहीं. कारण षड्गुणैश्वर्य, सर्व शक्तिमान, सर्वांतर्यामी परमेश्वर असो, अथवा अस्ति, भातिप्रिय व अनिर्वचनीय, अगम्य असें ब्रह्म असो त्याचें वर्णन- त्यास शिरा नाहींत, त्याचे अंगास क्षतें नाहींत, वगैरे तऱ्हेनें केलें असतां चमत्कारीक व आर्षपणाचे दिसेल. प्रोफेसर- भानू यानीं ह्मटल्या प्रमाणें सातव्या श्लोकांत वर्णन केलेल्या पुरुषाचेच हें वर्णन असलें पाहिजे. मात्र तें स्थूल अथवा सूक्ष्म देहाशीं तादात्म्य असणाऱ्या पुरुषाचें नसून विज्ञान भूमिकेवर आरूढ झालेल्या स्थितप्रज्ञाचे शरीराचें आहे. श्रुतीमध्यें मूळांत त्याचें वर्णन फारच गोड केलेलें आहे - तें कसें आहे तें आपण पाहू. पर्यगात् - आकाशा प्रमाणें सर्व व्यापि. ज्या भूमिकेवर दिक् कालाची उपाधी नहीं. स्थूलदेहापलीकडील, सूक्ष्म अथवा लिंगदेह हा देखील स्थूल भूमिकेवर भासणाऱ्या दिक् कालाचे कक्षेंत येत नाहीं तर मनोभूमिकेच्यापलीकडे राहणाऱ्या स्थितप्रज्ञास स्थूल व सूक्ष्माचे अपेक्षेनें आकाशाप्रमाणें सर्वव्यापि, सभोंवार सर्वत्र गेलेला असें ह्मणण्यास काय हरकत आहे. शुक्रं --- तेजस्वी, जो अत्यंत तेजस्वी असतो, अकायं शरीरशून्य --- श्रीशंकराचार्यांचे भाष्याचा अर्थ सांगत असतां प्रो० भानू यानीं टिपेंत ह्मटलें आहे 'कारण शरीर हे मनुष्यांच्या कर्मानें बनलेलें असतें. ह्यालाच 'जीव, ह्मणतात.' यांत मनुष्य शद्बानें काय घ्यावयाचें हें समजत नाहीं. अव्रणं — स्थूल देह अपेक्षतेनें तो अत्यंत शुद्ध व अक्षत असा आहे. तसेंच त्याचा देह अस्नाविरं व शुद्ध असा असतो. तो अपापविद्ध — पापशून्य होतो. तो जीवन्मुक्त स्थितीप्रत गेल्यामुळें कर्माकर्माचें बंधन त्याचें ठिकाणीं राहत नाहीं. परंतु प्रो. भानू यांनीं लिहिल्याप्रमाणें —

सशाश्वतीभ्यः समाभ्यः याथातथ्यतः

अर्थान् व्यदधात् – तो ज्ञानी पुरुष यावज्जीव पुरुषार्थाची यथार्थ सिद्धी करतो. कविदूरदृष्टी, सर्वद्रष्टा, मनीषी --- मनावर सत्ता चालविणारा, प्राणिमात्राच्या मनांत काय आहे हें त्यास समजतें. तो प्रतिष्ठितप्रज्ञ असतो. श्रीरामानुजाचार्यांनीं ह्मटल्याप्रमाणें तो पुरुष -- कामक्रोधादिकास जिंकतो. ह्मणजे आत्मसाक्षात्कारास विरोध करणाऱ्या वृत्तींचें निवर्तन करतो. विद्वान व स्वतंत्र --- प्रकृतीच्या तंत्रानें न चालणारा असा असतो. परिभूः- तो सर्वांपेक्षां श्रेष्ठ आहे. स्वयंभूः स्वतः सिद्ध. दुसऱ्यावर अवलंबून न राहणारा हीं सर्व विशेषणें आत्म्याचीं, परमात्म्याचीं ब्रह्माचीं अथवा ईश्वराचीं नसून ती जीवन्मुक्ताचीं अथवा विज्ञानमय कोशाभिमानी जीवाची आहेत. त्यांतील कांहीं, कोशास लक्षून आहेत व कांहीं कोशाचे ठिकाणीं असणाऱ्या विशिष्ट चैतन्यास लक्षून आहेत. स्थूल भूमिकेवर आपण जेव्हां एखाद्या पुरुषाचें वर्णन करतो, तेव्हां तें वर्णन त्याचे शरीरास मनास व बुद्धीस लक्षून असते, तसें येथें केवळ विज्ञानमय भूमिकेवर असणाऱ्या स्थितप्रज्ञाचें हें वर्णन असलें पाहिजे. विज्ञान अथवा आनंदमयकोशाचें आकलन व्यावहारीक बुद्धीनें Intellectually होणें कठीण असल्या मुळें कोणी अनुभवी आपला अनुभव कांहीं निराळा असल्यास जरूर देईल अशी विनंति आहे.

नवव्या श्लोकांत नुसते विद्येचे ह्मणजे ज्ञानाचे व नुसत्या अविद्येचे ह्मणजे आत्मज्ञान विमुख कर्माचे पाठीस लागणाऱ्या पुरुषाची स्थिति सांगितली आहे. जे लोक अविद्येची अर्थात अज्ञानजन्य कर्माची उपासना करतात, किंवा जे अनुभवशून्य अशा नुसत्या ज्ञानाची उपासना करितात ते दोघेंही जन्म मृत्यूच्या चक्रांत सापडणारे आहेत. प्रो० भानू यानीं आपलें विवरणांत या श्लोकांचा स्पष्टार्थ केला नाहीं तरी उपसंहारांत त्यानीं स्पष्टीकरण केलें आहे— "नित्य नैमित्तिक अशीं जीं वेदोक्त' कर्में तीं न करितां केवळ ब्रह्ममिमांसेची बडबड केली तरी जीवाच्या प्रगतीला यापासून कांहीं एक उपयोग होत नाहीं. जीवास मुक्ति मिळवावयाची असेल तर ती त्याला ज्ञानशून्य कर्मानें किंवा कर्मशून्य ज्ञानानें मिळावयाची नाहीं स्वरूप ज्ञानाशिवाय होणारीं कर्में मूढतेची असतात तसेंच स्वरूप ज्ञानाचेंच ठिकाणीं वेडया मनुष्याप्रमाणें निमग्न असणें हेंही मूढतेचें लक्षण आहे. ज्ञानाची सिद्धी त्याचे प्रयोगावांचून होत नसते. ज्ञानकर्माची नेहमी अर्धांगी शंकराप्रमाणें जोडी असली पाहिजे. एक दुसऱ्यावांचून आंधळे आहे. शरीरी हा शरीरापासून निराळा आहे हें निरंतर लक्षांत पाहिजे. शरिराशी स्वतःचें किंवा आत्म्याचें ऐक्य मानणें मूर्खपणाचें आहे. हा भेद जोंपावेतों कळला नाहीं तोंपावेतों जीवाचा भवबंध तुटला नाहीं. आत्मा ज्यां -- शरीरांतून कर्मभूमीवर प्रकट होतो तीं त्याचीं सात शरीरें आहेत. जसें --- १ आदि २ अनुपदक ३ आत्मिक ४ बुद्धिक ५ मानसिक ६ वासनात्मक ७ स्थूलशरीर यांतील स्थूल शरीरापासून वरती वरती जास्त सूक्ष्म अशीं शरीरें आहेत. तो ज्याज्या शरीरांतून प्रकट होत असेल त्या शरीराशीं ऐक्यता मानील तर त्याची दुःखपरंपरा कधीही संपणार नाहीं. जों पावेतों तो ऐक्यता मानतो तोंपावेतों ती त्याची अविद्योपासना आहे. अथवा शरीरांची उपेक्षा करून केवल स्वरूपचिंतन करीत बसेल तरीही त्यास अविद्येपासून मिळणारेंच फल मिळणार आहे. किंबहुना प्रोफेसर भानू यांनीं ह्मटल्याप्रमाणें "केवल विद्येमध्येंच रंगून गेलेल्या पंडितमन्यांची स्थिति याहूनही फारच भयंकर असते. ते लोक कल्पनेलाही अगोचर अशा अज्ञानी अंधकारामध्यें जाऊन पडतात." हल्लींचे एक देशी विचार करणारे वेदांतील याच स्थिति प्रत गेले पाहिजेत. नुसते 'अहंब्रह्मास्मि' घोकित बसल्यानें पूर्णता होत नाहीं. दुसऱ्या श्लोकांत सांगितल्याप्रमाणें निरंतर ज्ञानसहकर्म केलेंच पाहिजे हें यांत दर्शविलें आहे

कुटुंबसंबंधीं, समाजसंबंधीं, राष्ट्रसंबंधी व एकंदर जगसंबंधी कर्तव्य पराङ्मुख पुरुषास भयंकर लोक प्राप्त होतात यांत संशय नाहीं. 'ब्रह्मसमंद' होऊन बसणारे लोक याच कोटींतील असावेत!

दहाव्या श्लोकाचेंही इतर भाष्यकाराप्रमाणें प्रो. भानू यांनीं विस्तीर्ण असें स्पष्टिकरण केलें नाहीं. विद्या आणि अविद्या यांचीं फलें स्वतंत्र रीतीनें वेगवेगळीं आहेत असें आह्मी ऐकल्याबद्दल शिष्याचें ह्मणणें आहे. व अकराव्यांत त्याचें उत्तर आहे. जो विद्येस आणि अविद्येस या उभयतास जाणतो तोच खरा जाणणारा होय. अविद्येचे योगानें तो मृत्यु तरून जातो व विद्येचे योगानें अमृतत्वाचा उपभोग घेतो या श्लोकद्वयानें तर विलक्षण गडबड उडऊन दिली आहे. प्रो० भानू यानीं अकराव्या श्लोकचें स्पष्टीकरण विस्तार युक्त केलें आहे. परंतु माझें मतें तें दुर्बोध झालें आहे. नवव्या श्लोकांत विद्येची व अविद्येची उपासना केल्यानें काय फळ मिळतें हें सांगितलें आहे, परंतु दहाव्या व अकराव्यांत विद्येस व अविद्येस जाणण्या पासून काय फल मिळतें याबद्दल विचार आहे. केवळ विद्येची ह्मणजे ज्ञानाची व केवळ नुसत्या अविद्येची ह्मणजे कर्माची किंवा माझे मतें आत्म्याची अथवा नुसत्या आत्मोपाधीची उपासना करणारे मूढस्थितीप्रत जातात. परंतु जे ज्ञान काय व अज्ञान काय हें तत्वता समजतात ते मुक्त होतात. कारण दोघांचें विशिष्ट ज्ञान झाल्यानें समुच्चय कर्म ठीक घडतें. आत्मज्ञान व आत्मोपाधीचें यथार्थ ज्ञान झाल्यानें तो पुरूष सहजच निर्मोह होऊन प्रो. भानू यानीं ह्मटल्याप्रमाणें "त्याचे हातून सहज वृत्तीनें परोपकारी कर्म परोपकारी आसना, परोपकारी ज्ञानार्जन आणि कार्यकारी ब्रह्मज्ञान यांचा संगम होऊन स्वतःच्या बरोबरच स्वतःच्या राष्ट्राचा व स्वतःच्या विश्वाचा बंध मोक्ष होण्याचें कार्य सौकर्यानें होईल" विद्येची किंवा अविद्येची उपासना करीत न बसतां त्यांचें स्वरूप जाणून जो त्यांचा उपयोग करून घेतो तोच श्रेष्ट होय. विद्या-शद्बानें सर्व प्रकारच्या विद्या घेता येतात, व उपासनेंत मनोभूमिकेवरील व वासनात्मक भूमिकेवरील सर्व क्रियांचा अंतर्भाव होतो. नुसत्या ब्रह्मज्ञानाची अथवा इतर भौतिक शास्त्रांतील प्रमेयाची नुसती चर्चा करून त्या ज्ञानाची पूर्णता त्या त्या ज्ञानाचा प्रयोग करून पाहिल्यावांचून होत नाहीं, त्याचप्रमाणें उपासनें संबंधानें आहे. मातापितरांची, बंधुवर्गाची, राष्ट्राची अथवा प्रत्यक्ष ईश्वराची उपासना करणें ह्मणजे त्याचें नुसतें नांव घेण्यानें अथवा वर्णन केल्यानें होत नाहीं, तर त्याचे त्यांचे श्रेष्ठतेचें ज्ञान करून घेऊन त्यांचें अनुकरण करून तसें कर्म करण्यांत, अथवा त्याचें ध्येय डोळ्यापुढें ठेऊन तदनुरूप आचरण ठेवण्यांत पूर्णता आहे. बहुतेक लोक श्रीरामचंद्रादि-

...पानें ठिकठिकाण... ...सायनिक ...

...दाखविणें व त्या सिद्धान्तांचें आज स्वरूप काय आहे याचें विवेचन करणें हा मोठा विषय आहे. त्याचें आलोचन एका स्वतंत्र लेखांतच करणें जरूर आहे. ह्मणून ...त्वासंबंधानें आज येवढेंच सांगून बदलण्यांत आहे.

व प्राण हे सुद्धां खर्ची घालण्यांत खरा मनुष्यपणा आहे ही गोष्ट हे पत्रकर्ते विसरले काय? इंग्रजांचा थोरपणा कशांत आहे? त्यांच्या स्वतःच्या इतिहासाचें आणि त्यांना आज प्राप्त झालेल्या वैभवाचें रहस्य कशांत आहे? न्याय आणि हक्क यांसाठीं जीव खर्ची घालणाऱ्या हँपडन, बर्क, पीट, वॉशिंगटन प्रभृति वीरांना विचारा ह्मणजे ते सांगतील. मग जी गोष्ट इंग्रजांनीं केली असतां त्यांचें स्तुतिस्तोत्र विद्वानविद्वा लोक अत्यंत आदर पूर्वक गातात, तीच गोष्ट हिंदी लोकांनीं केली ह्मणून ती अदूरदर्शीपणाची व अविचाराची कशी होते तें आंग्लोइंडियन पत्रकर्तेच जाणत! विलायतेंतली टोरीपक्षाचीं पत्रें सुद्धां ज्या गोष्टीबद्दल हिंदीलोकांची पाठ थोपटीत आहेत तेंच कृत्य सदर पत्रांच्या जात भाईंना हिंदुस्थानांत निराळ्या प्रकारची दिसतें हा काय त्यांच्या दृष्टीचा दोष ह्मणवा कीं त्यांच्या नीतिभ्रष्टतेचा परिणाम ह्मणवा याचा निर्णय करणें कठीण आहे.

दक्षिणआफ्रिका व हिंदुस्थानसरकार

दक्षिण आफ्रिकेंत सध्या चालत असलेल्या गंभीर स्थितीचा विचार करण्या करितां हिंदुस्थान सरकारनें कायदे कौंसिलाची एक विशेष सभा सत्वर बोलवावी अशी विनंति बिन सरकारी मेंबरांनीं केल्याचें प्रसिद्ध झालें होतें, एक्झिक्युटिव्ह सरकारच्या अखत्यारांतली ही गोष्ट आहे या सबबीवर जरी ती विनंति सरकारनें मान्य केली नाहीं तरी या बाबतींत हिंदुस्थान सरकार स्वस्थ बसलें नाहीं हें पाहून आह्मांस आनंद होतो, आणि लॉर्ड हार्डिंज साहेबासारखे उदार मतवादी अधिकारी व्हाइसरायाचे हुद्यावर असल्यामुळें त्यांच्या हातून हिंदुस्थानच्या लोकांची बाजू जोरानें मांडली जाऊन या प्रकरणाचा समाधानकारक निकाल लवकरच लागेल असा जो लोकांचे ठायीं विश्वास आहे त्याचें प्रत्यंतरही हिंदुस्थानसरकारनें दिलें आहे. हिंदुस्थान सर-

केलेले आरोप खोटे आहेत असें नुसतें कंठरवानें सांगून तें खरें मानण्याइतकी स्थिती आतां राहिली नाहीं. जर ते आरोप खोटे असतील तर उभयपक्षाच्या प्रतिनिधीकडून स्वतंत्रपणें चौकशी करून घेण्यास त्या सरकारची तत्परता असली पाहिजे. ही गोष्ट इतकी महत्वाची आहे कीं साम्राज्य सरकारनें कमिशन नेमून घेण्यास तरी आफ्रिकन सरकारास भाग पाडलें पाहिजे. नाहीं तर चाललेले प्रकार एकदम बंद पाडण्यास तरी त्या सरकारास लाविलें पाहिजे. याशिवाय गत्यंतर नाहीं.

अभिनंदन

कलकत्त्याच्या 'बंगाली' विश्वासनीय आधारावरून कळलें आहे कीं इंडिया कौंसिलचे हिंदी मेंबर सर कृष्ण मोहन गुप्त यांस त्या कौंसिलचे व्हाइसप्रेसिडेंट एक वर्षाकरितां निवडण्यांत आलें आहे. ही बातमी वाचून प्रत्येक हिंदी माणसाला आनंद झाल्यावाचून राहणार नाहीं. या अपूर्व सन्मानाबद्दल सर कृ. मो. गुप्त यांचें अभिनंदन करावें, कीं हिंदुस्थानला हा मान मिळाला ह्मणून स्वतःचें अभिनंदन करून घ्यावें तें कळत नाहीं. अलीकडे मोर्ले साहेबांचा हिंदुस्थानाशीं संबंध जडल्यापासून हिंदुस्थानचे ग्रह उच्चीचे आहेत असें दिसतें. मोर्ले साहेबांनीं घालून दिलेलीं उदार राजनीतीचीं तत्वें लॉर्ड क्रयू हेही पाळीत आहेत, याबद्दल हिंदुस्थान त्यांचे सदैव ऋणी राहील.

सुख विनोद.

बुद्धिमान व विद्वान मंडळीचे करमणुकीचे प्रकार देखील प्रशंसनीय असतात. ते स्वतांला रमवितात आणि मित्ररुची लोकांचेंही समाधान करितात या उभयविध सुहृविनोदनामध्यें नाट्याला अग्रस्थान देतात.

...खास्या वैचित्र्यामुळें ओळखच पटण्यास विलंब लागतो आणि मग कोणाचे अभिनय कौशल्य, कोणाच्या वाणीची बहारी, कोणाच्या तोंडचे उत्तम सुविचार नाटकांत रंगलेला सामाजिक स्थिती व इतिहासांतल्या गोष्टींचे रम्य संविधानक इत्यादि अंगाकडे लक्ष्य वेधून गेलें ह्मणजे सहृदय प्रेक्षक मनानें कितीदां तरी निरनिराळ्या पात्राची पाठ थोपटतो व स्वतांस धन्य मानतो. गुणग्रहणाचें उत्कट स्वरूप पाहून गच्च भरलेलें तटस्थ व स्तब्ध नाटकगृह देखील रम्यतर वाटतें. असले आनंदाचे प्रकार जे लोक घडवून आणितात त्यांच्या कृतींचे जनतेवर किती तरी गोड परिणाम घडतात! पार्वतीबाई, हैबतराव, नाना फडणवीस, बगंभट, दौलतगीर, तोतया, हुजऱ्या वगैरे पात्रांचे बहारीचे प्रसंग वर्णन करण्यापेक्षां ज्यांची ज्यांची यशश्री दृश्य झाली व ज्यांची पुढेमागें यथाकाल यशश्री दृश्य होईल त्या सर्वांचें अभिनंदन करण्यासाठीं रा. रा. देवर साहेब डिपुटी कमिशनर, त्यांच्या सौभाग्यवती पत्नी, रावबहादूर ठाकर साहेब डिस्ट्रिक्ट जज्ज आदि करून आबालवृद्ध मंडळी उत्साहानें जमली होती हें सांगितलें ह्मणजे पुरें आहे.

खेळाची गोष्टच निराळी असते. या नाटकाचें उत्पन्न १९० रुपया पर्यंत झालें; त्यांतून खर्च कमी करून बाकीची मोठी रक्कम ट्रान्सव्हाल फंडा कडे जात आहे हें कळतांच कोण सज्जन आकोल्याच्या अमॅच्यूर मंडळीचा गौरव आनंदानें करण्यास विसरेल बरें. अशा प्रयोगांच्या वेळीं युरोपिअन नाटकांची आठवण होते. आपल्याकडे पुरुषांस बायका व्हावें लागतें पाश्चात्य स्त्रीपुरुषा प्रमाणें चांगल्याच गोष्टीचें अनुकरण करण्याला इकडाल स्त्रीपुरुषांचा वर्ग तयार होण्याला काल लागेल खरा पण निदान बायकांनीं बायकापुरती ती ...ल्या करमणुकी करण्याला प्रारंभ करण्या इतकी सुधारणा होत [आली आहे. ...तला मूर्त स्वरूप लवकरच येईल तरी ही समाजाच्या प्रगतीस थोडेंसें उंच आंदोलन मिळेल हेही विचार या वेळीं लोकांस जरूर सुचले असतील.

रा. रा. एच. सा... कामि. जबलपुर यांस उमराव... ण्यांत आलें.

कुमारी आर्कीस ब्यारेट यांस मध्यप्रांतांत इन्स्पेक्ट्रेस आफ स्कूल्स नेमण्यांत आलें. देशी विदुषी ह्या जागा देण्याला सरकारनें कां पुढाकार घेऊं नये?

कायदे कौंसिल—प्रांतिक कायदे कौंसिलाची आतां उभारणी थोडक्यांतच होणार आहे आणि त्यानिमित्त लोकनियुक्त सभासद ह्मणून जे नेमले जावयाचे आहेत त्यांची नामावळी निरनिराळ्या समाजाचे व जिल्ह्याचे लोक आपआपल्या समजुती प्रमाणें तयार करू लागले आहेत- गेल्या हितवादीच्या अंकामध्यें रावबहादूर मुधोळकर यांचें नांव प्राधान्यानें पुढे करण्यांत आलें आहे ते अनुरूपच होय. तसेंच रा. रा. मोरो विश्वनाथ जोशी व यवतमाळचे रावसाहेब लांडगे यांचींही नांवें लोकांपुढें ठेवण्यांत आलीं आहेत. आपल्या पश्चिम वऱ्हाडच्या भागांतून बरेच लोक उमेदवार ह्मणून निवडणुकीसाठीं पुढें येतील आणि त्यामध्यें रावसाहेब केशव गोविंद दामले व्हाइसचेअरमन जिल्हाबोर्ड आकोला यांचें नांव आह्मी मुख्यतः पुढें करतों. आणि आह्मी अशी उमेद बाळगतों कीं यांच्यासारख्या कर्तृत्ववान व कुशल भावी नामदारांच्या नेमणुकीसाठीं इतर उमेदवार सुखानें हार मानून मागें परततील.

ट्रान्सव्हाल फंड -- हा फंड गोळा करण्यासंबंधानें आमच्या शहरीं नुकतीच एक जाहीर सभाही झाली. या शहराच्या मानानें जागच्या जागींच अनपेक्षित रकमेचे आंकडे पडले. सुमारें दोन हजार रुपयांचे आंकडे पडून वर ...लेल्या नाटकाच्या उत्पन्नाचे ३०० त्यांत मिळून बावीसशे –

...आ०. ... खावटा खर्चाशिवाय ... नोटीसीचा खर्च व तुझे शोधास ...विलेल्या मजुरांची मजुरी तुला द्यावी ...ल कळावें ता० ३१-१०-१३ इ.

सही

आणी जवंजे देवापा लिंगायत वाणी इची निशाणी बांगडी
... रा. रंगो रामचंद्र कुळकर्णी सौंदखेड
नो. नं. १८

नोटीस

...वमन वा गंगाराम मीवंतेकर राहणार ...पूर.
...टीस देशी बळिराम आणि जेराम ...नारायण जीवतेकार कामरगांव ता. ...पूर जिल्हा आकोला. नोटीस देतो

...यंथ दहापांच वेळा तुजे येईल. या युगाचें आलेअसता तूं स्वतः छपून नांवाचा एक व तुझे आईबाप मजवर मारगड वगैरे दंगा करू पाहत असे त्यामुळें म. केलें. ईजतीला भीऊन तसाच माघारे वापसंठीण गेलो सबब तुजला मी या नोटीसीनें असे कळवितो कीं ही नोटीस पावतांच आठ दिवसाचे आंत माझे घरीं नांदण्या करितां येऊन जावे मी तुजला वागविण्यास कबुल आहो ही नोटीस दिली तारीख २३-११-१३ ईसवी द० रामकृष्ण रावजी गिरोळी

सही

सोनाजी नींबाजी कुंभार रा० गिरोली नी. खुर्द.
नो. नं. २०

ही प्रवृत्ति सगळ्या ... श्रद्धा डळमळीत करणारावर गाली प्रदान करणें ही प्रवृत्ति तशीच सर्वमान्य आहे. हटन साहेबावर तत्कालीन पंडित तुटून पडले आणि त्यांनीं त्यावर शिव्या शापांची वृष्टि केली यांत आश्चर्य नाहीं. ... जर्मनींत वॉर्नर नामक ...कुमानें ठेविली आहे व ...दन साहेब... जिमेपत्रक तहसीलदार सा० कडे रवाना केलें आहे. जोंपर्यंत अज्ञानाचे पालक तुह्मी कायदेशीर रितीनें ठरलां नाहीं तोंपर्यंत मला ही जिनगी तुमचे ताब्यांत देतां येत नाहीं. तरी ही नोटीस पावल्यापासून ३ महिन्यांत सरकारी हुकूम दाखवावा अगर कोर्टांकडून मला नोटीस करावी. ह्मणजे मी सर्व इस्टेट तुह्मास समजाऊन देईन ... मुदतीवर तुह्मी हुकुम न आण... जवळ असलेल्या शेतीच्या ...

...पक्षा व हालअपेष्टा ... त्या हक्कावर पाणी सोडून तुह्मी स्वस्थपणें परत आपल्या देशात येऊन कां राहत नाहीं. वरील हा उपदेश इसापनीतींतल्या लांडग्याच्या लोकां... उपदेशासारखा मतलबाचा आहे हें सांगा... वयास नको.... – दुसरा गंधर्वाचा नवरा ... लागेल व मग तुमचा माझेवर करार करून दिल्यावरून व या नोटीसी... नवरे पणाचा हक्क राहणार न... हीच नोटीस आणि दिले... हीच तुमची सोडची... ही नोटीस लिह... १९१३ ...

...हाडसमाचार सोमवार तारीख १ माहे डिसेंबर सन १९१३ इ

जाहीर नोटिस

देवापा लालसेटआपा वाणी पूर्वी राहणार कजवे शिंदखेड तालुके मेहेकर जि. बुलढाणे हल्लीं राहणार माहीत नाहीं. यांस:-

खालीं सही करणार इजकडुन जाहीर नोटीस देण्यांत येते कीं— तूं माझा लग्नाचा नवरा असून लग्न झाल्याम आज सरासरी १२।१३ वर्षे झालीं, अशी कै... आंत्ताना १६ वर्षा पासून ... ते ... चलण बिघडून तूं ... भटकत फिर... कजवे ...

असे कीं तुह्मास ता. १८-९-१३ इसवी रोजीं टपाल मारफत नोटीस दिली होती, ती तुह्मी परत केली कारण समजलें नहीं, ह्मणून आजरोजी छापील ने... दिली आहे.

आमच्या उभयतांच्या ... लेकी आहेत ... पाठवि... ...

... करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षे अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा हे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि ...णाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे ...धीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार ...गणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या ...नानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा ...या शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ गौतमराव केशव

नं० नं० ११ **५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.**

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणण असल्यास ही जाहीर खबर वाचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तसंबंधानें शेकडों सरटीफिकिटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळु मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गाव परगांव दूरदेशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शकतील. अमुक काम होईल किंवा कसें? अमूक बाबतीचे काय परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगैरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असल तो सर्व होऊं शकेल. किंमत:—

साध्या कांचेचा रु. २-९ बिल्लोर काचेचा मजबूत रु. ३ ९ मुद्दाम मोठे बिल्लोर कांचेचा मजबूत रु. ६	प्रत्येकी पोस्टेज सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु० जास्त धाडावें.

आशाभाई वावजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो० नं० १६

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी साठ्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम ...र्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांवळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० १२

Oriental Government security

LIFE ASSURANCE COMPANy

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDSExceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Orient...' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in ... or how secured.

नोटीस

सदहु ... पाठविलेल्या मजुरांची मजुरी तुला द्यावी लागेल कळावें ता० ३१-१०-१३ इ.

सही

आणी जवजे देवापा लिंगायत वाणी इची निशाणी बांगडी

द. रा. रंगो रामचंद्र कुळकर्णी सींदखेड

नो. नं. १८

पावतांच १९ दिवसांत आमचे दुकानावरील ... देऊन पावती घेऊन जावी.

नोटीस

देवमन बा. गंगाराम जीवतेकर राहणार मुर्तिजापूर.

नोटीस बेशनी बळिराम आणि जैराम बा नारायण जीवतेकार कामरगांव ता. मुर्तिजापूर जिल्हा आकोला. नोटीस देतो

दंगा करुं पाहत असे त्यामुळें मी मांड. येईल. या युगाचें ईजतिला भीऊन तसाच माघारे वापस जात नांवाचा एक गेलो सबब तुजला मी या नोटीसीनें रगड वगैरे असे कळवितो कीं ही नोटीस पावतांच केलें. आठ दिवसाचे आंत माझे घरीं नांदण्या ...ठ्रीण कारितां येऊन जावे मी तुजला वागविण्यास का... कबुल आहो ही नोटीस दिली तारीख मला २३-११-१३ ईसवी द० रामकृष्ण न.हीं. रावजी गिरोळी

सही

सोनाजी नींबाजी कुंभार रा० गिरोली नी. खुर्द.

नो. नं. २०

ही प्रवृत्ति सगळ्या देशातून आ... डळमळीत करणारावर गाळी प्रदान करणें ही प्रवृत्ति तशीच सर्वमान्य आहे. हटन साहेबावर तत्कालीन पंडित तुटून पडले आणि त्यांनीं त्यावर शिव्या शापांची वृष्टि केली यांत आश्चर्य नाहीं. जर्मनींत वॉर्नर नामक... देतां येत ...ून साहे... नोटीस पावल्यापासून ३ महिन्यांत सरकारी हुकूम दाखवावा अगर कोर्टांकडून मला नोटीस करवावी. ह्मणजे मी सर्व इस्टेट तुह्मास समजाऊन देईन, ... मुदतीवर तुह्मी हुकुम न आण... जवळ असलेल्या शेतीच्या ...

हक्कावर पांणी सोडून तुह्मी स्वस्थ आपल्या देशात येऊन का राहत हा उपदेश इसापनीतींतल्या ... उपदेशासारखा मतलबावा आहे ... वयास नको...

...चे तुमची सोडची ... ही नोटीस लिह... १९१३ ...

जाहीर नोटिस

देवापा लालसेटआपा वाणी पूर्वी राह-णार कजबे शिंदखेड तालुके मेहेकर जि. बुलढाणे हल्लीं राहणार माहीत नाहीं.

यांस:-

खालीं सही करणार इजकडुन जाहीर नोटीस देण्यांत येते कीं— तूं माझा लग्नाचा नवरा असून लग्न झाल्यास आज सरासरी १२।१३ वर्षें झालीं, आं... १६ वर्षां पासून चलण बिघडून तूं ... विशा-भटकत फिरत ... घेण्याचा आहे. कजबे ... कौटुंबिक स्थितीचा पूर्ण ...

असे कीं तुह्मास ता. १८-९-१३ इसवी रोजीं टपाल मारफत नोटीस दिली होती, ती तुह्मी परत केली कारण समजलें नाहीं, ह्मणून आजरोजी छापील नोटीस दिली आहे.

आमच्या उभ... या लेकी आं... पाठ...

जाहिर नोटीस

सर्व लोकांस कळविण्या कारितां प्रसिद्ध करण्यांत येते कीं मौजे हिराडीत ता० व जि० आकोला येथील शेत सर्वे नंबर १३६ एकर २२ गुंठे ५२ आकार रुपये २९. ... राह- ... असून ...

नो० नं ...

...ऱ्हाडसमाचार सोमवार तारीख १ माहे डिसेंबर सन १९१३ इ

वऱ्हाडसमाचार

मार्गशीर्ष शुद्ध ४ शके १८३५ प्रमादी

प्राचीन भूतत्व.

जें दुष्प्राप्य असेल तें साध्य करून घेण्याची इच्छा मनुष्याचे ठायीं प्राचीन काळापासून प्रबळ आहे. जें सहज प्राप्त होणारें व प्रत्यक्ष आहे तिकडे बघावयाचें नाहीं आणि जें दुर्घट व संकटमय त्यासाठीं धडपड करावयाची त्याची स्वभावतः प्रवृत्ति असते. ही प्रवृत्ति शास्त्रज्ञाच्याठायीं तर अधिकच प्रबळ आढळते, आणि या प्रवृत्तीमुळेंच कित्येक शतकेंपर्यंत अनुपेक्षित राहिलेल्या अनेक गोष्टी प्रकाशांत आल्या आहेत. हर्शल व लाप्लेस प्रभृति शास्त्रज्ञ दुर्बिण डोळ्यांना लावून लाखो मैल अंतरावरच्या नक्षत्रांचें रहस्य शोधीत होते तेव्हां त्यांच्या पायाखालच्या भूपृष्ठाच्या उत्पत्तिस्थिती संबंधानें त्यांना कांहीं माहिती नव्हती. पण आतां कितीतरी ... वडलें आहे!

सगळ्याच शास्त्रांत कल्पना ... मान याना योग्य स्थान आहे. ... प्राचीन भूतत्वासंबंधानें ही ह्मणतां येईल. आरंभीं कित्येक पंडित ह्मणत कीं पृथ्वी ही एका प्रचंड बर्फाच्या पिंडाच्या स्वरूपानें निर्माण झाली व पुढें तिच्याशीं एका धूमकेतूचें घर्षण घडून तिचें स्वरूप पालटलें. या धूमकेतू मुळेंच पहाडपर्वत, वाळवंटें, प्राणी, वनस्पति इ. अस्तित्वात पृथ्वी सचेतन झाली. पण हा धूमकेतु कोठून आला व हें घर्षण केव्हां घडलें असें विचारलें ह्मणजे मात्र ते निरुत्तर होत. दुसरे एक पंडित ह्मणाले कीं ही पृथ्वी आरंभीं केवळ जलमय होती, व त्या जला-... पर्वत वगैरे भूमिप्रदेश ... रूपानें ... होते तेच पुढें घट्ट होऊन ही पृथ्वी ... शंभर वर्षांपूर्वी अशी विचित्र कल्पना विद्वानांपुढें व काढण्याची तरी ... होती! अर्थात् सगळे लोक ... न डोलावीत. ही स्थिति ... होती. या युगाला ... येईल. या युगाचें ... नांवाचा एक ... दगड वगैरे ... केले. ... ठीण ...

खात्री करून घेण्यासाठीं त्यानें ठिकाठिकाणचे दगड आणून त्याची रासायनिक परीक्षा केली. ती करतांना कित्येक दगडांतून त्याला जलचर प्राण्यांचे अस्थिपंजर मिळाले. समुद्राच्या शिखरावरील शिलांतून सुद्धां समुद्रचर जीवांचे अवशेष सापडले तेव्हां तर पृथ्वीची उत्पत्ति समुद्राच्या पोटांतच प्रथम झाली या त्याच्या कल्पनेला उत्तम पुष्टि मिळाली.

पृथ्वीच्या उत्पत्तीची वरील कल्पना वाचून कोणीही असा प्रश्न करील कीं ही कल्पना जर खरी असेल तर समुद्राच्या पोटांतला गाळ मृदु असून इतका कठीण कसा झाला व तो वर कसा आला तें सांगा. हटन साहेबांनी याही शंकेचें उत्तर दिलें. तें उत्तर हें कीं मातीच्या पोटांत उष्णता असते. त्या उष्णतेमुळें ती हळूंहळूं घट्ट होऊन तिचे दगड बनतात. संगमरवरी दगडाचें उदाहरण या गोष्टीला प्रत्यक्ष प्रमाण ह्मणून त्यांनीं दाखविलें. येवढें सांगूनच ते स्वस्थ बसले नाहींत तर त्यानीं या गोष्टीसंबंधानें आपले शोध चालू ठेवून अनेक चमत्कारिक गोष्टी उघडकीला आणिल्या. त्यानीं हेंही सिद्ध केलें कीं ज्या भूमिगर्भस्थित उष्णतेच्या योगानें मृदु अशा चिखलाच्या गोळयाला घन शिलेचें स्वरूप प्राप्त होतें त्याच उष्णतेच्या योगानें घनशिला समुद्राच्यावर येतात. वाचकांना भूकंपापासून कशा अघटित घटना होतात हें ठाऊक आहेच; हे भूकंप नित्यशः अनेक होत आहेत. अर्थात् या भूकंपामुळेंच पृथ्वीचे कांहीं भाग रोज वर येत आहेत व काहीं भाग खोल जात आहेत. या भूकंपामुळेंच पृथ्वी जलापासून वर आली असें हटन साहेबानीं दाखविलें. ते आणखी असे ह्मणाले कीं ही भूगर्भांतील उष्णता प्राचीनकाळीं फार होती व ह्मणून हें वर येण्याचें कार्य त्या काळीं झपाट्यानें वडलें. हिमालय, आल्प्स् वगैरे प्रचंड पर्वत या भूकंपाचींच कार्यें होत.

हटन साहेबांनीं अगदीं अस्वस्थांत हे शोध लावले. पुढें एडिंबरो येथील शास्त्रज्ञांच्या सोसायटीनें हें शोधाचें कार्य हातीं घेऊन त्याला व्यवस्थित स्वरूप दिलें.

पुरातन गोष्टींवर अमर्याद श्रद्धा ठेवणें ही प्रवृत्ति सगळ्या देशांतून आहे. ती श्रद्धा डळमळीत करणारावर गाळी प्रदान करणें ही प्रवृत्ति तशीच सर्वमान्य आहे. हटन साहेबावर तत्कालीन पंडित तुटून पडले आणि त्यानीं त्यावर शिव्या शापांची वृष्टि केली यांत आश्चर्य नाहीं. जर्मनींत वॉर्नर नामक ... ... न साहेब ...

दाखविणें व त्या सिद्धान्तांचें आज स्वरूप काय आहे याचें विवेचन करणें हा मोठा विषय आहे. त्याचें आलोचन एका स्वतंत्र लेखांतच करणें जरूर आहे. ह्मणून प्राचीन भूतत्वासंबंधानें आज येवढेंच सांगून विराम पावणें अवश्य आहे.

दक्षिण आफ्रिकेंतली खळबळ

सध्या दक्षिण आफ्रिकेंत चाललेली विलक्षण खळबळ ही अर्वाचीन इतिहासांतली अत्यंत महत्वाची एक गोष्ट आहे आणि हींत हिंदी लोकांना गौरव व गोऱ्या लोकांना लांछन कायमचें लागण्याचा फार संभव आहे, इतकेंच नाहीं, तर एक शतकपर्यंत अतिशय श्रमपूर्वक व दक्षतेनें इंग्रजी मुत्सद्यांनीं हिंदुस्थानात जी शातता स्थापित केली व लौकिक मिळविला त्याला या खळबळीनें धक्का बसण्याची भीती आहे असेही उद्गार विलायतेंतल्या ठळक वजनदार पत्रांनीं काढले आहेत. पण हिंदुस्थानांतल्या आंग्लोइंडियन पत्रकर्त्यांचीं अंतःकरणें कांहीं विचित्र कारणानीं इतकीं घट्ट व निष्ठुर बनलेलीं आहेत कीं त्यानीं या खळबळींत हिंदी लोकांच्या अर्थात न्यायाच्या पक्षाचें समर्थन करून त्याना उत्तेजन देण्याची सद्बुद्धि होत नाहीं, आणि ज्या पुण्यकोपानें हिंदी लोक न्यायासाठीं तनमनधन वेंचण्यास तयार झाले आहेत त्यांनाच उलटे ते त्या सत्कार्यापासून परावृत्त होण्याचा उपदेश करीत आहेत! थोड्या दिवसांपूर्वी अलाहाबादच्या पायोनियरनें, व कलकत्याच्या डेलीन्यूज आणि स्टेटसमन् या पत्रांनीं हिंदी लोकांना असा हितोपदेश केला कीं तुह्मी जरी कितीही संकटें सोसून व अपूर्व वीरत्व दाखवून गोऱ्या लोकांना ताळ्यावर आणिलें तरी अखेर तुमचा यत्न जळांत राहून माशांशीं वैर करण्यासारखा तुह्मालाच घातक होणार आहे. आज गोऱ्यालोकांनीं निरुपायामुळें तुमचे हक्क कबूल करून तुह्मांला सवलती दिल्या तरी त्याच्या मनांतली अढी जाणार नाहीं व उद्या योग्य संधी मिळतांच ते तुमचे हक्क काढून घेण्यास सोडणार नाहींत. मग इतका खटाटोप व्यर्थ करण्यापेक्षा व हालअपेष्टा सोसण्यापेक्षां त्या हक्कावर पाणी सोडून तुह्मी स्वस्थपणें ... आपल्या देशात येऊन कां राहत नाहीं. हा उपदेश इसापनीतींतल्या लांडग्याच्या उपदेशासारखा मतलबावा आहे हें सांगावयास ...

... ते वेळीं कुटुंब पालकाच्या पर-... शिवाय मिळणें शक्य नव्हतें. आपल्या आवडत्या अभ्यास पालक गुरुगृहीं पाठवीत असे. तेथें गुरु बरेच दिवस शिष्यास तेवेळीं लेखनकला नव्हती ह्मणून वेदाध्ययनांत अथवा इतर शास्त्राध्ययनांत पढवीत असे. नंतर शिष्याच्या पात्रते प्रमाणें तो त्यास अध्यात्मिक विद्येचा अनुभव आणून देत असे.

या प्रमाणें प्रथमतः पालकाची मोकळीक घेऊन शिष्य दुसऱ्या पालकाचा आश्रय घेत असे. तेथें त्यास अन्नवस्त्रादि सर्व मिळून घरीं जो लाभ मिळाला नसता तो त्यास मिळत असे. मागें सांगितलेंच आहे कीं अध्यात्मविद्या क्षत्रियांनीं प्रचारांत आणिली. रामायण कालांत ब्राह्मणाकडे यज्ञयागादि वेदाला धरून असलेलीं सर्व कर्में आणि सर्व वेदज्ञान होतें. क्षत्रियांत आणि ब्राह्मणांत परस्पर वैमनस्य आलें अशावेळीं जनक आणि विश्वामित्रांनीं एक विशिष्टतत्व आर्य लोकांच्या इतिहासांत निर्माण केलें. विश्वामित्र आणि वसिष्ट याच्या ...ची हकीकत हरिश्चंद्राचा छळ इत्यादि सुप्रसिद्धच आहेत. शांतिपर्व अध्याय ...।२६ स्पष्टपणें दाखऊन देतात कीं ... सुद्धां ब्रह्मविद्यासंपादन करण्या... ...लास क्षत्रिय राजा जनकाकडे ...

माफ... मजला ... संसार क... ... त्यां असें के... कला हें वर संपताच तुझा ... मूत्रियाचें शत्रुत्व एक हक्क संबंध राहिला होता. ... जन मी दुसरा घरठाव केला, कोणत्याही प्रकारची सबब ... नाहीं, तुझे कायम ठिकाण ... त्यामुळें मी ही जाहिर नोटीस केली आहे. वरील खावटी खर्च ... सदहु नोटीसीचा खर्च व तुझे शो... पाठविलेल्या मजुरांची मजुरी तुला द्यावी लागेल कळावें ता० ३१-१०-१३ इ.

सही

आणी जवजे देवापा लिंगायत वाणी इची निशाणी बांगडी

द. रा. रंगो रामचंद्र कुळकर्णी सींदखेड

नो. नं. १८

नोटीस

देवमन बा ... गंगाराम नीवतेकर राहणार मुर्तिजापूर.

नोटीस बेशमी बळिराम आणि जैराम बा नारायण जीवतेकार कामरगांव ता. मुर्तिजापूर जिल्हा आकोला. नोटीस देतो ...

... असे कळ... आठ दिवसा... कारितां येऊन ... कबुल आहो ही ... २३-११-१३ ईसवी ... रावजी गिरोली ...

सही

सोनाजी नींबाजी कुंभ...

गिरोली नी. खुर्द.

नो. नं. २०

... मला नोटीस करवावी. ह्मणजे मी ... सर्व इस्टेट तुह्मास समजाऊन देईन ... मुदतीवर तुह्मी हुकुम न आण... जवळ असलेल्या शेतीच्या ...

जाहीर नोटिस

देवापा लालसेटआपा वाणी पूर्वी राहणार कजवे शिरखेड तालुके मेहेकर जि. बुलढाणे हल्लीं राहणार माहीत नाहीं. यांस:-

...णार इजकडुन ...— तूं ...

असे कीं तुह्मास ता. १८-९-१३ इसवी रोजीं टपाल मारफत नोटीस दिली होती, ती तुह्मी परत केली कारण समजलें नाहीं, ह्मणून आजरोजीं छापील नोटीस दिली आहे.

जाहिर नोटीस

सर्व लोकांस कळविण्या कारितां प्रसिद्ध करण्यांत येते कीं मौजे हिराहीत ता० व जि० आकोला येथील शेत सर्वे नंबर १३६ ... गुंठे १२ आकार रुपये २१ ... वा। भवानजी कुणबी राह- ... नांवानीं असून ... सावित्री

कांच्या अवतार कथा वाचण्यांत अथवा त्यांचें नांवचा जप करण्यांत आपणास धन्य समजतात परंतु हें ठीक नाहीं. तसेंच अविद्येची ह्मणजे प्रकृतीची-उपाधीची उपासना न करितां तिचे शक्तीचें ज्ञान करून घेऊन तिचा उपयोग करून घेण्यांत तिची श्रेष्ठता आहे. अशा तऱ्हेनें ज्ञान व अज्ञान, चेतन आणि जड, विद्या अविद्या, या द्वंद्वास पाहून जाणून घेऊन जो कर्तव्य निष्ठ असतो तोच जीवन्मुक्त आहे, त्यानेंच अमृतत्वाचा लाभ केला.

नऊ, दहा आणि अकराव्या श्लोकाचा फिरून अनुवाद थोड्या निराळ्या रीतीनें केला आहे. विद्या आणि अविद्या याचे ऐवजीं संभूति आणि असंभूति या शब्दाची योजना आहे. बारा तेरा आणि चवदा या श्लोकाचा अर्थ श्री मद्दयानंद स्वामी शिष्य भीमशर्मा यांचा विशेष स्पष्ट आहे. असंभूतिम् जडात्मक मूल प्रकृतीचे सम्भूति—कार्यरूप जगताचे आराधन करितात ते उभयतां अंधकारांत जाऊन पडतात. तेराव्या श्लोकात असम्भूतीची व सम्भूतीची उपासना करणाऱ्यास वेगवेगळे फळ मिळतें असें सांगितलें आहे. व चवदाव्यांत त्या फलाचा निर्देश केला आहे. चवदाव्यात प्रकृती व प्रकृतीचें कार्य याची उपासना करण्या पासून होणारें फल सांगितलें नसून उभयतांचें ज्ञान करून घेतल्यानें काय होतें हें सांगितलें आहे. भीमशर्मा ह्मणतात "शरीरादि जगत् व त्याचे नियमांचे ज्ञान व मूल प्रकृतीचें ज्ञान हीं दोन्हीं ज्याला एकदम समजतात तो या अदृष्ट कारणाचें तत्वज्ञान साक्षात् करून घेऊन मृत्युरूपी जन्ममरणाचा व त्यापासून उत्पन्न होणाऱ्या दुखःसागराचा अंत करून शांतिसुखाचा अनुभव घेतो या 'ज्ञान्याला' शोक व मोह शून्य शांति मिळते. याबद्दल भाष्यकार व्यासांनीं ह्मटलें आहे—
प्रज्ञा प्रासाद मारुह्य अशोच्यः शोचतो जनान् ।
भूमिष्ठा निव शैलस्थः सर्वान् प्राज्ञोऽनुपश्यति ॥

प्रोफेसर भानू यांचे चवदाव्या श्लोकावरील विवरण परस्पर विरोधी असल्याचें दिसून येतें. एकीकडे त्यांचें मतांत वेदांत ज्ञान दृष्टीनें पाश्चात्याचे आधुनिक शोध तुच्छ आहेत असें ह्मणावयाचें आहे व दुसरीकडे अपक्व अशा वेदांत विचारानें आमची पिछेहाट व पाश्चात्यांची भौतिक शास्त्र शोधानें होणारी प्रगती सांगणे आहे. "जे लोक दृश्य जगताचाच शोध करीत राहून त्यामध्येंच आनंदास धन्य मानून घेतात त्या ...पदार्थांचे बरोबरच 'अव्यक्त व व्यक्त' सृष्टीचेंही ज्ञान जीवानीं करून घेतलें पाहिजे.

प्रो० भानू यांचे चवदाव्या श्लोकावरील विवरण एकंदरींत वाचनीय आहे. त्यांनीं उपसंहारांत याबद्दल विशेष कांहीं लिहिलें नाहीं.

हिरण्मयेन पात्रेण सत्यःस्यापि हितं मुखम्
तत्वं पूषन्नपावृणु सत्य धर्माय दृष्टये ।

या श्लोकाचे पदान्वयार्थाप्रमाणें पाहिलें असतां अर्थ सरळ असून तसा अर्थ केला नाहीं. आतांपर्यंत मुमुक्षू ज्या ज्ञानभूमिकेवर आला आहे त्या त्याचे अधिकाराकडे लक्ष दिलें असतां तो प्रो० भानू अर्थ करतात त्या प्रकारची प्रार्थना करील असें वाटत नाहीं.

सरळ अर्थ — हिरण्मयेन पात्रेण-सुवर्णाच्या पात्रानें, सत्यस्य मुखं अपिहितं--सत्य ह्मणजे ब्रह्माचें स्वरूप झांकलें आहे, तत् --- तें पूषन् – सर्व जगाचें पोषण करणाऱ्या, सत्यधर्माय दृष्टये – ब्रह्मस्वरूप हाच आहे धर्म ज्या माझा त्याला तें ब्रह्म दिसावें ह्मणून, अपावृणु – उघड मला अपरोक्ष ब्रह्म साक्षात्कार दे असें मुमुक्षूचें ह्मणणें आहे. हिरण्मय पात्राचे अर्थ – कल्पनीक असे निरनिराळे घेऊन कोणी मायेचें पटल तर कोणी धनादिकांचा लोभ वगैरे अर्थ करून व्याख्यान केलें आहे! माझ्यामतें हें ठीक नाहीं.

हिरण्मय — ह्मणण्याचा हेतु लाक्षणीक नसून हिरण्मय कोशास लक्षून आहे. याच हिरण्य सदृश अर्थात अत्यंत तेजःपुंज अशा कोशाचें वर्णन छांदोग्यांत आहे तें असें--'अथ यादिदमास्मिन् ब्रह्मपुरे दहरं पुण्डरीकं वश्म दहरोऽस्मिन्न तराकाशः' ह्मणजे ब्रह्मपूर शरीराचे अंतर्भागीं कमल सदृश जागेचे आंत गूढ असें स्थान आहे त्याचे आंत आत्मा राहतो.

यथापि हिरण्य निधिं निहितम क्षेत्रज्ञा उपर्युपरि संचरंतो न विन्देयुरेवमेवेमाः सर्वः प्रजा अहरहर्गच्छन्त्य एतं ब्रह्मलोकं नविन्दाति.

या हिरण्य सदृश लोकापर्यंत अथवा देहापर्यंत जाऊन पुढील साक्षात्कार त्यास होत नाहीं ह्मणून मुमक्षूची प्रार्थना आहे. 'अस्माच्छरीरात्समुत्थाय पर ज्योतिरूप सम्पद्य स्वेन रूपेणाभि निष्पद्यत एष आत्मेति' या हिरण्मय शरीरापलीकडे 'स्वयंप्रकाश' आत्मा राहतो. मोठ्या धैर्यानें मुमक्षूनें गवतापासून आंतील तंतू काढावयाच त्याप्रमाणें त्या कोशाचे आंत असणाऱ्या आत्म्यास काढावे असे श्रुति सांगत आहे. यासच 'दहरकोश असेंही ह्मणतात.

सतराव्या व आठराव्या श्लोकांचेंही विवेचन स्पष्ट नाहीं. ब्रह्मज्ञान झाल्यानंतर सर्वगत मीच ओतप्रोत भरलेला आहे अशी मनःस्थिति होऊन त्याचे सर्व शोक मोह नाहिसे झाल्यानंतर प्रो० भानू यानीं त्या ब्रह्म निष्ठाचे अंगीं जी दीनता दर्शविली आहे ती ठीक नाहीं असे मला वाटते. श्रीशंकराचार्यांचे पद भाष्यांत – हा माझा प्राण सर्वठायीं असणारा अमृतरूपी सूत्रात्मा होवो – हा जो अर्थ लिहिला आहे तोच बरोबर आहे. जीवाच्या विश्व, तैजस, प्राज्ञ या स्वरूपा प्रमाणेंच ईश्वराची विराट, हिरण्यगर्भ आणि सूत्रात्मा अशीं तीन स्वरूपें आहेत. प्राज्ञ स्थितिनंतर सूत्रात्मास्थितीच प्राप्त होणारी आहे. आत्मस्थितीनें सूत्रात्मास्थिति प्राप्त झाल्या नंतर त्याचीं सर्व स्थूल व सूक्ष्म शरीरें पंचत्वाप्रत पावणारच नंतर पुढाम या मुक्त जीवानें ॐ क्रतो ह्मणून आळविलें आहे. यांत विशिष्ट अर्थ असला पाहिजे. यज्ञस्वरूप परम्यांचेंच फक्त ध्यान केलें आहे. कारण जीवन्मुक्तास 'सर्वयज्ञ' शिवाय दुसरें चिंतन राहत नाहीं. ही 'निर्वाण' स्थिति मात्र नव्हे. येथें सर्व विश्वाकारितां आत्मयज्ञ होत असतो आणि ब्रह्मांडांतील ही अत्युच्च अशी अवस्था अनंत जन्मांतून आणलेल्या अनुभवांचा परिपाक आहे ह्मणून ता ह्मणत ... 'मला सर्व कर्मांचे हाऊं दे' ज्या हेतूनें परमात्मा एकाचा अनेक झाला व त्यानें आपणास बंधन करून घेतले ती जीवन यात्रा आपले ब्रह्मांडा पुरती पूर्ण झाली आहे.

सतरा श्लोक झाल्यानंतर आठराव्या श्लोकावर काहीं आचार्यांची व प्रोफेसर भानू यांची ही टीका आहे. परंतु सतरा श्लोकात जी ज्ञान सोपान परंपरा आहे ती आठराव्यांत एकदम सुटून अगदी खालच्या पायरीवर असणाऱ्या भक्ताची प्रा-...अमल्याचे दिसून येते. याबद्दल श्री... मद्दयानंद सरस्वती यांचें मत श्लोक ... राच असल्याबद्दल आहे. प्रो. भा... अर्थी अठराव्या श्लोकावर अ... दिलें आहे त्याअर्थी त्यांचे ... आचार्य मतानुगामीच अ...

आव... खालीं ... ता०

...ठवून ...स्वाधीन ...गोकड

प्रो. भानूंचे खरो कडेस वि० वाचकावर फार मे ठेविली आहे व लिहिलेला उजदार सा० कडे रवाना त्यानीं निम अज्ञानाचे पालक तुह्मी "मझा ठरलां नाहीं तोंपर्यंत प्रत्येनगी तुमचे ताब्यांत देतां येत ... ही नोटीस पावल्यापासून ३ ...त सरकारी हुकून दाखवावा अगर ...कडून मला नोटीस करवावी. ह्मणजे मी ...पेक्षां सर्व इस्टेट तुह्मास समजाऊन देईन ... मुदतीवर तुह्मी हुकुम न आण... जवळ असलेल्या शेतीच्या ...

नो. नं...

देवमन बा। गंगाराम मींवतेकर राहणारे ...र्तिजापूर.

नोटीस बेशनी बळिराम आणि नैराम ... नारायण जीवतेकार कामरगांव ता. ...र्तिजापूर जिल्हा आकोला. नोटीस देतो

सोनाजी नींबाजी कुंभार ... गिरोली नी. खुर्द.

नो. नं. २०

नो० न...

जाहीर नोटीस

सर्वत्र सेट साहू वगैरे लोकांस खा... सही करणार इजकडून जाहीर करण्यांत येते कीं हुसेनशा वा। चांदशा मु० फकीर ...पेट आकोला हा आमचे कडून ... मुखत्यार होता परंतु तो ...

वेदांत... उपासना.

हिंदी जनतेची ... नाहीं ह्मणून ज्ञान नाहीं ... नाहीं ह्मणून ह्मणून कर्म नाहीं या तेवीस कुळ मत्रांत आहे.

श्रुतीनें व गीतेनें ज्या कर्माचा निषेध केला आहे, तें केवळ उपभोगात्मक स्वार्थी अथवा परोपकारी कर्म होय. परोपकारी कर्माचा श्रुतीनें निषेध केला नाहीं इतकेंच नाहींतर पितृऋण, ऋषिऋण इत्यादि ऋणें फेडल्याखेरीज गृहस्थाश्रमाची सांगता होत नाहीं असें ठरविलें आहे."

चिंतामण हरी मराठे.

काटुंबिक स्थितींतून व्यक्ति स्वातंत्र्या पर्यंत.

नं. ४

(मागील अंकावरून पुढें चालू)

गीताध्याय ६ श्लोक २०।२१।२२ येणंप्रमाणें आहेत. : —

यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योगसेवया ।
यत्र चैवात्मनाऽऽत्मानं पशन्नात्मानि तुष्य...
सुखमात्यंतिकं यत्तद् बुद्धिग्रा...
मतींद्रियम् । ...करून
वेत्ति यत्र न चैवायं... गंधर्व
तत्वत ॥ ...न महिने
यं लब्ध्वा चापला दिलेला
नाधिकं ततः । ...त त्याला आज
यस्मिन्स्थितो आली मी येथे
विचाल्यते...हिले आहे मी माझे
भाऊहत आहे व आज चार
...शांत खाण्याचे व कपड्याचे कर्ज
१९० झाले आहे व आतां मुला
कर्ज देत नाहीं तरी ही नोटीस
...८ दिवसांत येवून मला
...कर्ज सर्व देवून टाकावे व मला
करारा प्रमाणें वागवावे व त्या करारा
प्रमाणें वागण्यांस मी तयार आहे. वरी...
दिलेल्या मुदतींत जर तुह्मी येवून लोक...
कर्ज देवून न टाकलें तर मला
पोटाकरितां दुसरा गंधर्वाचा नवरा
लागेल व मग तुमचा माझेवर करार
करून दिल्यावरून व या नोटीसी...
नवरे पणाचा हक्क राहणार न...
हीच नोटीस आणि दिले...
हीच तुमची सोडची...
ही नोटीस लिह...
१९१३

जाहीर नोटिस

देवापा लालसेटआपा वाणी पूर्वी राहणार कसबे शिंदखेड तालुके मेहेकर जि. बुलढाणे हल्लीं राहणार माहीत नाहीं. यांस:-

खालीं सही करणार इजकडुन जाहीर नोटीस देण्यांत येते कीं— तूं माझा लग्नाचा नवरा असून लग्न झाल्याम आज सरासरी १२।१३ वर्षें झालीं, अलीकडे आंदाजा १६ वर्षां पासून तुझी चाल चलण बिघडून तूं कर्ज बाजारी होऊन भटकत फिरत आहे व त्यामुळें तूं आपले कसबे शिंदखेड येथील राहते घर व दुकान वगैरे सर्व विकून कांहीं कर्जाची आदाई करून राहीलेल्या कर्जाचे धाकानें तूं कोठे फरारी झालास त्याजला आज ४-५ वर्षें झालीं तेव्हांपासून मी आपले बापाचे घरीं आहे कांहीं दिवस तूं चिखलीस होतास. तों पर्यंत पुन्हा येऊन संसार करसील अशी मजला तुझी आशा होती परंतु अलीकडे २।३ वर्षापासून चिखलीहूनही कोठें परगावीं गेलास आणि काय करीत आहे व कोठें आहे याचा पत्ता सुद्धां तुझा नाहीं. व मुळींच समजत नाहीं. जेथे जेथे तुझे राहण्याचे सारखीं ठीकाणें होतीं व तीं ठिकाणें माझे लक्षांत होती, तेथे मी मुद्दाम मनुष्य रोजदार करून तुझे शोधा करितां पाठविलें परंतु तुझा पत्ता लागत नाहीं. अखेर तुझी निराशा झाली ह्मणून मी या जाहीर नोटीसीनें असे प्रसिद्ध करिते आणि तुलाही कळविते कीं, जर तुला माझ्याशी प्रपंच करणें असेल तर ही नोटीस प्रसिद्ध झाल्यापासून ८ दिवसाचे आंत तूं येऊन व ४ चार ५ पांच वर्षाचे खावटीबद्दल माझे बापानें सावकारी काढून मजला खाण्यास कर्ज दिलें रुपये ३०० तीनशें व व्याज तूं देऊन आणि मला योग्य वागविण्याची पंच मार्फत माझी खात्री अगर जामीन देऊन मजला घेउन जावे. मी येऊन तुझा संसार करण्यास कबूल आहे परंतु जर त्वां असें केलें नाहीं तर वरील मुदत संपताच तुझा माझेवर नवरेपणाचा कांहीं एक हक्क संबंध राहीला नाहीं, असे समजून मी दुसरा घरठाव करीन मग तुझी कोणत्याही प्रकारची सबब मी ऐकणार नाहीं, तुझे कायम ठिकाण माहीत नसल्यामुळें मी ही जाहिर नोटीस प्रसिद्ध केली आहे. वरील खावटी खर्चाशिवाय सदर्हु नोटीसीचा खर्च व तुझे शोधास पाठविलेल्या मजुरांची मजुरी तुला द्यावी लागेल कळावें ता० ३१-१०-१३ इ.

सही

आणी जवजे देवापा लिंगायत
वाणी इची निशाणी बांगडी
द. रा. रंगो रामचंद्र कुळकर्णी सींदखेड
नो. नं. १८

नोटीस

देवमन बा. गंगाराम जीवतेकर राहणार मुर्तिजापूर.

नोटीस बेशनी बळिराम आणि जेराम बा। नारायण जीवतेकार कामरगांव ता. मुर्तिजापूर जिल्हा आकोला. नोटीस देतो असे कीं तुह्मास ता. १८-९-१३ इसवी रोजीं टपाल मारफत नोटीस दिली होती, ती, तुह्मी परत केली कारण समजलें नाहीं, ह्मणून आजरोजीं छापील नोटीस दिली आहे.

आमच्या उभयतांच्या बायका ह्या तुमच्या लेकी आहेत त्या तुह्मी आमच्या घरीं का पाठवीत नाहीं हे समजत नाहीं. आमच्या बायकांचा आणि आमचा बेबनाव नसून त्या आमच्याशी संसार करण्यास तयार आहेत त्या आपखुशीनें आमच्या घरीं येण्यास तयार आहेत परंतु तुह्मी वडील आहांत, तुमचा मान राखतात. ही आखेरची नोटीस देतो कीं जर ८ दिवसांत आमच्या बायका कमरगांवास पाठऊन द्या. तसे तुमच्या कडून न झाल्यास सरकार मारफत आह्मी आपल्या बायका आणून घेऊं. या उभयपक्षास बदनामी होईल यांत चांगलें नाहीं.

उमेदवार स्त्री पुरुषाचा संसार झालाच पाहिजे. वारंवार तंटे बखेडे करणें हे तुमच्यासारख्या वृद्ध मनुष्यास योग्य नाहीं. नोटीसिचा खर्च तुमच्या शिरावर आहे. जबाब ८ दिवसांत द्या. कळावें ता. २०-११-१३ इसवी.

सही

बळिराम आणि जैराम वतारी
कामरगांव यांच्या निशाण्या
नो. नं. १९

नोटीस.

नोटीस बेशमी दगडी मर्द सोनाजी कुंभार रा. पोहे ता. मुर्तिजापूर जी. आकोला ईजला खाली सही करणार याज कडून नोटीस देण्यांत येते कीं आकोला सोमवार तारीख १७ माहे नोव्हेंबर सन १९१३ ईसवी अंक ४४ वा वऱ्हाड समाचार ऑफीसांतून तूं मजला नोटीस दिली आहे ती नोटीस अगदीं लबाडीची आहे कारण तुं जोपर्यंत आज्ञान होती तोपर्यंत तूं माझे घरीं चांगले प्रकारे राहीली आज सरासरी दोन वर्षापूर्वीं दिपवाळी करितां मौजे कोठळ येथे तुझा तुझे आई बापाचे घरी पाठविले तेव्हां पासून तूं आपले आईबापाचे घरीच राहत आहे व तुजला शाहाणी होऊन आज एक वर्ष होत आले आहे तेव्हां मी तुझे आईबापाचे घरीं मौजे कोठळ येथे दहापांच वेळा तुजला नेण्यास मूळ आलोअसता तूं स्वतः छपून राहत असे. व तुझे आईबाप मजवर मार हाणीचा दंगा करूं पाहत असे त्यामुळें मी माझे ईजतीला भीऊन तसाच माघारे वापस जात गेलो सबब तुजला मी या नोटीसीनें असे कळवितो कीं ही नोटीस पावतांच आठ दिवसाचे आंत माझे घरीं नांदण्या करितां येऊन जावे मी तुजला वागविण्यास कबुल आहो ही नोटीस दिली तारीख २३-११-१३ ईसवी द० रामकृष्ण राव्रजी गिरोळी

सही

सोनाजी नींबाजी कुंभार रा०
गिरोळी नी. खुर्द.
नो. नं. २०

जाहिर नोटीस

सर्व लोकांस कळविण्या करितां प्रसिद्ध करण्यांत येते कीं मौजे हिराहीत ता० व जि० आकोला येथील शेत सर्वे नंबर १३६ एकर २२ गुंठे ३२ आकार रुपये २१. चें खातें तुळजाजी वा। भवानजी कुणबी राहणार मौजे विराहीत याचें नांवानीं असून कबजे दाराणा सौ० सारजी उर्फ सावित्री मर्द गणाजी गावंडे कुणबी राहणार मौजे विराहीत ही आहे. तरी सर्वत्र लोकांस जाहिर करण्यांत येते कीं, वरील खातेदार हा सदरहू नंबराचें शेत खरिदी विक्री करण्याचे विचारांत आहे. सदरहू शेताचें 'बक्षीस' पत्र झालेलें असून जे कोणी खरिदीविक्री घेतील त्यांस हरकत येणारी आहे. तरी वरील नंबरचें शेत कोणीही खरिदी विक्री वगैरे केल्यास त्यांनीं खालील सही करणार इचे संमती वांचून कोणीही घेऊं नये. जे कोणी घेतील त्याजवर सरकार मार्फत जबाबदारी येणारी आहे. हे सर्वत्र लोकांस कळावें आज तारीख २४ माहे नवंबर सन १९१३ इसवी.

सही

सौ० सारजी उर्फ सावित्री मर्द गणाजी
रा० मौजे विराहीत ता० आकोला
इचे हातची नि. ० बांगडीची
नो० नं० २१

नोटीस

नोटीस बेशमी जैराम विठोबा बाजारे रा० कार्ले ता० आकोट व त्यांचे वकील राजश्री के जी. मथुरानाथ बी. ए. एल. एल. बी. आकोला यांस

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं, तुमची ता० १० नोव्हेंबर १९१३ ची नोटीस पावली. तुह्मी (जैराम विठोबा) जर अज्ञानाचे पालक सरकारकडुन ठरलेले असाल तर तो हुकूम आह्मास दाखवावा ह्मणजे अज्ञानाची इस्टेट सर्व तुमचे स्वाधीन करण्यांत येईल. याप्रमाणेंच आह्मी तुह्माला मागेंही पहावयास हूकूम मागितला होता परंतु तुह्मी तो आज दाखवू उद्या दाखवू ह्मणून सुमारें २ महिन्यापासून दाखविला नाहीं. व आतां वकीलाचे मार्फतीनें नोटीस देऊन खर्चाचें भय वाटतां तरी हे गैर आहे. अशानें तुह्मी दिलेल्या खर्चाचा मी जबाबदार होणार नाहीं व तो तुह्मास मागण्याचा बिलकूल अधिकार नाहीं. मी ही इस्टेट वि० तहसीलदार सा० आकोट यांचे हुकुमानें पंचामार्फत तिची व्यवस्था ठेवून त्याबद्दलचें शेतीचें उत्पन्न माझें स्वाधीन ठेविलें आहे व घरांतील जंगम जिनगी रोकड वगैरे हेमराज धीराजी यांचे कडेस वि० तहसीलदार सा० चे हुकुमानें ठेविली आहे व त्याचें जिमेपत्रक तहसीलदार सा० कडे रवाना केलें आहे. जोंपर्यंत अज्ञानाचे पालक तुह्मी कायदेशीर रितीनें ठरलां नाहीं तोंपर्यंत मला ही जिनगी तुमचे ताब्यांत देतां येत नाहीं. तरी ही नोटीस पावल्यापासून ३ महिन्यांत सरकारी हुकूम दाखवावा अगर कोर्टाकडून मला नोटीस करवावी. ह्मणजे मी सर्व इस्टेट तुह्मास समजाऊन देईन. ... मुदतीवर तुह्मी हुकुम न आण... जवळ असलेल्या शेतीच्या ...

नो० न...

जाहीर नोटीस

सर्वत्र सेट साहू वगैरे लोकांस खा... सही करणार इजकडून जाहीर करण्यां... येते कीं हुसेनशा वा। चांदशा मु० फकी... रा० ताजनापेट आकोला हा आमचे कडू... कायद्या प्रो. कुल मुखत्यार होता परंतु ते... आमचे सांगण्या प्रो. चालत नाहीं ह्मण... त्याजला कायद्या प्रो. दिलेला कुल... मुखत्याराचा अधिकार रद्द केला आहे... करितां सर्वांस जाहीर करितो कीं सदर्हू... ई-मास कोणी आमचे नावांनीं कोणतेच... प्रकारची देव घेव करू नये केल्यास... आह्मी अगर आमची स्थावर जंगम... मिळकत कोणतेच प्रकारची जबाबदार... ठरली जाणार नाहीं कळावें ता० २०।१०।१३ ई०

सही

अमीरबी मर्द महेबुबशा नी. बांगडी
नो. नं. २३

नोटीस

रा० शिवराम वा. सीदाजी काटकर लिंगाईत गवळी रा० वाडी ता० कनड जी० औरंगाबाद पोष्ट बंदोटी यांस—

खालीं सही करणार इजकडून या नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं तुह्मी माझे गंधर्वाचे नवरे आहात व ज्या वेळीं तुमचें व माझे गंधर्व होण्याचे ठरले त्या वेळीं आगोदर तुह्मीं चार पंचा देखत ठराव करून मला माझे गावीं राहण्याचा करार एक रुपयाचे कागदावर करून दिला व मग मी तुमचे बरोबर गंधर्व लावले. आणि पुढें तुह्मी दोन महिने माझे गावीं राहून नंतर आपला दिलेला करार मोडून निघून गेलात त्याला आज आंदाजे चार वर्षें होत आलीं मी येथे तुमचे भरवशावर राहिले आहे मी माझे भावाचे घरीच राहत आहे व आज चार वर्षांत मला खाण्याचे व कपड्याचे कर्ज रुपये २५० झाले आहे व आतां मला कोणी कर्ज देत नाहीं तरी ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांत येवून मला झालेले कर्ज सर्व देवून टाकावे व मला करारा प्रमाणें वागवावे व त्या करारा प्रमाणें वागण्यांस मी तयार आहे. वरी... दिलेल्या मुदतींत जर तुह्मी येवून लोक... कर्ज देवून न टाकलें तर मला ... पोटाकरितां दुसरा गंधर्वाचा नवरा ... लागेल व मग तुमचा माझेवर करार करून दिल्यावरून व या नोटीसीनें ... नवरे पणाचा हक्क राहणार न... हीच नोटीस आणि दिले... हीच तुमची सोडची... ही नोटीस लिह... १९१३ ...

वर्णाच्या नाटकांस स्पेशल चार्ज

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या शर्तीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमाच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ { G. A. Phillips. एजंट

नं. १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप [illegible] केल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६३/४ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत व जारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१-२-१० { G. A. Phillips. एजंट

नो० नं० २

वऱ्हाड

उपाय.

रक्त पिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरुस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ८= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे.

२ आह्मीं रक्तापिती; कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचें इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण नमुनेदार अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पासून त्वचे संबंधी रोगांची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. पा. सह ॥= सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पण्डित कृपाराम

८ नंदीबानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.

नो. नं. ४

ललितकलादर्श संगीत नाटक मंडळी.

श्रीराम थिएटर--आकोला

सोमवार ता० ८।१२।१३

रा. अ. वा. कर्वेकृत—

गोपीचंद

बुधवार ता० १०।१२।१३

के. रा. किर्लोसकरकृत—

रामराज्य वियोग.

शनिवार ता० १३।१२।१३

रा. देवलकृत—.

शारदा

गणेश विनायक बोरकर

व्यवस्थापक

नो. नं. ५

त्रिदोषापासून यावर दवगा, रेवाचिना, [illegible] पांच अर्के ४ दिवसांत फायदा किंमत ८ आणे. मेंथालार्क कि. ४ आणे वि खु. पत्रद्वारें. क्या. फुकट.

व्ही. आर. मुळे नांदुरा. जी. आय. पी.

नो० नं० ६

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्स:— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० प्रेग्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकी किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्हीपीनें रु० १८६

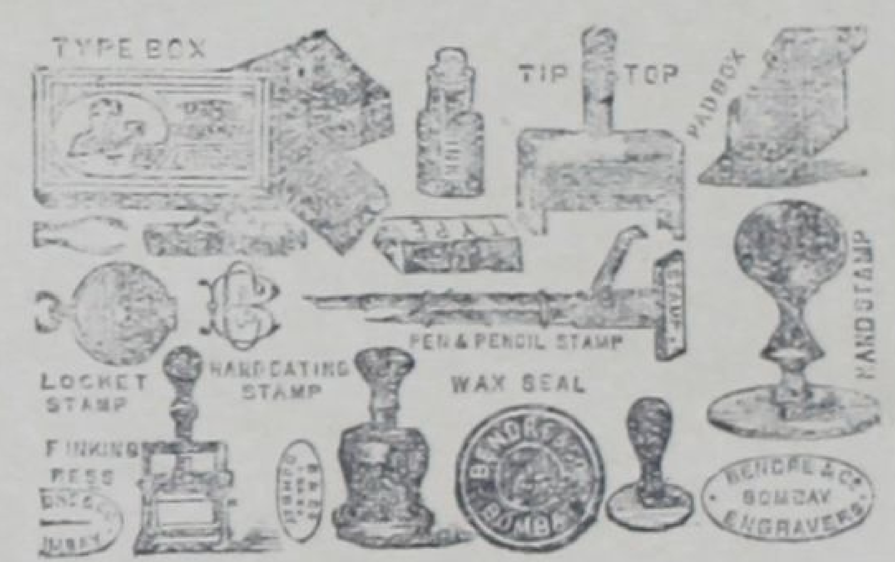

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत

पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ७

हिंदुस्थानावर आरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें आरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिंवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. कि. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भगवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें

दुकानावर व डॉ. एच. एल. बा[illegible] जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ८

जाहीर नोटीस

नोटीस बेशमी डेवू वा नारायण बोंडे जात कुणबी रा० कसबे वडनेर गंगाई ता० दर्यापूर यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तूं मजला तारीख १६।११।१३ ह्या ची पोष्टमार्फत नोटीस दिली ती पावली. मजकूर समजला. तूं नोटीशींत असें लिहिलें आहे कीं, मी तुला लिहून दिलेला तसि ३० रुपयाचा आंकडा गहाळ झाला आहे. परंतु ही गोष्ट अगदींच खोटी आहे. कारण मी तुला ता० १४।१०।१३ ह्या ची नोटीस दिली होती, त्यानंतर तूं तोच आंकडा गांवांतील कांहीं प्रमुख लोकांना दाखविलास. सदर्हू आंकडा पाहणारे इसमांनीं मला असें सांगितलें कीं, तुझी लिहून दिलेले आकड्यांत अक्षरांचा कांहीं कमजास्तपणा केला आहे. वास्तवीक मी तुला वरील लिहून दिलेला नगदी रुपयाचा आंकडा तो गहाळ न होता त्यांत अक्षरांचा कमजास्तपणा केलास करितां ही सबब दाखवितोस. या वरील तीस रुपयाच्या आंकड्या शिवाय मी तुला नगदी [illegible] लिहून दिला नाहीं. करितां ही नोटीस पावल्या दिवसापासून १५ दिवसाचे आंत सदर्हू आंकडा आणून देऊन तुझे रुपये तीस घेऊन जावें. आंकडा आणून न दिल्यास तूं लोकांना दाखविलेला आंकडा रद्द असे. ही नोटीस तारीख २६।११।१३ ह्या.

सही

चिहू वा आकाजी माळी रा० वडनेर गंगाई दस्तर खुद

नो. नं. ९

...ळ, तेव्हां त्यांनीं तत्काळ इकडेस ...ळवावें. ह्मणजे ह्यापुढें कोणत्याही प्रकारचा अशा तऱ्हेचा घोंटाळा पुन्हा होण्याचा संभव नाहीं. ता० १-१२-१३

४ ब्रूसलेन, फोर्ट, मुंबई — भालचंद्र व नगीनदास एजन्ट्स

नो० नं० १०

वऱ्हाडसमाचार

मार्गशीर्ष शुद्ध १० शके १८३५ प्रमादी

व्हाइसराय साहेबांचीं भाषणें

सगळ्या हिंदुस्थानच्या राजसत्तेचें केंद्र या दृष्टीनें व्हाइसराय साहेबांच्या सर्व कृतींकडे व भाषणांकडे साऱ्या हिंदुस्थानचे लक्ष लागलेलें असतें व सध्याचा काळ ही हिंदुस्थानाला असा आला आहे कीं दक्षिण आफ्रिकेंतला काळ्या गोऱ्यांचा प्रश्न, पब्लिक सर्विस कमिशनपुढें रोज येणाऱ्या नव्या नव्या गोष्टी, हिंदुमुसलमानांची एकी होण्याचा संभव, मुसलमान लीगचें भविष्य, व्यांकांसंबंधानें सरकारांतून कायद्याचा निर्बंध होण्याची अवश्यकता इ. गोष्टीमुळें लोकांचीं चित्तें फार अस्वस्थ झालीं आहेत. याशिवाय व्यांकांचीं दिवाळीं, व त्यांचा ... कारखान्यांवर घडणारा परिणाम, गोर गरिबाचें देशी व्यांकांमुळें झालेलें नुकसान वगैरे गोष्टी औद्योगिक बाबी संबंधाचें काळेंकुट्ट चित्र लोकांच्या डोळ्यापुढें उभें करण्यास बस आहेत. अशा स्थितींत लॉर्ड हार्डिंज सारखे धैर्याचे व सहानुभूति द... ...द्धि यांनीं प्रेरित व्हाइसराय हिंदुस्थानला लाभले हें तरी हिंदुस्थानचें भाग्यच ह्मटलें पाहिजे. अर्थात अशा व्हाइसराय साहेबांच्या तोंडून अशा आणिबाणीच्या वेळीं महत्त्वाच्या प्रश्नांसंबंधानें निघणाऱ्या उद्गाराकडे लोक चातकाप्रमाणें पाहत असतात यांत नवल नाहीं. व्हाइसराय साहेबांना सध्याच्या त्यांच्या ...विषयीं प्रदर्शित के... ...मेद हा तूर्त जरी त्यांना त्यांच्या गोऱ्या जातभाईमध्यें अप्रियता व असंतोष प्राप्त करून देणारा आहे तरी याच गुणांनीं त्यांनीं हिंदुस्थानच्या लाखो किंबहुना कोट्यावधि लोकांची प्रीति ही त्यानीं संपादन केलेली आहे. या त्याच्या उद्गारासंबंधानें गेल्या अंकीं आह्मी लिहिलेंच असल्यामुळें अधिक लिहिण्याचें कारण नाहीं. महाजन सभेच्या मानपत्रांतल्या दुसऱ्या एक दोन गोष्टीसंबधानें व्हाइसराय साहेबांनीं काढलेले उद्गार ही सध्याच्या राजकीय वातावरणाच्या पोटांत कायकाय घडामोडी चालल्या आहेत त्यांचें स्वरूप व्यक्त करणारे आहेत. न्याय व अंमलबजावणी हीं कामें निरनिराळीं करण्या संबंधाचा प्रश्न सध्या पुनः अधिकाऱ्यांच्या पुढें विचारासाठीं आलेला दिसतो. पण अशी बातमी आह्मी आज कित्येक वर्षें ऐकत व देत आलों. आणखी किती वर्षें हा असाच गर्भावस्थेंत राहणार कोणाला ठाऊक! तथापि या प्रश्नासंबंधानें महाजन सभेसारख्या लोकसंस्थांचे विचार व सूचना तत्संबंधाच्या कागदपत्रांत निर्दिष्ट करण्याचें नामदार साहेबांनीं कबूल केलें आहे, धर्मासंबंधाच्या देणग्या व देवस्थानें वगैरेसंबंधानें कायद्यानें कांहीं व्यवस्था करण्याची किती अवश्यकता आहे हें सुशिक्षित लोकमतानें निरानिराळ्या प्रांतांतून बिलांच्या रूपानें सरकारपुढें मांडलें आहे. मद्रासच्या कौंसिलांत सरभाष्यं आयंगार व आनंदाचार्लूचीं बिलें, मुंबईच्या तर्फे मि० जिना याचें बिल, व बंगाल्यात महंत आणि मतवाली याच्या हकासंबंधाचा प्रश्न वगैरेंची चर्चा इतकी झाली आहे कीं या प्रश्नाचें पाऊल निवळ चर्चेपुढें लवकर पडून सार्वजनिक धर्मादायाचा सध्या होत असलेला दुरुपयोग लवकरच बंद होईल अशी प्रतिक्षा लोक करीत आहेत पण या त्यांच्या उत्सुकतेवर नामदार साहेबांच्या उद्गारांनीं थंडगार पाणी ओतून ती गारठून टाकली आहे नामदार साहेब ह्मणाले कीं या प्रश्नाला जी दुसरी बाजू आहे तिलाही कित्येक सन्मान्य पुढाऱ्यांकडूने पुष्टीकरण मिळालें असल्यामुळें व धार्मिक बाबतींत एकाच पक्षाच्या ह्मणण्या-...

सध्या हिंदी ... घेरलें आहे असें ... तली त्यांची स्थिति ... चर्चेचा विषय होऊन ... देशांत थेटचें आगबोटीचें तिकीट घेतल्याशिवाय तिकडे कोणाला किनाऱ्यावर पाय ठेवूं देत नाहींत, आणि बोटीवर थेटचीं तिकिटें तर मिळत नाहींत. ब्रिटिश कोलंबियामध्येंही निराळ्या कारणामुळें मोठी गडबड उडून राहिली आहे. तेथील एका हिंदी गृहस्थाला तेथील अधिकाऱ्यांनीं एकदम उचलून परदेशीं जबरदस्तीनें रवाना केल्याची खबर आली आहे, आणि गंमत ही कीं या हिंदी गृहस्थाला न्यायाधिशानीं पाठीस घालून अभयपत्र दिलें होतें, पण त्या अभयपत्राचा धिक्कार करून अधिकाऱ्यांनीं हें अन्यायाचें कृत्य केलें आहे! खुद्द न्यायदेवतेचा हा अपमान ती देवता मुकाट्यानें गिळून बसते कीं आपल्या अंगचें तेज प्रकट करून सदर अधिकाऱ्याच्या श्रीमुखांत देते तें अद्याप पहावयाचें आहे. पण या सर्व गोष्टींवरून विचारी माणसाला एक गोष्ट चमत्कारिक वाटल्यावांचून राहणार नाहीं. ती ही कीं ठिकठिकाणच्या इंग्रजी अधिकाऱ्यांना न्यायाची व इंग्रजी अमलाची इभ्रत न राखतां उन्मत्तपणानें वागण्याची बुद्धि होणें हें ब्रिटिशराज्याला शुभ आहे काय? हिंदी लोकाची ही ग्रहदशा असेल, पण तिच्या पाठोपाठ ब्रिटीशराज्यालाही ही ग्रहदशा न भोंवो ह्मणजे झालें.

शास्त्री पंडित व युनिव्हर्सिटी.

अखेरीस ज्यांचें उच्च शिक्षण संस्कृताचा गंध नसतां झालेलें ज्यांनीं संस्कृताचा अभ्यास पुढेंही केलेला नाहीं, व ज्यांना अनेक जुने शास्त्री व पंडित ह्यांच्या विद्वत्तेचा तिळमात्र अनुभव नाहीं अशा ना. परांजपे ह्यांच्या मतानुसारें मुंबई युनिव्हर्सिटीच्या सेनेटमध्यें मताधिक्य होऊन सर रामकृष्णपंत भांडारकर यांची सूचना नापसंत झाली आहे! ह्मणजे शास्त्री, पंडित व मौलवी इत्यादि लोकांना विश्वविद्यालय उत्तेजन द्यावयास तयार नाहीं. फार उत्तम आहे. हल्लींचा काळच असा आहे, तेव्हां ...ट्टास अग्रस्थान ... हिच्यायोगानें विद्यार्थ्यांच्या विचारशक्तीस कायमचा धक्का बसण्याचें भय आहे. विधवाविवाहाचे पहिले पुरस्कर्ते प. लो. विष्णुशास्त्री पंडित, बाबू ईश्वरचंद्र विद्यासागर, आर्यसमाजाचे संस्थापक स्वामी दयानंद सरस्वती, आर्यमहिलांच्या उन्नत्यर्थ प्रथमतः प्रयत्न करणाऱ्या पंडिता रमाबाई इत्यादि मंडळी पूर्वींच्या पद्धतीनें संस्कृत शिकून शास्त्रीपंडित या नांवास पात्र झालेली होती. आह्माला वाटतें डॉ. भांडारकर सुद्धां पूर्वींच्या पद्धतीनेंच शिकलेले असावे. प. लो. शंकर पांडुरंग पंडित हे सुद्धां संस्कृत शिकले ते पूर्वींच्याच पद्धतीनें शिकले. कोणंहि असो, त्याच्या मनावर आंग्ल वाङ्मयाचा व्हावा तसा परिणाम झाला असेल, तर त्याला प्राच्य भाषेचें अध्ययन किंवा ते करण्याची विशिष्ट पद्धति मार्गें धरून ठेवीत नाहीं, उलट त्याला दोन्ही वाङ्मयाचा परिचय झाल्यामुळें प्रगतीच्या कार्यांत पुढकार घेण्यास तो अधिक योग्य होतो. घोकंपट्टीविषयीं आह्मांला फारसें कांहीं लिहावयाचें नाहीं, कारण नुसती घोकंपट्टी करून बी. ए. एम्. ए झालेले लोक थोडे नाहींत हें साऱ्या जगाला ठाऊक आहे, तसेंच शास्त्री झाला ह्मणून त्याला न्याय अलंकार, ज्योतिष्य वगैरे ... नुसत्या घोकंपट्टीनें हस्तगत करून घेतां येतील होंहि संभवत नाहीं. व्याकरण जरी घेतलें, तरी त्याला जितकी घोकंपट्टी लागते तितकाच किंबहुना अधिक विचार करावा लागतो. वस्तुस्थिति अशी असतां उगाच विकारवशतेला बळी पडून कोणी कल्पनांवरच भिस्त ठेवूं लागले तर त्याला इलाज नाहीं. पंजाब युनिव्हर्सिटीची सुमारें पंचवीस वर्षांपासून एक ओरिएण्टल साइड आहे, पण ह्या साइडमुळें पंजाबांत जिकडेतिकडे विचारशून्य, अरसिक, घटपटादि खटपटींत गुंतलेले वृथा शास्त्री निर्माण झाल्याचें ऐकिवांत नाहीं.

मध्यप्रांतांतील सहकारिता

मध्यप्रांत व वऱ्हाड यांतील सहकारी सोसायट्यांसंबंधाच्या गेल्या सालच्या रिपोर्टावरील सरकारी ठराव मागच्या आठवड्यांत ग्याझिटांत प्रसिद्ध झाला आहे. रिपोर्टाच्या वर्षांत या सोसायट्यांची चांगली प्रगति झाली. त्यांची संख्या ५८९ होती ती १४४९ झाली, व भांडवल १०। लाख रुपये होतें तें ३४॥ लक्ष झालें. पूर्वी लोकांमध्यें खटपट करून चळवळ करावी लागत असे, ती आतां लागत नाहीं. लोक आपण होऊनच सोसायट्या काढतात, आणि त्या बरोबरच सोसायट्यांचें काम करतांना किती खबरदारी घेतली पाहिजे त्याची जाणीव ही लोकांमध्यें उत्पन्न झालेली दिसत आहे वगैरे गोष्टी निःसंशय महत्वाच्या व उत्तेजनदायक आहेत. त्याचप्रमाणें प्राव्हिन्शियल ब्यांकेचें गतवर्षींचें काम प्रशस्त झालें आहे, व सेंट्रल ब्यांकेवरचें जोखीम ही ब्यांक हलकें करीत असून लोकांच्या उपयोगीं पडण्याचें व्रत उत्तम प्रकारें करीत आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. लोकांच्या ठेवी ही ब्यांक ठेवूं लागली आहे. पण गेल्या सालची विशेष गोष्ट ह्मणजे सहकारी पेढ्यांचें युनियन ही होय. हें युनियन देखरेख व हिशेब तपासणी यासाठीं आहे. आजपर्यंत हें काम करण्यासाठीं सरकारी कामगारांची मदत घ्यावी लागे; आतां त्यांनीं स्वावलंबनाचा मार्ग स्वीकारून या कामासाठीं पगारी लोक ठेविले आहेत व त्याच्या खर्चासाठीं प्रत्येक मेंबरामागें एक रुपया फी ठेविली आहे. याच्या योगानें लोकांना सुव्यवस्थेचें प्रत्यक्ष उदाहरण स्वावलंबनाच्या तत्वावर मिळेल हा मोठा फायदा आहे. खेड्यांतल्या सहकारी सोसायट्यांची ही प्रगति होत आहे. हट्टा येथील सोसायटीनें तर एक गमतीचा प्रयोग करून पाहण्याचें मनांत आणिलें आहे. हा प्रयोग ह्मणजे गुरांचा विमा उतरणें हा होय. हा यशस्वी झाला तर खेड्यापाड्यांतल्या शेतकऱ्यांच्या मागची एक मोठी काळजी दूर होईल. १९१२ सालचा अक्ट वऱ्हाडप्रांताला लागू करण्याची अवश्यकता ना० अलीशान चीफ कमिशनर साहेब यांना दिसत आहे. व या गोष्टीला हिंदुस्थान सरकारकडून लवकरच मंजुरी मिळेल अशी उमेद आहे. माल पिकविणें व त्याची विक्री करणें या बाबतींत या सहकारी सोसायट्यांना पुष्कळ करतां येण्यासारखें आहे व हें ही काम सोसायट्या कालक्रमानें हातीं घेतील असा रंग दिसत आहे. बेतुल, जबलपूर व वऱ्हाड या ठिकाणीं शुद्ध आणि सुधारलेलें बियाणें व आउतें या साठीं सोसायट्यांचें युनियन स्थापन झालें आहे. हा आरंभ उत्कृष्ट आहे. या बाबतींत सरकारच्या शेतकी खात्याच्या सल्ल्यानें काम करण्याविषयींचा युनियनचा जो प्रघात आहे तो अत्यंत प्रशंसनीय आहे. सारांश, गेलें साल सर्व तऱ्हेनें या सोसायट्यांना शुभ गेलें ह्मणण्यास हरकत नाहीं.

हिंदुस्थानांतली मेडिकल सार्व्हिस.

सध्याच्या पब्लिक सार्व्हिस कमिशनच्या बैठकीचें काम निरनिराळ्या तीन कमिट्यांच्या द्वारें चाललें आहे. यापैकीं एका कमिटीकडे मेडिकल सार्व्हिसची तपासणी करण्याचें काम आहे. या कमिटीपुढें सर्जन जनरल सर सी. पी. लुकिस यांची साक्ष झाली. या साक्षींत दोन गोष्टी अनपेक्षित रीतीनें बाहेर आल्या आहेत. पहिली गोष्ट ही कीं हिंदुस्थानांत मुंबई, कलकत्ता, मद्रास, लाहोर, व लखनौ येथें जीं मेडिकल कॉलेजें आहेत त्यांतून इंग्लंडांतल्या इतकेंच चांगलें शिक्षण मिळतें. ही कबुली फार महत्त्वाची आहे. कारण, इंग्लंडांत एम. बी. एल. आर. सी. पी. वगैरे झालेले लोक इकडच्या एल. एम, एस. पेक्षां श्रेष्ठ दर्जाचे असतात असा इतके दिवस भ्रम होता. व इकडच्या हुशार व सर्व विषयांत पहिला नंबर पटकावलेल्याच्या डोक्यावर इंग्लंडांतला रेमाडोक्या एल. आर. सी. पी. आणून बसविण्याकडे पुष्कळ देशी संस्थानिकांची ही प्रवृत्ती होती तिचा व्यर्थपणा या कबुलीनें व्यक्त झाला आहे व इकडच्या एल. एम. एस ना इंडियन मेडिकल सार्व्हिस इतका पगार कां मिळूं नये अशी वाजवी तक्रार करण्यास आतां जागा झाली आहे. दुसरी गोष्ट सर सी. पी. लुकीस यांनीं प्रांजलपणें कबूल केली आहे तीही महत्त्वाची आहे. ते ह्मणाले कीं [illegible] मेडिकल लाइन मधल्या लो[illegible] लाइन मधल्या [illegible] क्या प्रतीचें असतें. मग प्रश्न असा उद्भवतो कीं हीजर खरी स्थिती आहे तर मिलिटरी शाखेंतल्या असिस्टंट सर्जनांना सिव्हिल लाईन मधल्या असि. सर्जनापेक्षां अधिक पगार कां असावा? व त्या लाइनींत देशी लोकांचा प्रवेश अधिक कां करतां येऊंनये? सर सी. पी. लुकिस सारख्या थोरल्या अधिकाऱ्यांनीं या गोष्टी प्रांजलपणें कबूल केल्यावर हिंदुस्थानसरकार त्यांचा योग्य विचार करील व सध्या हिंदुस्थानांत शिक्षण घेणार लोकांच्या हक्काची जी पायमल्ली होत आहे ती दुर करील अशी आशा करणें निष्फल होणार नाहीं.

पदव्यांच्या सुकाळ

मुंबईतल्या एका राव बहादुरानें सरकारनें दिलेल्या बहुमानाच्या पदवीस लांछन लावण्यासारखें कृत्य केल्यामुळें त्याची पदवी काढून घेण्यांत आल्यापासून लोकांत व अधिकाऱ्यांत पदव्यांच्या सुकाळाचा प्रश्न चर्चेसाठीं आला आहे आणि सरकारानें पदव्या द्यावयाच्या त्या फार बेतानें द्याव्या तरच त्यांची किंमत राहील असे ही उद्गार टाइम्स ऑफइंडियासारख्या पत्रानें काढले आहेत. सुकाळानें वस्तूची किंमत उतरते हें तत्त्व पदव्यांच्या बाबतींत सरकारही लवकरच मान्य करून त्या देण्यांत हात आखडता घेईल अशीं सुचिन्हें दिसत आहेत. पण सरकारी पदव्यांची तूट श्री. शंकराचार्यासारख्या लोकमान्य व्यक्ति अविचारानें भरून काढूं लागल्यातर सरकारचा स्तुत्य उद्देश विफल होण्याचा संभव आहे. परवा मुंबईस श्रीजगद्गुरु शंकराचार्यांनीं पदव्यांचा जो वर्षाव केला तो या दृष्टीनें आह्मांस पसंत नाहीं. त्यांच्या हातून सन्मान झालेल्या कांहीं व्यक्तींत बहुमानास पात्र अशा फारच थोड्या आहेत, पण त्यांच्या बरोबर दुसऱ्याही निवळ खटपट्यांना पदव्या मिळाल्यावर खरोखर सन्मान्य अशा व्यक्तींची किंमत काय राहिली? केवळ द्रव्यसंपादनाच्या धोरणावर एखाद्या श्रीमंत संस्थानिकाच्या आश्रयानें एखाद्यानें पुस्तक प्रकाशनाचें काम केलें ह्मणून जर तो सरस्वती कंठभूषण होऊन बसला तर रा. मोगरे यांच्या सारख्या पदव्यां विषयीं निस्पृह किंबहुना ' पदव्या दानाचा पाडवा" गाऊन अशा पदव्या मिळविणारांचा योग्य उपहास करणाऱ्या कविवर्याची किंमत ' श्वानो युवानो ' या सूत्राप्रमाणें झाली असें ह्मणायला नको काय? श्री जगद्गुरूंनीं सन्मान केलेल्यांच्या यादींत खरोखर सन्मान्य अशा कांहीं व्यक्ति आहेत, पण वरील कारणास्तव आह्मांला त्यांचें अभिनंदन करावेंसें न वाटतां उलट त्यांची कींव येते हें स्पष्टपणें नमूद करण्यास आह्मांस संकोच वाटत नाहीं.

नोबल प्राइझ

बंगालचे सुप्रसिद्ध कवि बा[illegible] टागोर यांना नोबल [illegible] ही बातमी [illegible]

उत्पादक आ[illegible] स. १८९६ सालीं मरण [illegible] त्यानीं आपली दोन कोटि बासष्ट [illegible] पन्नास हजार रुपयाची इस्टेट ट्रस्टींच्या स्वाधीन करून असें मृत्युपत्र करून ठेविलें कीं एकंदर मानव जातीच्या कल्याणार्थ निरनिराळ्या प्रकारें ज्यांचे प्रयत्न सर्वश्रेष्ठ ठरतील त्यांच्यामध्यें त्या रकमेच्या व्याजाची वाटणी दरसाल करीत जावी. हीं बक्षिसें पांच ठरविण्यांत आलीं. १ पदार्थ विज्ञान शास्त्रांत श्रेष्ठ प्रगति करणाराला २ उत्तम रसायनशास्त्रवेत्याला. ३ उत्तम चिकित्सक व शारीरशास्त्रवेत्ता याला, ४ जगांत शांति स्थापणाराला व ५ उत्तम साहित्य सेवा करणाराला. एकेक बक्षीस एक लक्ष वीस हजार रुपयांचें आहे. कोणतेंही बक्षीस देतांना स्त्री पुरुषभेदाला जागा द्यावयाची नाहीं. तसेंच साहित्यविषयक बक्षिसाचे वेळीं भाषाभेद ही मनांत आणावयाचा नाहीं. मात्र त्या ग्रंथकाराचे विचार इंग्रजी भाषेंत किंवा कोणत्याही युरोपियन भाषेंत भाषांतराच्या रूपानें कां होईना लोकांना कळले पाहिजेत. हें साहित्यविषयक बक्षीस ठरविण्याची जबाबदारी स्वीडनच्या ॲकॅडमी आफ लिटरचर नांवाच्या संस्थेवर टाकण्यांत आली आहे. मि. नोबल यांच्या मृत्युपत्राप्रमाणें सगळी व्यवस्था करण्यास पांच वर्षें लागलीं, आणि १९०१ सालापासून हीं बक्षिसें देण्यास सुरुवात झाली. हें साहित्यविषयक बक्षीस फ्रान्सला तीनदा बेल्जममला दोनदा, पोलंडला एकदा, इंग्लंडला एकदा, नॉर्वेला एकदा, स्वीडनला एकदा, जर्मनीला दोनदा, व हिंदुस्थानाला यंदा या प्रमाणें मिळालीं आहेत. हीं बक्षिसें मिळावणारांत सेल्मा लेगारफ नांवाची असाधारण प्रतिभाशाली कादंबरी कर्त्री एक स्त्री ही आहे. स्पेन, व इटली या देशांतले ग्रंथकार ही दोनदां या बक्षिसाचे अंशभागी झालेले आहेत.

हल्लींची लोकसेवा.

मुंबईस नवीनच निघालेल्या ' नवयुग ' मासिक पुस्तकांत आमचे सुप्रसिद्ध नागरिक व विद्वन्मुकुटमणी रा० ब० महाजनी यांचा ' लोकसेवा ' या विषयावर एक वाचनीय लेख प्रसिद्ध झाला आहे आणि त्यावर मुंबईच्याच ' ज्ञानांजन ' या मासिक पुस्तकांत टीकाही आलेली आहे. दोन्ही लेख दोन निरनिराळ्या दृष्टीनें लिहिले आहेत. रा० ब० महाजनि यांनीं प० वा० रा[illegible] यांचा कित्ता वळवून सध्या [illegible] फार लोकसेवा किती[illegible] आहे ति[illegible]

[illegible] कित्येक लो[illegible] वितात हें प्रत्यक्ष नावें न घेतां पण स्पष्टपणानें बाहेर आणिलें आहे. लोकसेवा करण्यास उद्युक्त होणारीं माणसें आजच्या काळीं दुर्मिळ आहेत ही गोष्ट जशी खोटी नाहीं तशी लोकसेवेचें नांव पुढें करून स्वतःची टिमकी वाजविणारे, व लोकावर एका प्रकारचा जुलूम चालविणारेही पुष्कळ आहेत ही गोष्ट खुद्द रा० ब० ना ही कबूल करावी लागेल. तसें नसतें आणि लोकसेवकांची संख्या ते ह्मणतात त्याप्रमाणें खरोखरच आज पुष्कळ अ[illegible] तर हिंदुस्थानांतल्या लोकसंस्था दुर्बळ किंवा अल्पायु झाल्या नसत्या. पण लोकसेवक ह्मणविणारांत खऱ्या आस्थेची, कळकळीची, प्रामाणिकपणाची आणि खऱ्या शीलाची वाण खरोखरीच आहे ह्मणूनच आज आमची अशी स्थिति आहे. पण ही स्थिती पालटावयास पाहिजे असेल तर लोकसेवा करण्यास पुढें येणारांच्या अंगचे नुसते दोष पाहून चालणार नाहीं. त्यांच्या दोषाकडे क्षमेची दृष्टि व गुणांवर प्रकाश पाडून त्यांना प्रोत्साहनच दिलें पाहिजे. तरच मंडळीच्या हातून कांहीं कार्यभाग होईल. ' ज्ञानांजन ' कर्त्यांच्या ह्मणण्यांत सत्य अहे खरें, पण [illegible] तरी योग्य वेळेस वदण्यांतच देशाचें हित आहे.

इंडियन स्पीसी ब्यांक.

सध्या मुंबईच्या बाजारांत चाललेल्या खळबळीचें स्वरूप इतकें भयंकर आहे कीं तिचे परिणाम हिंदुस्थानच्या सांपत्तिक स्थितीवर कोठपर्यंत होतील हें सांगणें फार कठीण आहे. क्रेडिट ब्यांकेसंबंधानें बाहेर आलेले घोटाळे इतके विचित्र आहेत व त्यांतल्या कित्येक डायरेक्टरांच्या भोळे-पणाचे मासले असे अश्रुतपूर्व आहेत कीं त्यामुळें पुढारी ह्मणून नाणावलेल्या लोकां-वर यापुढें कितपत विश्वासून राहावें हा मोठा प्रश्नच उभा राहतो. पंजाबांत पीपल्स ब्यांक व अमृतसर ब्यांक यांच्या दिवाळ्यांनीं लाला हरकिसनलाल यांच्या खऱ्या स्वरूपाचें व देशहिताच्या कळक-ळीचें आविष्करण केलें तसें मुंबईस सर भालचंद्रादि पुढाऱ्यांचा भोळेपणा व जास्टिस डावर यांच्या मनाचा क्षुब्धपणाही व्यक्त केला. इंडियन स्पीसी ब्यांकेला गोत्यांत घालूं पाहणाऱ्या एका क्षुद्र माणसाच्या [illegible] न्यायमूर्तींनीं येवढ्या मोठ्या देशी [illegible] दिवशीं दाखविलेली [illegible] ब्यांकेच्या ब्यारि-[illegible] तांच [illegible] वळते न वळते तोंच त्या ब्यांकेची इतिश्री करून सगळा कारभार आटोपण्याविषयीं ब्यांकेच्या शेअर-होल्डरकडून अर्ज ही करण्यांत येतो हा सगळा प्रकार पाहून मन आश्चर्यचकित होतें व व्यवहारज्ञ माणसाच्या मनांत शंका, भीती, आणि दुःख या भावना प्रबळ होऊन तो विचारमूढ होतो. इंडियन स्पीसी ब्यांकेवर ज्या असंख्य लोकांच्या दृढ विश्वासाबद्दल आदले दिवशीं न्यायमूर्तींनीं अत्यंत प्रशंसापर उद्गार काढले होते तीच ब्यांक दुसरे दिवशीं आपलें दुकान बंद करते ही गोष्ट कोणाला विश्वसनीय वाटेल? अशा अविश्वसनीय बातम्या एका मागून एक इतक्या त्वरेनें खऱ्या ठरत आहेत कीं त्यामुळें उद्योगधंद्यांत पडलेल्या माण-साची चित्तवृत्ति स्तंभित झालेली अहे व दैव आणखी काय काय अघटित घटना करणार आहे त्याकडे सर्वांचे डोळे ला-गले आहेत.

हैसूरचा मान आणि बडोद्याची हानि

एक गृहस्थ लिहितो कीं " नामदार लार्ड हार्डिंग साहेबांनीं हैसूरच्या संस्थानिकाशीं नवा तहनामा करून त्या संस्थानाला उच्चा-दाला नेऊन बसविलें आहे या गोष्टीबद्दल वऱ्हाडसमाचारानें व इतर पत्रांनीं अभिनंदन करून व्हाइसराय साहेबांच्या औदार्याची तारीफ केली आहे ती योग्य आहे किंवा अयोग्य आहे या गोष्टीचा विचार नुसत्या हैसूरच्याच हिताच्या दृष्टीनें केला तर आमच्या संपा-दकांनीं केलें तें योग्यच आहे. पण या प्रश्नाचा विचार थोड्या निराळ्या दृष्टीनेंही करतां येईल तो असा-हैसूरचा हैदरअली यानें तें राज्य आपला प्रभु हिंदुराजा याच्याशीं बेइमानपणा करून मिळविलें होतें. पण टीपूसुलतान मारला गेल्यावर इंग्रजांनीं तें राज्य खालसा केलें होतें तें १८८२ त पूर्वीच्या हिंदुराजाच्या वंशजांना परत दिलें ह्मणजे ही केवळ इंग्रज सरकारच्या मेहेरबानीची गोष्ट होती- अर्थात् इंग्रजसरकारच्या केवळ मेहरबानीमुळें पुनः राज्यावर आलेले संस्थानिकाचा दर्जा इंग्रज-सरकारशीं बरोबरीच्या दोस्तीच्या नात्यानें तहनामा करून मांडलिक बनलेल्या गाय-कवाड सरकारपेक्षां कमी होता पण आतां इंग्रज सरकारच्या विशेष मेहेरबानीमुळें तो बडोदेसरकारच्या दर्जापेक्षांही मोठा होईल. कारण राज्याचें क्षेत्रफळ, लोकसंख्या, उत्पन्न वगैरे हरएक बाबतींत हैसूर बडोदे संस्था-नापेक्षां मोठे आहे. शिवाय याच्या संबं-धानें इंग्रजसरकारच्या राजकीय धोरणाविषयीं लोकांचा निष्कारण भलता ग्रहही हो-ण्याची भीती आहे. खरा प्रकार काय आहे [illegible]त नसल्यामुळें लोकांना असें वाट-[illegible]हे कीं दिल्लीदरबारच्या [illegible]कारच्या वर्तना-[illegible]समज [illegible] दिसते. [illegible]ना अशा महत्त्वाच्या गो-[illegible]यीं एकतर्फी विचार करूं नये अशी विनंति आहे.

चीनची अवस्था

चीनच्या प्रजातंत्रराज्याचे अधिपति युआ-नशिकाई यांचें यथेच्छाचाराचें स्वैरवर्तन पाहून युरोपियन पत्रकारांना गुदगुल्या होत आहेत व ते सदर अधिपतीची पाठ थोपटीत आहेत. पण चीनच्या हितचिंत-कांना त्याचें मोठें दुःख वाटत आहे. चीनच्या राजसभेंत आपल्या कृत्याविषयीं विरोधबुद्धि ठेवणारांचा नायनाट करण्या-विषयींचा अधिपतीनें उचललेला विडा, आणि विरुद्धपक्षाचा पुढारी कुओमितांग याची त्यानें केलेली उचलबागडी या गोष्टींचे परिणाम फार दूरवर जातील. इंग्लंडमध्यें सुद्धां एकदां असाच प्रकार घडलेला इतिहासज्ञास ठाऊकच आहे. पहिल्या चार्लस राजानंतर क्रामवेलच्या हातीं सत्ता आली तेव्हां त्यानें पार्लमेंटला धा-ब्यावर बसवून सगळी सत्ता आपले हातीं घेतली होती. पण क्रामवेलचा अवतार संपल्यानंतर पुनः पार्लमेंटचीच सत्ता स्थापित झाली. क्रामवेलच्या जुलमी अंमलाला कंटा-ळलेले लोक कायद्यानें नियंत्रित झालेल्या पार्लमेंटच्या अमलाखालीं राहण्यास आनंदित झाले. चीनमध्यें युआनशिकाईचा अवतार किंवा अधिकारकाल संपेपर्यंत परराष्ट्राच्या तावडींत तो देश न गेल्यास चीनला ही तसाच अनुभव येईल असें ह्मणणें इतिहासाच्या पुनरावृत्तीवर ज्यांचा भरंवसा आहे त्यांना तरी पटल्यावांचून राहणार नाहीं.

युनिव्हर्सिटीची अनुदारता.

हिंदुस्थानातल्या जातिभेदाचे दुष्परिणामा-बद्दल हळहळणाऱ्या लोकांना त्या जातिभेदा-पेक्षांही अधिक भयंकर व हानिकारक अशावर्ण भेदाला इंग्लंडांतल्या युनिव्हर्सिट्या ही जागा देण्यासारख्या अनुदार कशा होत आहेत हें पाहून आश्चर्य वाटेल. खरोखर युनिव्हर्सिट्या उर्फ विद्यामंदिरें हीं वर्णभेदापासून पूर्णपणें अलिप्त पाहिजेत व तो त्याचा पावित्रपणा आतांपर्यंत बऱ्याच अंशानें कायमही राहिला होता. पण हिंदी विद्यार्थी त्या मंदिरांतल्या उच्च जागा आपल्या बुद्धिप्रभावानें पटकावूं लागल्यापासून कित्येक इंग्रजांच्या पोटांत दुखूं लागलें आहे. मि. रघुनाथ पुरुषोत्तम परांजपे हे सीनियर रँगलर झाल्याबरोबर सीनियर र्‍यांगलरची परीक्षाच काढून टाकण्यांत आली आतां ऑक्सफर्ड व केंब्रिज या युनिव्हर्सिट्यां-तून हिंदी विद्यार्थी आपला बुद्धिप्रभाव गाजूं लागलेलें पाहतांच या युनिव्हर्सिट्या फक्त ब्रिटिश लोकांकरितांच आहेत अशी ओरड करून हिंदी विद्यार्थ्यांना तेथें जाण्याची मनाई असावी अशा सूचना विलायतेंतल्या प्रतिष्ठित पत्रांतून होऊं लागल्या आहेत. इतकेंच नाहीं तर बाबू भूपति मोहन सेन नांवाच्या बंगाली तरुणानें गणित विषयांत केंब्रिजच्या युनि-[illegible]गळीं बक्षिसें व मान पटकावल्या[illegible] कॉलेजच्या फेलोशिपच्या [illegible]मासाठीं उमेदवार ह्मणून उभे राहण्यासही मनाई करण्यांत आली आहे असें कळतें. या मनाईच्या मुळाशीं असलेली अनुदारबुद्धि ही युनिव्हर्सिटीचा मूळ उद्देश व तिच्या पावित्रतेविषयींची शुद्ध कल्पना यांना खरोखर विघातक आहे, हिंदी विद्यार्थी हा ब्रिटिश प्रजेपैकींच आहे, परका नाहीं किंवा विद्यामंदिराच्या अंतःपु-रांत श्रेष्ठ जागीं विराजमान होण्यास कोण-त्याहीप्रकारें नालायक नाहीं. अर्थात वरील प्रकार अन्यायाचा आहे असें डॉ० पालन सारखे उदार मनाचे इंग्रजसुद्धां कबूल करीत आहेत. पण वर्णभेदाच्या प्रचंड ओघांत त्याची वानवी तक्रार कोण ऐकतो!

स्त्रियांचा दवाखाना

रा. रा. देवरसाहेब यांच्याकडे या जिल्ह्याचीं सूत्रें गेल्यावर प्रथमतः त्यांनीं बरेच दिवसांच्या पाण्याच्या पुरवठ्याच्या प्रश्नाचा निकाल लावला. तो गेल्या अंकीं वाचकांस कळविलाच आहे. पाण्याच्या पुर-वठ्याकडे या जिल्ह्यांतून ८४ हजार रुपयांची रक्कम लोक देणार होते. व सरकार मुनसिपालिटीस अवश्य लागेल तितकी रक्कम कर्जाऊ देण्यास तयार आहे यामुळें लोकसहाय्याची कमिटीस जरूर उरली नाहीं, ह्मणून लोकांनीं देऊं केलेल्या एवढ्या मोठ्या रकमेचा विनिमय कसा करावा हें साहेब बहादूरांनीं ठरविलें. लेडी डफ्रीन फंड इतका जमला आहे कीं त्यांतून हिंदुस्थानास २० डाक्तरणी दे-ण्याचें सरकारनें ठरविलें आहे. वऱ्हाड प्रांतांत अकोला शहरच मध्यस्थानीं आहे व शहरही दिवसेंदिवस वाढत आहे ही गोष्ट लक्षांत घेऊन साहेब बहादुरांनीं वरील २९ डाक्टरणी पैकीं एक डाक्टरीण या शहराच्याच वाट्यास यावी असें योजिलें. व त्या प्रमाणें ती मिळेल असेही मे. कमिशनर साहेब यांनीं ठरविलें. येथें सौ-भाग्यवती फौलर बाईच्या यशस्वी हातानें स्त्रियाकरितां निराळा दवाखानाही गेल्या ऑक्टोबर महिन्यापासून सुरू झालाच आहे. याच दवाखान्यास अधीक व्यापक करावें असें परवां सायंकाळीं साहेब बहादूरांच्या अध्यक्षतेखालीं या जिल्ह्यातील प्रमुख प्रमुख लोकांची सभा भरवून ठरलें. दवाखान्याच्या पूर्णतेस पहिली उणीव इमारतीची आहे. लोकांनीं पाण्याच्या पुरवठ्यास जी रक्कम देण्याचें कबूल केलें होतें व जिची आतां जरूरच उरली नाहीं ती लक्षांत आण-ल्यास प्रस्तुतची उणीव दूर होणें महज आहे अशा आशयाचा निकाल या सभेच्या वेळीं सर्वांनीं लाविला. रक्कम उभारण्यासाठीं या जिल्ह्यांतील सर्व तालुक्यांतील ठळक ठळक लोकाची एक कमिटी नेमिली आहे. सभेचें काम अस्थेनें दीडतास पर्यंत चाललें होतें; व रा. रा. देवर साहेब बहादूर, रावबहादूर ठाकूर साहेब बहादूर, खानसाहेब मिरजा अब्बासबेग रावसाहेब दामले व रा. रा. रामभाऊ महाजनी व श्रीकृष्णपंत देशपांडे इत्यादि गृहस्थांनीं समयास योग्य व कळक-ळीचीं भाषणें केलीं. सर्व जिल्ह्यांतील अग्रणी लोकांची ज्या कामास सहाय्यता आहे तें काम फलप्रद होईल याबद्दल संशय नाहीं.

पत्र व्यवहार

श्री. संपादक वऱ्हाड समाचार आकोला यांस

सा. न. वि. वि. दक्षिण आफ्रिकन हिंदी लीग अकोला कडे वर्गणी जमा झाली आहे तिची यादी आपणाकडे पाठवीत आहे ती प्रसिद्ध करण्याची कृपा व्हावी.

अकोला अमेच्यूर नाटक मंडळी	४००
रा. ब. वि. मो. महाजनी व श्री रा. वि. महाजनी	२०१
ललित कला दर्शक ना. मंडळी	१००
श्री. वि दा. भट	५०
" अनंत स. आठल्ये	४०
" मश्रुवाला वकील	२५
" ब्यारिष्टर दस्तुर	२५
" गाडगीळ वकील	२५
" कर्णिक वकील	१०
" कोतवाल वकील	१०
" नामदेवराव वकील	१०
" कामा वकील	१५
" समेळ वकील	१५
" फडके वकील	१०
" यशवंतराव ओक वकील	५
" चिपळुकणर वकील	५
" दाडेकर	५
" नरहर धोंडो पानवलकर	५
" रतिलाल	५
" एस एम. पंडित	५
" कांगा वकील	३
" गिरधर महीधर	२
" सिपथामजर	२
" ठाकरसे	१

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला—— सोमवार तारीख ८ माहे दिसेंबर सन १९१३ ई० अंक ४७

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पा्पुढें [illegible] पडेल.

' विकावयाचा आहे. '

वाशीम येथील, पूर्वींच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायणभट यांचा बंगला विकावयाचा आहे.

खंडवा ते इंगोली व्हाया वाशीम लौकरच रेलवे लाईन ओपन होणार असल्यानें गरजूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष किंवा पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा मागवावा.

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार [illegible]
नो० नं० ३ [illegible]

रामबाण [illegible]

तीनच दिवसांत गुण

खरूज गजकर्ण, खवडा, फोड आग पैण, जखम, खाजून आग व पाणी सुटणें चांद्या, इसब, नायटा, बद, व्रण, नासूर उपदंश, गळव, भद, यांवर आमचे मलमानें येतो. हागवण कॉलरा वांति, पोटशूळ पोटांत वात धरणें, अजिर्ण, भुसट ढेकर, अमांश, दमा, खाशी, वळ येणें, पेटके पावर-कापूर, शोप, पुदीना पेपरमींट, धने, अजवान, हिंग, सुंठ, यांचे अर्क ५ मिनिटांत गुण देऊन ८ दिवसांत पूर्ण फायदा करितात. उन्हाळी, परमा, गरमी, चट्टा व [illegible] आतप, मुत्रकृच्छ ऊन लागणें [illegible] मंजिष्ट [illegible]

स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं' रु. १८८'

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसां नाहींसा होतो. किं [illegible]

हीं औषधें सर्व औषधी [illegible]

...ा तारंगा लाइट रेलवे कंपनी लिमिटेड.

जाहिर खबर

सदरहू कंपनीचे सर्व भागिदारांस कळविण्यांत येते कीं, सन १९१२-१३ या वर्षाचा वार्षिक रिपोर्ट व जमाखर्चाचा आढावा, गेल्या आक्टोबर महिन्यांत सर्वांस पाठविण्यांत आला असून, तो व तशाच प्रकारें पैशांच्या पोंहोचा कांहीं जणांना मिळाल्या नाहींत, अशी आमच्याकडे सूचना आली आहे; परंतु ह्या बाबतींत कंपनीचा कांहीं दोष नसून, भागिदारांनीं आपलीं नांवें व पत्ते बरोबर न दिल्या कारणानें व वेळोवेळीं बदललेले पत्ते ह्या आफिसांत न कळविल्यानें, ह्या चुका झाल्या आहेत. सबब सर्व भागिदारांस विनंती पूर्वक कळविण्यांत येते कीं, त्यांनीं आपलीं नांवें व आपले बरोबर पत्ते सुवाच्य लिहून ही नोटीस पहातांच ह्या आफिसच्या पत्त्यावर पाठवा... व यापुढें ज्यावेळीं त्यांचे पत्ते ...

दौऱ्यांत अनेक ठिकाणीं निरनिराळ्या प्रश्नांवर बोलण्याचे प्रसंग आले, आणि जरी लॉर्ड कर्झन यांच्या मताप्रमाणें हल्लींच्या काळांत मुत्सद्यांना वक्तृत्वाच्या गुणाची विशेष अवश्यकता नसली तरी, किंवा स्वतः कर्झन साहेबांनीं हिंदुस्थानांत लेक्चरें झोडण्याची हौस पुरवून घेतली तशी हौस ही प्रस्तुतच्या व्हाइसराय साहेबांच्या अंगीं नाहीं, तरी ना० लॉर्ड हार्डिंज साहेबांच्या भाषणांत कळकळ व सहानुभूती बरोबरच जो स्पष्टवक्तेपणाचा गुण आहे तो अत्यंत मोहक आहे. म्हैसूर व हैद्राबाद येथें त्यांचीं भाषणें देशी संस्थानिकांविषयींची त्यांचे ठायीं असलेली प्रेमळता, व सहानुभूति व्यक्त करतात. त्याप्रमाणेंच मद्रास येथें झालेल्या त्यांच्या भाषणावरून त्यांची कळकळ ही दिसून येते. मद्रासच्या महाजनसभेच्या मानपत्रांत अनेक महत्वाच्या गोष्टींचा उल्लेख केला होता. पैकीं दक्षिण आफ्रिकेंतल्या प्रश्नासंबंधानें त्यांनीं स्पष्टपणें जाहिर केलेली उत्कट सहानुभूति व दक्षिण आफ्रिकन गव्हर्मेंटच्या कारभारा... ...केला म...

प्रमाणें वागतां येणें शक्य नसल्यामुळें या प्रश्नाचें पाऊल पुढें त्वरित गतीनें पडत नाहीं. पण ही स्थिति केव्हांही असणारच. ह्मणून प्रगतीचा प्रवाह थांबवावया कीं कीं काय हा प्रश्न आहे. धर्मादायाचा दुरुपयोग जर होत आहे तर तो शक्य तितक्या उपायांनीं लवकर बंद पाडणें हेंच सरकारचें कर्तव्य आहे. मग तसें करतांना एकाद्या पक्षाची अप्रियता संपादावी लागली तरी कर्तव्यपरायणतेपुढें खरे मुत्सद्दी तिची पर्वा करीत नसतात हें आह्मी नामदार साहेबास सांगावयास पाहिजे असें नाहीं. कॉपी राइट बिल, ब्यांक बिल, व दुसरीं महत्वाचीं बिलें येत्या कौंसिलापुढें यावयाचीं आहेत. त्यासंबंधानेंही नामदार साहेबांचे उद्गार ऐकण्या सारखे असले पाहिजेत व ते ही लवकरच कोठें तरी बाहेर पडतील अशी अपेक्षा लोक करीत आहेत.

हिंदी लोकांची ग्रहदशा

... लोकांना ग्रहदशेनें पूर्णपणें ... दिसते. दक्षिण आफ्रिके... ...त हा तर साऱ्या जगाला ... असला आहे. कानडा

सिनेटमध्यें मताधिक्यानें ही गोष्ट मुकरर झाली ह्याबद्दल आह्मांस कांहींही आश्चर्य वाटत नाहीं. कारण ज्यांनीं आपल्या विषयांत प्राविण्य मिळविलें आहे असे तज्ज्ञ पूर्णपणें जाणत आहेत अशा व्यक्तींचा अनादर होऊन नवशिके व अननुभवी माणसांची जेथें पूजा होत आहे, तेथें डा० भांडारकरांची व फॅकल्टीची वरील सूचना फुकट गेली तर त्यांत नवल वाटावयास नको! या बाबतींत आमचे बंधु **ज्ञानोदयकार** ह्यांचे उद्गार लक्षांत ठेवण्यासारखे आहेत:- ते ह्मणतात:—

प्राच्य वाङ्मयाच्या अध्ययनाला उत्तेजन मिळावें ह्मणून मुंबई युनिव्हर्सिटीचा एक स्वतंत्र विभाग असावा अशी सरकारची सूचना असून, तिच्यासंबंधानें युनिव्हर्सिटी सीनेटमध्यें व वर्तमानपत्रांतून बरीच चर्चा चालू आहे. डॉ. भांडारकरांसारखे अनुभविक विद्याप्रचारक ह्या सूचनेला अनुकूल आहेत, तथापिही कित्येक आधुनिक विद्वानांस मान्य नाहीं यांच्या ह्मणण्याचा सारांश हा आहे, कीं पूर्वींच्या पद्धतीनें शिकलेले शास्त्रीपंडित जुनें तितकें उराशीं धरून बसणारे असतात, शिवाय ह्या पद्धतीमध्यें ... दिलें असल्यामुळें

" टिक	१
" पितांबर	२
" दामोदर देवमणसा गुलालकर	५
" मारुति बाळाजी	२
" चुनिलाल बुलाखीदास	५
" कृष्णाजी बलवंत जोशी	१
" बाबूसिंग लालसिंग रजपुत	१
" काशीराम छलुसिंग	१
" गणपत मारुति	१
" पंढरी	१
" विज्ञानेश्वर	१
" टोपले ब्रदर्स	१
" मोमचंद हुकमचंद	१
" अभ्यंकर वकील	२५
" निनावी महाजनीकडोन सभेचे दिवशी आले	१
" राजवाडे वकील	२५
" देवधर वकील	२५
" मानजी खिमजी	५
" पी. के. वैद्य	८४
" क्ष. श्री. मथुराबाई मार्फत भिकाजी पंत गडहोले	१
	१०७२८१२

ज्या सद्गृहस्थानीं वर्गणीचे आकडे घातले आहेत त्यांनीं ताबडतोब वर्गणी देण्याची कृपा करावी. ज्या सद्गृहस्थानां फंडास मदत करणें असेल त्यांनीं ती खालीं सही करणाराकडे पाठवावी. मोहरमच्या सुट्टींत वर्गणी गोळा करण्याचा विचार आहे त्या कामांत ज्यांना मदत करावयाची इच्छा असेल त्यांनी श्री. रा. वि. महाजनी अगर खालीं सही करणार यांना कळवावे. वर्गणीची पोंच व हिशेब वरचेवर प्रसिद्ध करण्यांत येतील व वर्गणी दिल्या बद्दल पावत्याही देण्यांत येतील. जमा झालेल्या वर्गणीपैकीं १००० रुपये मुंबईस बॉंबे क्रॉनिकलकडे पाठवून दिले आहेत. अकोला ६-१२-१३

आपला

वि. दा. भट

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—तीन दिवस आकाश साभ्र असून शुक्रवारीं रात्रीं सारखी झीम झीम चालू होती. शनिवारीं किंचित् उघाडी राहिली व बुरबुरही कमी होती. रविवारीं ढगें सारखीं राहून प्रातःकाळीं धुकेंही बरेंच पडलें होतें. गहूं, हरभरा इत्यादि रब्बीच्या पीकांस हा ओलावा फायदेशीर आहे. या हवेच्या योगानें गावांत तुरळक पटकीचा आजार सुरू आहे. उघाडी बरोबर ही किरकोळ दुखणीं नाहींशी होतील असें दिसतें.

रा० रा० राइटसाहेब डायरेक्टर विद्याखातें हे आजारीपणाच्या रजेवर विलायतेस जाणाऱ्या विचारांत आहेत.

प्रांतिक कायदे-कौंसिलांत सभासद होऊं इच्छिणाऱ्या उमेदवारांची गर्दी व गडबड येत्या फेब्रुवारींत होण्याचा रंग दिसतो. तेव्हां निवडणुकीचा प्रश्न आतांपासून लोकांच्या पुढें जागृत आहे हें यथाकालच होय.

वजनें व मापें यांचा ठिकठिकाणीं जो विपरीतपणा दिसतो तो काढून टाकण्यासाठीं जें कमिशन हिंदुस्थान सरकारनें नेमलें आहे त्याची बैठक आकोल्यास गेल्या बुधवारीं झाली. त्यानंतर नागपूर व शिवनी येथील या कामिटीच्या बैठकी आज पुऱ्या होऊन उद्यांपासून गुरुवार अखेर जबलपूरास होतील व येत्या १२ व १३ तारखेला कमिटीचा मुक्काम रायपुरास होईल. त्यानंतरच्या बैठकी बिहार व ओरिसा आणि मद्रासकडे होणार आहेत.

नागपूर-युनिव्हर्सिटीच्या पूर्व घटनेची व्यवस्था करण्याकरितां एक दहा सभ्य गृहस्थांची कमिटी नेमण्यांत आली असून तिचे अध्यक्ष विद्याखात्याचे डायरेक्टर राहतील. वऱ्हाडतर्फे कमिटींत रावबहादूर मुधोळकर हे आहेत.

रा. रा. मॉसकिंग साहेब यांस डायरेक्टर आफ आग्रिकल्चर व इंडस्ट्रीज नेमण्यात आलें.

रा. रा. सदाशिव नारायण उंटवाले सब-इन्स्पेक्टर, जिल्हा आकोला यांस वर्धेला इन्स्पेक्टरची बढती देण्यांत आली.

अलाहाबाद युनिव्हरसिटीचे व्हाइस चान्सेलर डाक्टर सुंदरलाल व तेथील हायकोर्टाचे न्यायमूर्ती सर जार्ज नॉक्स यांचा गेल्या बुधवारीं व गुरुवारीं नागपुरास मोठा मानसन्मान करण्यांत आला.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी			१००।
सोनें			२४८८३
चांदी			७८
जवारी नवी	९२	ते	१०१
गहुं काठे	१००		१०५
गहुं बनशी	११४		१२५
जवस	१०६		१०८
तेल	८॥		९
सरकी			१०॥।
तीळ	८।=		८॥=
कापुस	९७		९८
रुई आकोला जीन			७८

जाहीर नोटीस

नोटीस बेशमी तानकाबाई मर्द संपत गणेश कुणबी रा. शेगांव व सर्वत्र साहू सावकार लोक मु. शेगांव यांस—

खालीं सही करणारा नोटीस देतो कीं तूं माझी भावजई असून माझा बंधू नामें संपत हा सुमारें १० महिन्यापूर्वी वारला. वडिलोपार्जित इस्टेट स्थावरपैकीं १ घर २० खांबी असून तुझे अंगावर १७५ रुपये किमतीचे दागीने आहेत. तरी सांप्रत लोकांचे नादानें तूं वरील इस्टेट विकून गंधर्व करून जाण्याचे विचारात आहेस. तरी नोटीस देतो कीं तुला असें करण्याचा अधिकार नाहीं. त्या अन्नवस्त्र घेऊन सुखानें रहावें. वरील इस्टेट कोणास विकल्यास अगर गहाण ठेवल्यास अगर भाड्यानें दिल्यास त्याबद्दल जबाबदारी तुजवर राहील. इस्टेटीवर राहणार नाहीं. या इस्टेटीचा मालक मी आहे. तसेंच सर्वत्रांस कळवितो कीं वरील इस्टेट कोणी गहाण खरीदी बक्षीस अगर भाडेपट्यानें घेऊं नये. घेतल्यास ज्याचा तो जबाबदार राहील. कळवें १-१२-१३

सही निशाणी आंगठा

किसन बा। विठोबा गणेश कुणबी

रा. शेगांव यांचा

नो० नं० १६

नोटीस

नोटीस बेशमी शिवलाल गंगाबकस मारवाडी रा० आकोला यांस

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं तुमचेकडेस आमचे दुकानची खातेबाकी रक्कम रुपये १०५६॥०॥ निघत आहे ती बाकी आपण ही नोटीस पावतांच १ महिन्याचे आंत आणून देऊन पावती घेऊन जावी. कळावे ही नोटीस ता० २६-११-१३ इसवी आकोला

सही

D, V. Gadgil Pleader for
Shivalal Balappa Shop Owner
Balappa Laxman appa

नो० नं० १७

नोटीस.

नोटीस बेशमी गंगाबकस बुधरमल मारवाडी ब्राह्मण रा० अकोला यास :—

नोटीस देणार खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं आपणा कडेस आमचे दुकानची खतेबाकी रक्कम रुपये २१७८=॥। निघत आहे. तरी आपण ही नोटीस पावतांच १५ दिवसांत आमचे दुकाना वरील रक्कम आणून देऊन पावती घेऊन जावी कळावें ही नोटीस ता० २६।११।१३ इसवी अकोला

सही

D. V. Gadgil Pleader for
Shivalal Balappa Shop Owner
Balappa Laxmanappa

नो० नं० १८

नोटीस

नोटीस बेशमी गुळी मर्द रामचंद्र मारवाडी ब्राह्मण रा. अकोला इस—

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं आपण कडेस आमचे दुकानची खातेबाकी रक्कम रुपये २४८॥- निघत आहे ती बाकी आपण ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसाचे आंत आणून देऊन पावती घेऊन जावी कळावें ता. २६।११।१३ इसवी अकोला

सही

D. V. Gadgil Pleader for
Shivalal Balappa Shop Owner
Balappa Laxman appa

नो. नं.१९

नोटीस

नोटीस बेशमी रामाजी वल्लद सटवाजी जात धनगर रा. मौजे कृष्णापुर ता. पुसद यांस-

खालीं सही करणार याज कडून नोटीसीनें कळविण्यात येते कीं तुमची मुलगी नामे दुरपती ही माझी लग्नाची बायको असून तो माझा संसार करीत असतां आपण येऊन माझा संसार मोडण्याचे इरायानें आपण निजा फितूर देऊन पळवून नेलें आंदाजा ४ महिने झाले तिचे अंगावर असलेले दागीने कोणत्याचा जोड १ चांदीचा वजन तोळे १६ किंमत रुपये १६ चांदीची सरी वजन तोळे १६ किंमत रु. १६ सोळा सोन्याची नथ वजन मासे ६ किंमत रुपये १२॥ सोन्याची गरसोळी वजन मासे ६ किं. १२॥ पीतांबर १ किंमत रु. पंचवीस २५ एकूण रुपये ब्यांयशीचा माल माझे बायकोचे अंगावर असून तिजला आपण माझे घरून काढून नेले करीतां कळविले जाते कीं मी आपली बायको नांदवण्यास तयार आहे. तरी आपण कृपा करून १५ दिवसाचे आंत माझे बायकोस माझे घरीं आणून घालावे आगर आपले मर्जीनें माझा संसार करूं देण्याचे नसल्यास मी लग्न खर्चा बद्दल रुपये दोनशे वरील रुपये ब्यांयशी याचे दामदुप्पट पैशे घेईन कांहीं कारणें ऐकिले जाणार नाहींत. आपण मुदतींत आणून न घातल्यास काढून नेले बद्दल आपलेवर फिर्याद केली जाईल ता० १४-११-१३ सही

रामाजी वल्लद लींबाजी धनगर

निशानी हातचीअसे दस्तूर सिवराम

नो. नं. २० माधवराव पाटील ब्राह्मणगांव

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस या जाहीर नोटीसीनें कळविण्यांत येते कीं सीरपूर येथील माझी सेती आणि जागा खंडेराव व्यंकटराव पाटील शिरपूरकर याजपाशीं पांचशे रुपयांस गहाण देऊन गहाणखत तारीख १-१-१९११ रोजीं करून नोंदून दिलें तें गहाणखत सदरहु पाटील याजपासून महादु येकोबा तायडे राहणार सीरपूर यानीं तारीख ६।५।१९१३ रोजीं बेचन करून घेतलें व महादू यंकोबा यांस मी एक १ बॉंड रोख रुपये ४०० चारशे चा करून दिला. सदरहू गहाणखत आणि बॉंड रोख्याचे व्याजासुद्धां हिशोब करून रुपये १३०० तेराशे महादु यंकोबास देणें निघालें तें मी आपली मिळकत रावजी नागोजी तायडे यांस खरेदी देऊन त्यांज कडून सदरहू महादु यंकोबा यांस रुपये १३०० देऊन व सालीम रकम गाहाण खताची व बॉंड रोख्याची व्याजा सुद्धां पावल्या बद्दल माहादु यंकोबा यांनीं तीकीट लावून मजला पावती दीली ती व मुळचें गहाणखत व बेचनखत बॉंड रोखा दिलेले सर्व कागद मी आपलें अंगावरील चादरीचे पदरांत बांधले होते. मी आपले महल्यांतील श्री अंतरीक्ष पारीसनाथाचें मंदिरांत दर्शनास गेले व तिकडून परत आल्याबरोबर एटूं बांधलेले कागद पाहते तर नाहींत. चादरीची गांठ मोकळी होऊन पडून गेली आहे सबब गांवांतील व परगांवचे यात्रेकरू लोकांस विनंति करीते कीं वरील वर्णनाचे कागद जर कोणास सांपडले असतील तर त्यांनीं मजला आणून द्यावेत मी त्यांस २५ रुपये पंचवीस इनाम देऊन मी फार आभारी त्याची होईन. करितां सर्वत्र लोकांस कळविलें आहे कळावें तारीख १९ माहे नोवेंबर सन १९१३ इसवी. दस्तूर दामोदर माहादेव अर्जनवीस वाशीम. सही

लक्षुमी ज्रवजे परशराम तायडे रा. शिरपूर इची निशाणी बांगडी साक्ष

नो. नं.२१ गोविंद लक्ष्मण वाळके रा. वा

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी साढ्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना. ३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० १०

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

ने० नं० १४

जाहीर नोटीस

तमाम लोकास खालीं सही करणार याजकडून आशी नोटीस देण्यांत येते कीं माझा मुलगा नामे महादु वा। गनोबा कान्हेर रा० मौजे कोटारी प्रा। व ता। मंगरूळपीर जील्हा आकोला हा १८ वर्ष उमरीचा आसून वाईट चालीचा आहे यास्तव माझे मुलास कोणी कर्ज देऊ नये अथवा कपडा कीराना कोणतेही प्रकारचे त्यासी देणें घेणें करूनये व त्याजपासून कर्ज रोखा लीहून घेऊ नये व टीकीट वहीवर सही घेऊ नये त्याजला नगदी पैसा कींवा कोणतेही माल देऊन कर्ज रोखा लीहून घेतल्यास किंवा वहीवर सही घेतल्यास त्याजबद्दल मी कींवा माझी स्थावर जंगम ईस्टेट जबाबदार नाहीं. कळावे तारीख २६-११-१३

द. जेयवंत रामराव मंगरूळ

सही

गनोबा वा। माहादाजी द. खु:द

नो. नं. ११

नोटीस

बेशमी श्रीमती (१) कवतिका व [२] सजन } मर्द मारुती लाठोड

[३] तुकाराम जानजी होनाळे त्रिवर्ग राहणार चांडोळ तालुका दर्यापूर यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं माझा चुलत भाऊ नामें मारुती सीदाजी हा ३०।१०।८ रोजीं मरण पावला तेव्हां त्याच्या जवळ शेतीवाडी, व सावकारी शिवाय दागदागीने व नगदीरोख मिळून दांडगी जिन्नगी होती. तिची वाहिवाट कवतिकास फसवून व सजनलाही भूलथापी देऊन तुकाराम जानजी होनाळे हा करीत आला. त्यानें आतां दोघींना फसवून काहीं शेती स्वतां पोकळ व भरणा न देतांना खरिदी घेतली आहे; व त्या खेरीज बाकिच्या इस्टेटीची ता अफरातफर करीत आहे. तेव्हां या नोटीशीनें त्रिवर्गास कळविण्यांत येते कीं कवतिका व सजन यांच्या पश्चात् मी वारस व हक्कदार आहे. माझ्या संबंधानें वरील त्रिवर्गा मधील सर्व व्यवहार फोल खोटे व रद्द आहेत. कोणीही त्यांच्या बरोबर कोणताही व्यवहार व इतर देवघेव करूं नये, व जिन्नगी संबंधानें असला व्यवहार करण्याची काडीमात्र जरूरी नाहीं. वरील त्रिवर्गाकडून योग्य प्रकारें हिशोब घेतला जाईल; आणि जी नुकसानी होईल तिजबद्दल सर्वजण आपापल्या खानगी जिन्नगी सह जबाबदार राहतील. कळावें. ता. २१ आक्टोबर १९१३

सही

जयराम सोनाजी लाठोड राह. चांडोळ ता. दर्यापूर निशाणी वखर

नो. नं. १२

नोटीस

नोटीस बेशमी शिवराम वा। गोविंदा कुंभार रा० पेडगांव ता० मंगरूळ यांस:-

खालीं सही करणारी कडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुम्ही माझे लग्नाचे नवरे असून लग्नास आज सुमारें नऊ वर्षें झालीं. तुम्हीं मला टाकून दिले. तेव्हांपासून मी आपले भावाचें वरीं लोकांचें कर्ज काढून राहत आहे, माझे भावानें तुम्हांस दोन तीन वेळां निरोप पाठविले, आणि शेवटीं आपण न्यावयास येत नाहीं असें समजून आपणास एक नोटीस दिली, परंतु आपण आलाच नाहींत. तरी आतां ही नोटीस पावतांच ८ दिवसाचे आत येऊन मजवर जें कर्ज झालें आहे तें देऊन मजला घेऊन जाण्याचें करावे, तसें न केल्यास हीच नोटीस फारकती समजून मी दुसरा घरठाव करीन. ह्या नोटीसीचा सर्व खर्च तुमचेवर राहील कळावें ता० २९-११-१३.

सही

गंगु मर्द शिवराम कुंभार करितां मारोती वा। लिंगराजी कुंभार नि. आगठा रा. कुरुम ता. मुर्तिजापूर

नो. नं. १३

Oriental Government Security

LIFE ASSURANCE COMPANY

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager,

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securitie and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For term please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,

CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No N. 15

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

पेरल्यानंतर कित्येक वर्षे जमिनींत अव्यक्त स्वरूपानें त्यांचें जीवन पडून राहतें, आणि मग अनुकूळ परिस्थिति प्राप्त होतांच तें व्यक्त होतें. मनुष्याला ही शक्ति अभ्यासानें साध्य करून घ्यावी लागते. अव्यक्त जीवनासंबंधानें कित्येक शास्त्रज्ञ असें ह्मणतात कीं प्राण हा शरीराचा अंश नाहीं शरीरांत अनेक कोष आहेत. त्या प्रत्येकांत जीवनशक्ति वास करीत असते. ही शक्ति सर्वांत सारख्या प्रमाणांत मात्र नसते. कित्येकांत कमी व कित्येकांत ज्यास्त असते. नखें, दांत, केंस इ. मध्यें या शक्तीचा बहुतेक अभाव दिसतो. कित्येक रोगांत प्राणी आक्सिजन वायु फार अल्प प्रमाणांत श्वासोच्छ्वास क्रियेनें आंत घेतात. त्याच्यांत जीवन शक्ति कमी असते. अर्थात् त्यांचे शरीराचे अवयव दुर्बळ असतात. जीवन व मृत्यु या दोन टोकांमधील अंतरांत जीवनाचे अनेक पर्याय आहेत. प्राण्यांना या पर्यायांतून जावें लागतें. पण किती परिवर्तन घडल्यावर या सगळ्या पर्यायांतून प्राणी बाहेर पडून मृत्यु पावतो हें मात्र कोणाला सांगता येत नाहीं. अव्यक्त जीवन हाही यांतलाच एक पर्याय आहे.

जीवन व्यापार ह्मणजे काय हा मोठा वादग्रस्त प्रश्न आहे. याचा निर्णय केव्हां होईल तेव्हां होवो. सध्याच्या ज्ञानाची मर्यादा इतकीच आहे कीं ज्या अणूंच्या योगानें हा जड देह निर्माण झाला आहे त्याच्या संयोग वियोगामुळें विशेष शक्ति उत्पन्न होऊन ती जीवनकार्य व्यक्त करते. रासायनिक संयोग वियोगापेक्षां हा संयोग वियोगाचा प्रकार फार अधिक गूढ आहे. हा संयोगवियोगाचा धर्म किती कालपर्यंत सुप्तावस्थेंत राहून मग तो व्यक्त होतो हें अद्याप निश्चित नाहीं. पण कांहीं कालपर्यंत तो सुप्त राहूं शकतो येवढें मात्र आतां शास्त्रज्ञ कबूल करूं लागले आहेत, ज्या प्रमाणें घड्याळाच्या कांट्याचा धर्म पुढें सरकणें हा आहे. पण तो कांहीं काळपर्यंत आपणांस दाबून निश्चळ ठेवतां येतो तसें चंचलता हें जीवनाचें लक्षण आहे, तरी प्रयासानें तो धर्म कांहीं काळ दाबून ठेवतां येतो. औषधांच्या योगानें जीवनशक्ति कमज्यास्त प्रमाणानें व्यक्त करतां येते हें आपण पाहतोंच. क्लोरोफार्मच्या योगानें देहांतले अणु कांहीं काळपर्यंत निश्चळ करतां येतात. प्रासिकआसिड नामक द्रव्यानें श्वास यंत्राचे अणु निष्क्रिय करतां येतात. अशा उपायांनीं जीवनशक्ति अव्यक्त किंवा व्यक्त कशी करतां येते तें शास्त्रज्ञांना सांगतां येते. पण योगी वगैरे औषधाच्या मदतीवांचून इच्छामात्रें करून ही शक्ति व्यक्त किंवा अव्यक्त कशी करतात तें गूढ मात्र त्यांना अद्याप उकलतां आलें नाहीं. कोणत्या महाशक्तिच्या योगानें शरिराच्या अणूंचे चलनवलनाचे व्यापार स्तंभित होतात हें अद्याप कळलें नाहीं. तथापि अव्यक्त जीवन असें कांहीं आहे व तें प्रयास साध्य आहे येवढें कबूल करण्यापर्यंत तरी शास्त्रज्ञाचें पाऊल गेल्या शतकांत पुढें पडलें आहे ही कांहीं सामान्य गोष्ट नाहीं.

देशी संस्थानिकांचीं खुळें.

इकडे रयत उपाशीं मरत आहे; जीवनार्थ कलह तीव्र झाला आहे; अफूची निर्गत बंद झाल्यामुळें अनेक संस्थानांचें आणि व्यापाऱ्यांचें नुकसान झालें आहे; देशी ब्यांका बुडाल्यामुळें हजारों किंबहुना लाखो लोक उघडे दीन होऊन पडले आहेत; आणि इकडे पाहावें तर देशी संस्थानिक लाखों रुपये विलायतच्या आणि अमेरिकेच्या सफरांच्या पायीं, घोड्यांच्या शर्यती व पोलोंचे खेळ यांच्यापायीं किंवा मोटार गाड्या खरीद करण्यांत अथवा जवाहीर घेऊन तें पेटींत बंद करून ठेवण्यांत उडवीत आहेत! हा येवढा पैसा असल्या निरर्थक बाबतींत खर्च करण्यापेक्षां त्यांचा दुसरा कांहीं चांगला उपयोग करतां येण्यासारखा नाहीं काय? हा पैसा रयतेचा आहे, तो रयतेच्या सुखासाठींच खर्च झाला पाहिजे, स्वतःच्या चैनीचेपायीं खर्च करणें हा अन्याय आहे, पाप आहे, आपणांस मिळालेल्या शिक्षणास लांछनास्पद आहे ही गोष्ट या संस्थानिकांस कशी कळत नाहीं? विलायतेस जाऊन हे आमचे संस्थानिक काय पाहतात? तेथें राजा हा प्रजेचा सेवक आहे ही सर्व साधारण समजूत आणि त्या धोरणानें ठेविलेली राज्यपद्धति याचें रहस्य जर शिकावयाचें नाहीं तर काय शिकावयाचें? हे देशी संस्थानिक भाषणांत तेवढी रयतेची कळकळ व उच्च तत्त्वें दाखवितात, पण आचरणांत त्यांची यत्किंचित् तरी छाया दिसते काय? सार्वभौम सरकारपुढें हे गुलाम, आणि घरीं स्वच्छंदानें वागणारे नसतात काय? सामान्य शिक्षण मिळालेल्या माणसाचे मनावर जो संस्कार झालेला असतो तितका सुद्धां पुष्कळ संस्थानिकाचे मनावर झालेला नसतो. राजा व प्रजा यांमधील संबंधाची यांची कल्पना तेराव्या शतकांतली इतकी जुनी असते. प्रजेला पैसा मिळविण्यासाठीं किती काबाडकष्ट करावे लागतात याची त्याना कल्पना सुद्धां नसते. ती असती तर खुशामती व सर्वथा त्याज्य अशा माणसांचें प्रस्थ जें त्यांच्या जवळ असतें तें कधींच टिकलें नसतें. दुर्दैवाची गोष्ट आहे कीं अशा संस्थानिकांच्या हातांत लाखो लोकांचे जिवीत आणि सुखें परमेश्वरानें दिलीं आहेत. यांच्यावर सार्वभौम सरकारच्या पोलिटिकल एजंटाचा सामुदाईपणा आहे आणि पाश्चात्य राष्ट्राचें उदात्त उदाहरण आहे तरी यांची ही स्थिति आहे. मग पूर्वींच्यासारखी यांना स्वतंत्रता असती तर केवढे अनर्थ झाले असते! राज्यकारभार हुषारीनें चालविणारे असे श्री. गायकवाडसरकार, ह्मैसूरचे महाराज किंवा त्रावणकोरचे महाराज यांच्यासारखे संस्थानिक सोडले तर बाकीच्या संस्थानांची स्थिति अत्यंत शोचनीय दिसते. राजकुमार कॉलेजांत उच्च प्रतीचें शिक्षण मिळालेले संस्थानिक घेतले तरी सारखेच. किंबहुना पूर्वींचे अशिक्षित संस्थानिक बरे ह्मटले जातील. त्यांच्या चैनीचेपायीं खर्च होणारा पैसा देशांतल्यादेशांत तरी रहात असे. या नव्या संस्थानिकाचें तसें नाहीं. घरीं पोरांना उपाशीं ठेवून विलायतच्या गोऱ्या बाळांना दूधभात खाऊं घालण्याचा प्रेमाचा उमाळा त्यांच्या ठायीं नव्हता. पण भूतदया, कर्तव्यतत्परता, कडकडीत स्वाभिमान, करारीपणा वगैरे स्पृहणीय गुण तरी त्यांचे ठायीं होते. कुळाचा अभिमान होता. आतां तोही राहिला नाहीं. परवाच इंदूरच्या होळकर महाराजांनीं जिचें कुळशीळ माहित नाहीं, व आपल्या जातीची ही नाहीं अशा एका पोरीशीं लग्न लावून तिला महाराणीच्या उच्च पदवीला चढविण्यांत धन्यता मानली! हें लग्न करण्याचें कारण तरी काय होतें? संततीकरितां केलें ह्मणावें तर पूर्वींच्या महाराणीसाहेबाचा एक पुत्र व एक कन्या हयात आहेत. गृहसौख्याकरितां ह्मणावें तर मोठ्या महाराणी साहेबासारखी सत्वशील, सुस्वभावी, आणि धर्मपर पत्नी मिळणें ही भाग्याची गोष्ट ह्मटली पाहिजे. अशी अहिल्याबाई सारखी साध्वी पत्नी हयात असतां सर्व तऱ्हेनें निंद्य असा द्वितीय संबंध घडवून आणण्यांत आणि तोही हिंदुस्थान सरकारचें, सुशिक्षित विचारी लोकांचें आणि एकंदररयतेचें मन मोडून घडविण्यांत महाराजांनीं काय पाहिलें तें सांगणें कठीण आहे. दिवाण सर नारायणराव चंदावरकर हे या विवाहाचा निषेध करणारापैकीं असल्यामुळें त्यांनीं विवाहाचे प्रसंगी रजा घेऊन मुंबईस प्रयाण केलें असें ही कळतें. सारांश काय कीं आमचे देशी संस्थानिक हीं निवळ खुळें आहेत, आणि असले संस्थानिक लाभणें हें प्रजेचें दुर्दैव ह्मटलें पाहिजे असें रयतेस वाटल्यास तें अक्षम्य ह्मणतां येणार नाहीं.

देशी व विलायती विद्यार्थी

नुकतेंच विलायतेंत आक्सफोर्ड युनिव्हार्सिटीसारख्या प्रतिष्ठित व सुप्रसिद्ध विश्वविद्यालयांतल्या विद्यार्थ्यांनीं मि. लॉइड जार्ज यांच्या मोटारगाडीवर घाण फेकून त्यांच्या राजनिति संबंधाचा आपला तिरस्कार व्यक्त केला. या विद्यार्थ्यांवर खटले केल्याचे किंवा त्याच्या वर्तनाबद्दल कॉलेजच्या प्रोफेसरांना जबाबदार धरण्याचें अद्याप कोठें ऐकूं येत नाहीं. पण तेच पुण्यांत मद्यपानाला आळा बसावा ह्मणून विद्यार्थ्यांनीं मद्यप्यांना विनंति करण्यासाठीं स्वयंसेवक व पतकरलें किंवा साहेबाची गाडी रस्त्यानें जात असतां शाळेंतलीं मुलें मोठ्यानें ओरडलीं ह्मणून एकंदर हिंदी विद्यार्थ्यांची नीतिमत्ता बिघडली आहे व ती सुधारण्यासाठीं विलायतेहून एक नीतिशिक्षक आणविला पाहिजे. इतकेंच नाहीं तर खासगी कॉलेजें व शाळा यांतील शिक्षकांनीं सुद्धां राजनीतिसंबंधीं आपलीं मतें खुलेपणानें लेखांच्या, भाषणाच्या किंवा आचरणाच्या द्वारें व्यक्त करतां कामा नये असा निर्बंध इकडे घालण्यांत आला आहे. देशी विद्यार्थी व विलायती विद्यार्थी यांच्या संबंधानें इतका भेदाभेद ठेवणारे सरकारी अधिकारीच पुनः पब्लिक सर्विस कमिशनपुढें साक्ष देतांना सांगतात इंग्लंडांतलें शिक्षण मिळाल्या शिवाय इकडे उच्च दर्जेवर कोणास नेमूं नये! यांतलें गूढ काय तें आह्मांस कळत नाहीं. विलायती विद्यार्थ्यांनीं खुद्द प्रधानासंबंधानें अत्याचार केलेला जेथें खपतो तेथल्या अधिकाऱ्यांची सहनशीलता अवर्णनीय खरी; पण ती सहनशीलता प्रोफेसरांच्या मत प्रतिपादनाच्या स्वातंत्र्याच्या आड येण्या इतकी इकडे दुर्गतीला कां जाऊन पोंचावी तें कळत नाहीं. हा काय इंग्लंडच्या हवेचा गुण कीं राजकीय परिस्थितीचा गुण?

तुर्कस्थानांतील गडबड

महंमद शफकत बादशाहाला मारण्याच्या आरोपावरून मुस्तफा नांवाच्या एका माणसाला दोषी ठरवून त्याला फाशीची शिक्षा ठरविण्यांत आली होती. आतां अशी बातमी आली आहे कीं तो कैदखान्यातच मेला. तुर्की सरकारी अधिकारी ह्मणतात कीं हा अपमृत्यु नैसर्गिक कारणामुळें आला, पण तुर्कस्थानची सध्यांची स्थिति ज्यांना पूर्णपणें अवगत आहे अशा लोकांचा अधिकाऱ्यांच्या या ह्मणण्यावर विश्वास बसत नाहीं. त्यांचो समजूत अशी झाली आहे कीं प्रिन्स सबाउद्दीन व सरकारच्या विरुद्ध असलेले इतर लोक यांची कारस्थानें कळावीं ह्मणून पोलीसांनीं त्याच्यावर अत्याचार केला व त्याचा परिणाम हा आकस्मिक मृत्यु होय. दोन पक्षांच्या या दोन विधानांपैकीं खरें कोणतें व खोटें कोणतें याचा निवाडा करणें फार कठीण आहे. येवढें खरें कीं सरकारी अधिकाऱ्याचें ह्मणणें खरें असलें तरी सध्याच्या गडबडीच्या स्थितींत लोकांचें मन त्यांच्या बाजूनें ग्वाही देण्यास कचरणें स्वाभाविक आहे, आणि सरकारी अधिकाऱ्यांविषयीं लोकांच्या मनांत असें संशयाचें व गैरविश्वासाचें बीज रुजणें हे सर्व प्रकारें अनिष्ट आहे. याचे परिणाम फार दुरवर होण्याचाही फार संभव आहे. तुर्कस्थानांत जरी लोकसत्ता स्थापित झाली आहे तरी ती केवळ नांवाला आहे. खरा अधिकार कांहीं निवडक लोकांच्याच हातीं आहे व ते आपल्या वाटेंतले काटे काढून टाकण्यासाठीं हव्यात्या उपायाचें अवलंबन करण्यास चुकणार नाहींत असें गेल्या सहा महिन्यांत घडलेल्या विचित्र घटनेवरून पुष्कळांना वाटत आहे. दुःखाची गोष्ट आहे कीं अजून तुर्कस्तानचे डोळे उघडत नाहींत.

कौटुंबिक स्थितींतून व्यक्ति स्वातंत्र्या पर्यंत.

नं० ४

[अंक ४६ वरून पुढें चालूं]

पुढें ही विद्या क्षत्रियापासून ब्राह्मणाकडे आली–ब्राह्मणाचे हातीं ही विद्या येण्याचें विशेष कारण हें झालें कीं संपूर्ण क्षत्रियांचा किंबहुना सर्व विरांचा भारतीयुद्धांत नायनाट झाला अशावेळीं ब्रह्मविद्येचें रक्षण स्वाभाविकपणेंच ब्राह्मणांकडे गेलें. शिवाय कर्माचा अवजड भाग विधिनियमादि, कडक शास्त्र पाळन, योग इत्यादि सर्व शास्त्रें थोडीं अडचणीचीं आणि गैरसोईचीं असल्यामुळें चार महावाक्यांवर आपलें काम भागविणें लोकांस अधिक सोईचें झालें.

इतक्या पूर्व विवेचना नंतर पूर्वीचा शिष्यसंबंध समजण्यास बरेंच सोपें जाईल. [illegible] वेदविद्या, शास्त्रविद्या, नीति शास्त्रविद्या [illegible]विद्या इत्यादि शास्त्रांना राखून ठेवण्या[साठीं] त्या शास्त्रांतील तज्ज्ञांना नवीन [कु]टुंबें स्थापन करणें भाग होतें ते वेळीं [हल्लीं]प्रमाणें शाळा नव्हत्या लेखनकला [नु]कतीच सुरू झाली होती अशा काळीं [दुस]ऱ्या कुटुंबांतून अध्ययनासाठीं मूल [आण]ल्यास त्याच्या शिक्षणाची केवढी जबाब[दा]री त्या शिक्षकावर असेल बरें! या [ज]बाबदारीची नुस्ती कल्पना केली असतांना [अं]गावर कृतज्ञतामूलक रोमांच उभे रहातात. [अ]शा रीतीनें अध्ययनासाठीं दुसऱ्यांची मुलें [घे]ऊन निरनिराळे शिक्षक लोक नवीन नवीन कुटुंबें स्थापूं लागले. ' ऋषींचें कूळ आणि हरळीचें मूळ ' कधीं कोणी शोध [कर]ण्याच्या भानगडींत पडूं नये अशी ह्मण अद्यापिही प्रचारांत आहे. अध्यात्मिक शास्त्र [ज]शी अधिक प्रबळ होत गेलीं तसा एक नवीन वर्ग अस्थित्वांत येऊं लागला. त्यास च पुर्वीचे ऋषी जाऊन गुरु हें नांव पडलें, या गुरूचा उद्देश हा असे कीं जितकें आपले ज्ञान झालें आहे तितकें आपल्या शिष्यांचे ज्ञान करून द्यावें. त्यांना श्रुतीला ज्या कालांत ते रहत होते त्या कालाशीं मेळ घालून देणें जरूर पडलें काल हा असा प्रवाह आहे कीं एकावेळीं जे उपयुक्त असेल ते दुसऱ्यावेळीं उपयुक्त राहूं शकत नाहीं. सर्वच सिद्धांत शास्त्रांतून सांपडतात परंतु त्यांचा उच्चार देशपात्रकालांना सोडून केल्यास त्या शास्त्रांना मूर्खत्वाची पदवी मिळते हा अनुभव प्रत्येकास आहेच. हरएक भूतांतील अहंभाव एकच आहे आणि या तत्वावर हरएक नीतिशास्त्र आणि इतर शास्त्र रचलेलीं आहेत. या प्रचंड किल्याचा आश्रय घेऊन ऋषी वर्गांनीं लोकांस अध्यात्म शास्त्र शिकविण्याची सुरुवात केली श्रुतींत स्थूल मानानें नीति आणि अध्यात्मिक शास्त्रें अंतर्भूत झालेलीं आहेत. त्या सिद्धांतांना आप्तवाक्य तरी कां समजतात. त्याचे उत्तर इतकेंच कीं व्यवहार, बुद्धी, विवेक इत्यादींनीं तें वाक्य सयुक्तिक दिसतें आणि त्यामुळें तें अबाधित सत्यत्वानें पूर्ण भरलेलें आहे असें मनास पटतें. सृष्टींत निसर्ग देवतेचे जितके नियम सांपडतात ते सर्व ईश्वरीसंकेतांचे [द्यो]तक आहेत अशी मनुष्याची खात्री होते. चित्त हें निसर्ग देवतेचें एक स्वरूप आहे त्यांत मनुष्य आपला पूर्वानुभव सांठवितो. बुद्धीला हे नियम समजतात आणि त्यांना पडताळून घेण्याचें तिच्यांत सामर्थ्य आहे. अशा रीतीनें व्यष्टि रूपांत सांपडणारी हरएक शक्ति समष्टि रूपांत कशी आहे आणि समष्टि रूपांत जी शक्ति आहे ती व्यष्टि रूपांत कशी सूक्ष्म रूपानें केलेली आहे हे पटवून देण्याचें काम अध्ययना नंतर शिष्याच्या पात्रतानुरूप या लोकांनीं आपल्या शिरावर घेतलेलें होतें.

ज्या प्रमाणें एकेका जीवाचे कारभार सुयंत्र आणि एकाद्या यांत्रिक रचनें प्रमाणें सुरळीत चालतात तसेच या विश्व सृष्टीचे कारभारही तितक्याच नियमितपणानें चालतात ज्या प्रमाणें मनुष्य आपल्या आयुष्याच्या पूर्वार्धांत वाढत जातो आणि उत्तरार्धांत क्षीण होतो त्याचप्रमाणें ब्रह्मांड देखील प्रथमतः पूर्वार्धांत वाढतें. त्यापूर्वार्धास कल्पाचा प्रथम परार्ध असें ह्मणतात आणि द्वितीय परार्धांत ह्मणजे उत्तरार्धांत ब्रह्मांड अधिक आध्यात्मिक बनूं लागतें. प्रथमतः चैतन्य जड सृष्टींत प्रवेश करतें व अर्वाक् स्त्रोतस मार्गानें किंवा वनस्पति वर्गांतून तिर्यक् स्त्रोतांत ह्मणजे पशु कोटींत आणि तेथून ऊर्ध्वस्त्रोतांत ह्मणजे मनुष्य सृष्टींत हें चैतन्य भासमान होत जातें. यहून वरच्या कोटींत जसजसे चैतन्य दृग्गोचर होत जातें तसतसें आपलें ईश्वराशीं तादात्म्य कसें व किती आहे हे पटत जातें.

अपूर्ण.

धुंदी उतरली नाहीं.

लंडन टाइम्स हें पत्र सगळ्या जगांत प्रतिष्ठित आणि सरकारी अधिकाऱ्याच्या पूर्ण कृपेतलें आहे. त्याचें भांडवल मोठें लेखक कुशल व आपापल्या विषयांत पूर्ण माहितगार आणि त्याचे बातमीदार वजनदार गृहस्थ आहेत. अर्थात अशा पत्राचा शब्द ब्रह्मवाक्य प्रमाणें खरा समजण्याकडे विलायतच्या लोकांची प्रवृत्ती असणें स्वाभाविक आहे. या पत्राला जें येवढें वजन देण्यांत येते त्या मानानें त्या पत्रावरली जबाबदारी ही अर्थात मोठी आहे. अशा पत्रांत हिंदुस्थानानें खोटानाटा मजकूर प्रसिद्ध व्हावा ही मोठी खेदाची गोष्ट आहे. पण त्याचे बातमीदार खोट्या बातम्या कळवितात ह्मणून ह्मणा किंवा त्या पत्राचे संपादक हिंदुस्थानच्या लोकांसंबंधानें हवा तो नालस्तीचा मजकूर छापला असतां आपलें कोण काय करणार आहे अशा घमेंडींत आहेत ह्मणून ह्मणा, पण कित्येकवेळां हे पत्र निवळ खोट्या बातम्या पसरून हिंदुस्थानची नालस्ती करीत असतें. थोड्या दिवसापूर्वी कलकत्ता युनिव्हर्सिटीनें तिघा देशी गृहस्थांची नांवें आपल्या व्याख्यात्याच्या यादींतून काढावीं असा हुकुम हिंदुस्थानचे गवर्नर जनरल व त्या युनिव्हर्सिटीचे चान्सेलर यांनीं केला होता. त्याविषयीं लिहितांना लंडन टाईम्सच्या संपादकांनीं या तिघा व्याख्यात्यांचा संबंध राजद्रोही चळवळीशीं आहे ही गोष्ट निर्विवाद आहे असें विधान ठासून केलें, आणि जेव्हां या तिघा गृहस्थांनीं सदर पत्राची धुंदी उतरण्यासाठीं कायद्याच्या कोर्टाचा आश्रय करण्याचा विचार केल्याचें त्या पत्राला कळलें ; त्या बरोबर त्याची धुंदी उतरून सदर विधान निराधार आहे असें आपल्याच तोंडानें ते आतां सांगत आहे. पण आश्चर्याची गोष्ट ही कीं या खोटेपणाच्या कृत्याबद्दल या गृहस्थांची माफी मागण्या इतकी सभ्यता ही त्यानें दाखविली नाहीं यावरून धुंदी पुरी उतरली नाहीं असें दिसतें. आह्मांला वाटतें कीं या गृहस्थांनीं त्याला पेंचांत धरलें आहे तें नुसतें विधान परत घेण्यावर सोडूं नये. हिंदुस्थानच्या लोकांना अब्रूची किंमत किती वाटते तें कोर्टमार्फत त्या संपादकाच्या नजरेस आणून द्यावें, आणि हिंदुस्थानसंबंधानें लिहितांना वळवळणाऱ्या संपादकाच्या जिभेला कांहीं तरी आळा बसेल असा चांगला धडा त्याला शिकवावा.

पाब्लिक सर्विस कमिशन.

सध्या बसलेल्या पब्लिक सर्विस कमिशनच्या तीन कमिट्या आहेत. पैकीं एका ह्मणजे शिक्षणविषयाचा विचार करणाऱ्या कमिटीपुढें झालेल्या कित्येक साक्षींचा विचार आह्मीं गेल्या अंकीं केला होता. आज दुसऱ्या एका कमिटीसंबंधानें लिहावयाचें आहे. या कमिटीपुढें इंजिनियरिंग सार्विसचा प्रश्न होता. त्यासंबंधानें हिंदुस्थानचे इन्स्पेक्टर जनरल ऑफ इरिगेशन मि. नेथरसोल यांची साक्ष झाली. या साक्षींत त्यांनीं सांगितलें कीं हिंदुस्थानचे लोक प्रत्यक्ष व्यवहारांतल्या अनुभविक गोष्टीसंबंधानें अज्ञ असतात. त्यांचे व्यवहार सगळे तात्विक असतात. कामाच्या प्रत्यक्ष माहितींत ते मागें पडतात. ह्मणून इंग्रजानाच इंजिनियरिंग खात्यांतल्या वरच्या जागा दिल्या पाहिजेत. ज्या दिवशीं ही साक्ष झाली त्याच्या दुसऱ्याच दिवशीं ह्मैसूर संस्थानांत नामदार व्हाइसरायसाहेब कावेरी नदीचा धबधबा पाहण्यास गेले असतां त्या नदीवरचा विजेचा प्रचंड कारखाना पाहून नामदार साहेबांची स्वारी थक्क झाली, आणि हा येवढा कारखाना निर्माण करण्याची कल्पना एका देशी मुत्सद्याच्या मनात येऊन सध्यां तो उत्तम रितीनें चालविणारे सुपरिंटेंडिंग इंजिनियरही देशी गृहस्थ आहेत असें त्यांना कळलें तेव्हां देशी गृहस्थांच्या कर्तृत्वशक्तिची बरोबर कल्पना त्यांना झाली. ह्मैसूरचे उदाहरण अपवादादाखल आहे असेंही कधींकधीं ह्मणण्यांत येत असतें. यासाठीं अशाच प्रकारचीं अचाट कर्तृत्वशक्तीचीं दुसरीं उदाहरणें ही दिलीं पाहिजेत. सिमला-कालका रेलवेनें प्रवास करणारा हिमालय पर्वतांतून रेलवे नेण्याचें काम किती धोक्याचें आहे हें सांगावयास नकोच. पण ही रेलवे बांधण्यांत यशस्वी झालेले कोण आहेत? तेही रा० ब० गंगाराम नांवाचे देशी गृहस्थच आहेत ना? पुण्यास खडक वासल्याचें धरण बांधण्याचें अजब काम करणारे ह्मैसूरचे हल्लींचे दिवाण मि. विश्वेश्वर अय्या हेच इंजिनियर होते. साकची येथील टाटा कंपनीच्या प्रचंड कारखान्याचें बांधकाम करणारे कोण? तेही पुण्याचे रा. ब. काशीनाथपंत गोडबोले नांवाचे देशी गृहस्थच. सारांश काय कीं तुमच्या लोकांत कर्तृत्व शक्ति नाहीं ह्मणून तुह्मांला वर नेमतां येत नाहीं असें ह्मणण्यास आमच्या लोकांनीं खरोखर कधींच जागा दिली नाहीं. खरी गोष्ट अशी आहे कीं आमच्या लोकांना वरच्या जागीं नेमून त्यांच्यावर जबाबदारीचीं कामें सोंपविलीं असतांही त्यांना तीं करतां आलीं नाहींत असें एकही उदाहरण घडलेलें नाहीं. उत्तम पोहणारा असला, आणि त्याला पाण्यांत पाय ठेवूं दिला नाहीं तर त्यानें आपल्या अंगचा गुण दाखवावयाचा कसा व कोणाला? आणि अशा स्थितींत त्यावर अकर्तृत्वमत्तेचा दोषारोप करणें हें दुःखावर डागण्या देण्यासारखें आहे.

समाधान कारक बातमी.

लॉर्ड हार्डिंज यांनीं दक्षिण आफ्रिकेच्या प्रश्नासंबंधानें इकडल्या लोकांच्या मनाची क्षुब्धता यथार्थ रीतीनें विलायत सरकारास कळविल्या पासून व्हाइसराय साहेबांच्या राजीनाम्याविषयींच्या गप्पा उठविणारांस फावलें होतें. पण नुकतेच प्रधानमंडळानें सरकारी रीतीनें पत्रक काढून सदर गप्पांत कांहीं तथ्यांश नाहीं असें जाहिर केलें आहे ही बातमी ऐकून हिंदुस्थानांतल्या व्यक्तिमात्रास अतिशय समाधान वाटेल. लॉर्ड हार्डिंज सारख्या सहानुभूतिपर अधिकाऱ्यांस हल्लींच्या सारख्या कठीण समयीं मुकावें लागणें ही अत्यंत दुर्भाग्याची गोष्ट टळली याबद्दल हिंदुस्थानचे लोक प्रधानमंडळाचे आभारी राहतील. लॉर्ड हार्डिंज सारखा खंबीर सूत्रचालक सध्याचे काळीं हिंदुस्थानांत असणें अत्यंत अवश्यक आहे.

दिल्ली दरबाराचा वाढ दिवस.

आमच्या येथील सर्व शाळांतून गेल्या शुक्रवारीं दिल्ली दरबाराचा वाढ दिवस मोठ्याच थाटानें साजरा करण्यांत आला. राजश्री देवर डिपुटी कमिशनर यांनीं या समारंभाचे वेळीं अध्यक्षस्थान स्वीकारलें होतें. टाऊन मिडल स्कूल व हायस्कूल यांचा जलसा एकत्र झाला. इतर शाळांनीं आपापल्या जागीं समारंभ साजरा केला. राव बहादूर महाजनी यांनीं लहान मुलांस देखील राजनिष्ठेचे सद्गुण येतील अशा रितीनें व्याख्यानें दिलीं. हायस्कूलच्या जलशांत स्वतां राजश्री देवर यांनीं विद्यार्थ्यांस उपदेश केला. एकंदरींत तारीख १२ डिसेंबर एक राष्ट्रीयच तिथी आहे असें सर्वांस वाटलें.

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान— थंडी चांगली गुलाबी झळकूं लागली आहे आणि तिचे मान वाढीच्या कलावर आहे. रोगराई नसण्यासारख्या अनुकूल सर्व गोष्टी आहेत पण या शहरच्या अस्वच्छतेंत व पिण्याच्या पाण्यांत रोगजंतु प्रवृद्ध आहेत त्यानीं वास्याचा उपद्रव जोरानें सुरू केला आहे.

कालरा—आह्मांस आशा वाटत होती कीं गेल्या आठवड्यांत जो पटकीचा आजार तुरळक उद्भवूं पहात होता तो उघाडी बरोबर शमून जाईल. परंतु तो या आठवड्यात भयंकर प्रमाणावर वाढला आहे. गेल्या शुक्रवारी ४७ लोक बिमार झाले. लोक तर दोन चुका करितात. आजाराचें प्रथमतः त्यास या उपद्रवाचें स्वरूप कळत नाहीं ही पहिली चूक. ही चूक कळल्यावर देखील त्यांस मिळावी तशी अशा प्रसंगीं औषधाची मदत मिळणें शक्य नाहीं, कारण औषधोपचार करणारे लोक थोडे असून त्यांस काम विशेष असतें. त्यामुळें ते कोठें सांपडतील याचा नेम नसतो. परंतु या आजारांत थोडा दोष मुनसिपालिटीकडेही आहे. नदीचें पाणी दुषित झालें आहे पण पाण्याच्या टंचाईमुळें लोक चोरून ते पाणी पिण्यास घेतात. निसर्गदेवतेनें सर्वांस दिलेलें पाणी

या रितीनें लोकांस अपुरें झालें आहे. प्रसंग विशेषी नळाचे पाणी अधिक प्रमाणावर द्यावें तर उन्हाळ्यांत पुरवठा कमी होण्याचें ही भय आहे. परंतु भावी अडचणी पेक्षां वतमान अडचणीसाठीं थोडा पुरवठा अधिक करणें जरूर आहे. शहर सफाई जरा सक्तीनें करविणें व त्या साठीं कोणास थोडें शासन द्यावें लागलें तरी तिकडे डोळे झांक करणें जरूरीचें आहे. शहरांत बरेंच भाग दुर्गंध असून रस्त्यावरून मैला वाहतानाही दृष्टीस पडतो. आश्चर्य हेंच कीं हा आजार पूर्वींच उद्भवला नाहीं व अद्यापिही कमीच प्रमाणावर आहे. सर्वांत भारी उमेदीची गोष्ट इतकीच कीं आमच्या शहरास राजश्री मेजर फौलर साहेब सिव्हील सर्जन लाभले आहेत. ते स्वसुखाची परवा न बाळगतां उत्साहानें व नेटानें श्रम करीत आहेत, ह्मणूनच हा आजार लवकरच बीमोड होईल अशी आह्मांस बळकट उमेद आहे.

रा. रा. ए सी. करी बुलढाण्याचे रजेवर असलेले डिपुटी कमिशनर यांस पेनशनवर जाण्यास परवानगी देण्यांत आली.

रा रा. सी. के. सीमन आय. सी. एस. यास उमरावतीस आसि. कमिशनर नेमण्यांत आलें.

रा. रा. नरहर काशीनाथ मोहगांवकर सबार्डिनेट जज्ज वाशिम यांस ३ महिन्यांची हक्काची रजा देण्यांत आली.

तहशीलदार मंडळींत खालील प्रमाणें बदल्या करण्यांत आल्या आहेतः-

रा. रा.	बदलीचें ठिकाण
रामचंद्र नारायण साठे	मलकापूर
यशवंत रायभान पाटील	दारव्हा
रामराव बंधुजी चौबळ बी. ए.	आकोला

रा० रा० अबदुल रहिमान तहशीलदार मलकापूर यांस ३ महिन्यांची हक्काची रजा दिली आहे.

रा० रा० विनायक नारायण देव बी. ए. एल. एल. बी. यांस मुनसफ करून वाशिम येथें नेमिलें.

आकोल्याच्या अॅमेटूर मंडळीनें गेल्या २८-११-१३ रोजीं जो नाटकाचा प्रयोग केला त्याचें उत्पन्न ५६७ रु. ४ आणे असून खर्च १५२ रु. ४ आणे ६ पै आला व ४०० दक्षिण अफ्रिका फंडास पाठविण्यांत आलें.

पंढरपूरच्या यात्रेकरूंस बरें वाटेल कीं तेथें चंद्रभागेवर आजपर्यंत पूल नसल्यामुळें यात्रेकरूस नावेनें जावें लागत होतें. आतां रेल्वेस पूल करण्याची परवानगी मिळाली आहे व कामास इतक्यांतच सुरुवात होईल.

मुर्तिजापूर इलिचपूर रेल्वेवरून माल नेऊं आणूं लागले आहेत. आणि येत्या १ ले तारखेपासून उतारूं नेण्याचीही तजवीज होणार आहे.

'ओरिअंटल गव्हरनमेंट' सिक्युरिटी लाइफ आसुअरन्स कंपनीची १३ वी त्रैवार्षिक अहवाल आमचेकडे आला आहे. कंपनीची भरभराट एकसारखी चालू आहे. सरकारीनोटांमध्यें ३ कोटी ५ लक्ष रुपये जमा आहेत. शिवाय ठिकठिकाणच्या मुनिसिपालिट्यांना १ कोटी ३० लक्ष रुपये कर्जास दिलेले आहेत. मिळून कंपनीजवळ भरपूर भांडवल आहे. या भांडवलांत बूड येण्याचा संभव मूळींच नाहीं; व लोकांच्या सहज लक्षांत येईल कीं कंपनीला अवश्य लागणारीं सर्व द्रव्यसाधनें अनुकूल असल्यामुळें लागेल तशी व्यवस्था करितां येते. यामुळें इतर कंपन्यापेक्षां याच देशी कंपनींत आयुष्याचा विमा उतरविण्याकडे लोकांची नैसर्गिक प्रवृत्ती असते.

ललितकलादर्श संगीत नाटक मंडळी.

श्रीराम थिएटर--आकोला

बुधवार ता० १७।१२।१३

रा. देवलकृत—

शारदा

शनिवार ता० २०।१२।१३

रा रा. वा. गो. जोशीकृत.

राक्षसी महत्त्वाकांक्षा

गणेश विनायक वीरकर
व्यवस्थापक

नो. नं. ९

नोटीस

नोटीस बेशमी सोनाबाई मर्द रामू रहाटे रा. टुणकी जहागीर ता. जळगांव ईस—

नोटीस देतो कीं तूं माझी भावजई आहेस. माझा भाऊ वारल्यास २ वर्षे झालीं. आतांपर्यंत तूं मजजवळ राहिलीस. आणि आतां तुझ्या बुद्धीस फरक पडून मजजवळची इस्टेट विकून गंधर्व करून जाण्याचा तुझा इरादा आहे. फक्त तुला १ मुलगी आहे. तरी त्वां अन्नवस्त्र घेऊन मजजवळ रहावें. तुला ह्या इस्टेटींत अफरातफर करण्याचा हक्क नाहीं. इस्टेट वडिलोपार्जित असून तुझा मैत नवरा माझा धाकटा भाऊ होता. तरी या नोटिशीनें कळवितों कीं तूं माझी इस्टेट कोणास गहाण खरीदी अगर पट्यानें देऊं नये दिल्यास त्याबद्दल सर्व जबाबदारी तुजवर राहील. इस्टेटीवर राहणार नाहीं. ही नोटीस दिली तारीख ४-१२-१३

सहीची निशानी आंगठा
भगू वा। धुळसिंग रहाटे मु. टुणकी यांचा

नो. नं. १६

जाहीर नोटीस

सर्वत्र साहू सावकार लोक, शेतकरी व इतर सुखवस्तू गृहस्थ मु. टुणकी जहागीर ता. जळगांव व इतरांस—

मी खालीं सही करणार कळवितो कीं माझी भावजई नामें सोनाबाई मर्द रामू रहाटे रा. हल्लीं टुणकी-सोनाळा अगर कालें ही माझ्या वडिलोपार्जित स्थावर जंगम टुणकी व सायखेड येथें असलेली इस्टेटींत अफरातफर करण्याचे बेतांत असल्यानें ती माझ्या जिनगी संबंधानें कोणास कांहीं कागदपत्रें करून घेण्याचा संभव आहे. माझा भाऊ नामें रामू हा वर्षापूर्वी मरण पावला असून त्या[illegible] असल्य फक्त मुलगी आहे. [illegible] अन्नवस्त्राचा हक्क आहे व मी [illegible] ी माझे कुळांत राहिल्यास देण्यास तयार आहे. परंतु ह्या बाईचा सर्व इस्टेट विकून गंधर्व करण्याचा विचार आहे. तरी तिजपासून कोणीही इस्टेट मु. टुणकी येथें असलेली गहाण खरीदी अगर बक्षीस घेऊं नये. घेतल्यास त्याबद्दल घेणाराचें नुकसान होऊन वरील संबंधांत देणारे घेणारे जबाबदार होतील. इस्टेटीवर बोजा राहणार नाहीं कळावें ता. ४-१२-१३

सहीची निशानी आंगठा
भगु धुळसिंग रहाटे मु. टुणकी यांचा

नो. नं. १७

नोटीस.

नोटीस बेशमा इजतअली वा। मुनीरखा मु. राहणार वडनेर भोलजी हल्लीं मु० नांदुरा आठवडे बाजारजवळ यांस—

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं माझ्या मुलीचें व तुमचें लग्न ११ वर्षा पूर्वी झालें. अलीकडस ३ वर्षांपासून तुह्मी एक महारीण घरांत टेविली आहे व माझे मुलीस टाकून दिलें आहे. ती ३ वर्षांपासून मजजवळच आहे मी गरीब असल्यानें २०० रुपये सावकाराचे काढून तिला आजवर पोशिले आतां मला कर्ज मिळेनासे झालें आहे तरी वरील २०० दोनशे रुपये देऊन आपण तिला १५ दिवसांत घेऊन जावे तसें न केल्यास ही नोटीस फारकती समजून मी तिला दुसऱ्या जागीं गंधर्वानें देइन. व लागलेल्या खर्चाबद्दल कोर्टांत दावा आणण्यांत येईल या नोटिसीचा खर्च तुमचेवर आहे कळावें ता० ६-१२-१९१३ ई

सहीची निशाणी आंगठा
महमदखां रहमतखां मुसलमान
रा० जैपूर ता० मलकापूर यांचा

नो० नं० १८

नोटीस

नोटीस बेशमी मारुती वल्लद चिकू सोलनकर रेल्वे मोकदम रा. मुबारकपूर यांस:

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं, तुमची मुलगी सोनी बाप मारुती हिचे गंधर्व माझा मुलगा रामु येसु मुताळे याच्याशीं पंचासमक्ष होण्याचा ठरला होता. पंचासमक्ष तुह्मास २०० दोनसे रुपये करारदार दिले असून तुह्मी आजपर्यंत तुमचे मुलीचे गंधर्व माझे मुलाशीं करीत नाहीं, त्याचवेळीं तुमचे मुलीस कुंकु लावून रुपया हातीं दिला आहे तरी तुह्मांस आतां ह्या नोटीशीनें असें कळविण्यांत येते कीं ही नोटीस पावल्या दिवसापासून १५ दिवसाचे आंत तुह्मी येऊन माझे मुलाशी तुमचे मुलीचे गंधर्व लावावे तसें करण्याची तुमची इच्छा नसल्यास आपण घेतलेले रुपये दोनशें माझे परत करावें तसें न कराल तर रितीप्रमाणें कोर्टपा[illegible] जाईल व [illegible] पास[illegible]

जाहीर नोटीस

नोटीस १ मारुती वा। पांडू राठोड २ पन्यान मर्द तुकाराम राठोड ३ सिताराम पाटील ४ पटवारी व सर्वत्र इतर लोक मुक्काम आपोती तालुका आकोला या सर्वांस —

या नोटिसीनें खालीं सही करणार कळवितों कीं माझी सख्या भावाची मुलगी नामें शेवंती ही तुह्मी आपल्या भाचाला देणार आहांत असें कळतें. माझ्या मैत भावाची बायको हिनें तुमचे भावाशीं गंधर्व केलें ह्मणजे तिचे तुह्मी दीर आहांत. ती आतांही विधवा झाली आहे. हा त्या मुलीचा लग्न करण्याचा अधिकार मी तिचा चुलता असल्यानें हक्कशीर मजकडे आहे. ज्या मुलास ती तुह्मी देऊ केली आहे त्यास देण्यास मी तयार नाहीं. व तिचें लग्न करण्यास तिच्या आईसही अधिकार उरला नाहीं कारण तिनें पुनः गंधर्व केलें आहे. यावरही जर तुह्मी त्या मुलीचें लग्न कराल तर तें मला मान्य नसून मी त्याबद्दल कोर्टमार्फत दाद मागून घेईन. व त्याबद्दलचा योग्य खर्च तुमचेकडून घेण्यांत येईल तसेंच या कामांत पुढाकार घेणाऱ्या सर्व लोकांसही या कार्यापुरतें जबाबदार धरलें जाईल कळावें तारीख १० माहे डिसेंबर सन १९१३ ई०

सही

तुकाराम गयलाजी आढाऊ कुणबी
रा० तांबसवाडी ता० दर्यापूर
पो० कोकरड यांचा नि०
आंगठा असे.

नो० नं० २०

नोटीस

आकोल्यांतील सर्वत्र म्यु० कमेटीस कर देणारे लोकांस कळविण्यांत येतें कीं सन १९१४-१५ सालीं होणाऱ्या म्यु० मेंबरांच्या निवडणुकी संबंधानें मत देणाराच्या याद्या (Votes lisks) प्रसिद्ध केल्या गेल्या आहेत. तरी त्या संबंधानें कोणाची काहीं तक्रार असल्यास ती तारीख २३।१२।१३ चे आंत कळविण्यांची तजविज करावी ह्मणजे त्याप्रमाणें दुरुस्ती करण्यास ठीक पडेल कळावें ता० १३।१२।१३ इ.

शेख महमद युसफ
व्हाईस चेअरमन
म्यु० कमेटी

नो. नं. २१. आकोला.

NOTICE

Tenders are invited for the supply of the undermentioned grain to the Nagpur Central Jail for the year 1914.

Sealed samples with prices and [illegible]ditions percentage of refracti[illegible] clearly stated should be su[illegible] [illegible] Superintendent not [illegible] the dated [illegible]

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी साठ्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे अनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० ११

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याची सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाणः-- डॉ. गौतमराव केशव
५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

ने० नं० १४

नोटीस

रा० रा० जयकुमार देवीदास चवरे वकील मु० आकोला

यांसः--

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी आपणाकडे वकील या नात्यानें ता० ४-९-११ च्या मुदतीची एक फिर्याद सदरहु मुदतीचे आंत ९ दिवसापूर्वी सदरहु फिर्यादीस लागणारे सर्व खर्चासुद्धां ह्मणजे कोर्ट खर्च वकीली वगैरे सर्व खर्चासुद्धां व त्यास लागणारे जरुरीच्या कागदपत्रासुद्धां आपले स्वाधीन केली ती फिर्याद रुपये ८०० रोख यशवंत फकिरजीपासून मारोती कमळाजी यानें ता० ४-९-०८ रोजीं घेऊन तिची तिकिटवहीवर सही करून दिली अशी होती या तिकिटवहीवरून मारोती कमळाजी याजवर फिर्याद करण्यास आपणाकडे वर लिहिल्याप्रमाणें सर्व कागदपत्र व सर्व खर्च दिला परंतु आपण निष्काळजीपणामुळें जरी फिर्यादींतील रकम १३७४ रुपयाची हे ती तरी मुदतीच्या तारखेस ह्मणजे ता० ४-९-११ इ० रोजीं विद्यमान स्मॉलकाज कोर्टांत दाखल केली व ती त्या कोर्टांत चालत नाहीं असा शेरा मिळाल्यानंतर आपण ती ता० ९-९-०८ इ० रोजीं ह्मणजे फिर्यादीची मुदत गेल्यानंतर योग्य कोर्टांत दाखल केली प्रथम ही फिर्याद एकतर्फी चालली व मजला १०८७ रुपयाचा फैसला मिळाला परंतु पुढें प्रतिवादीचे मुलांनें पुन्हां अर्ज करून ही फिर्याद फैलावर घेतली व मुदतीची तक्रार काढली सबब कोर्टानें मुदती बाहेर असें ठरवून काढून टाकिली त्यामुळें माझें एकंदर जें नुकसान झालें तें ...लीं येणेंप्रमाणें मुद्दल रुपये १०८७ व ...ील व्याज दरमहा दर शेंकडा ... पदरीं प... भाग पडेल. कळावें ही नोटीस ता० ६-१२-१९१३ ई०

सही

यशवंत फकिरजी शिंपी राहणार आकेगांव द० खु०

नो० नं० १२

नोटीस

नोटीस बेशमी सखाराम वल्लद सुकदेव सोनार राहणार पींपराळ तालुके खामगांव जि. बुलडाणा यांसः-

खालीं सही करणार इज कडून नोटीस करण्यांत येते कीं मी तुमची लग्नाची बायको असून तुमचे व माझें लग्न होऊन सरासरी ९।१० वर्षे झालीं असतील तेव्हां पासून मी वयांत येई पावेतों तुमचें घरीं येत जात होती मजला वयांत येऊन सरासरी तीन ३ वर्षें २ महीने झाले असतील वयांत आलेवर ६ महीने मी तुमचे घरीं राहून तुमची सर्व वर्तणूक पाहिली त्या मुदतींत माझी पूर्ण खात्री झाली कीं तुह्मी संसारास अयोग्य अहां व नंतर मी माझे मामाचें घरीं २ वर्षे ८ महीने पासून सावकाराचें कर्ज काढून राहत आहे माझे अन्नखर्चास दरमहा ९ रुपये प्रमाणें आज पावेतों १६० रुपये खर्च लागला आहे तरी आतां ही नोटीस पावल्या दिवसापासून एक महीन्याचे आंत जर तुह्मी संसारास योग्य असाल तर मी काढलेलें कर्ज घेऊन येऊन मजला घेऊन जावे नाहींतर मी ही दिलेली नोटीस हीच फारकती असें समजून मी गंधर्वाचा दुसरा नवरा करीन मग तुमचा माझेवर नवरेपणाचा हक्क असलेला मुळींच राहणार नाहीं ह्मणून ही नोटीस दिली आहे कळावे.

... सोनार रा. आकोला

...३.

Oriental Government Security

LIFE ASSURANCE COMPANY

Limited

ESTABLISHED IN 1874.

R. Paterson, Brown, Manager.

HEAD OFFICE—BOMBAY

FUNDS Exceed 4 crores

CLAIMS PAID FOR OVER 3 CRORES

IMMEDIATE SETTLEMENT OF CLAIMS

If there be one thing of more importance than another in connection with Life Assurance, it is when claims arise, that the amount due under the policy be paid to the Claimants at the earliest possible date. This the Directors of the 'Oriental' keep well before them and act up to, treating their clients with the utmost liberality.

UNQUESTIONABLE SECURITY.

It is not sufficient to read that a Company's funds amount to a given sum, but it is essential to know how such Funds are invested:—if in miscellaneous and risky investments or how secured.

The Funds of the 'Oriental' are invested in Government Securities and lodged with the Government Official Trustee of Bombay in terms of the Company's Trust Deed, as Security for Claims arising through decease of assured lives, and endowment policies matured.

Government Officers, Professional men, Tradesmen and others by employing portion of their annual income or profits in effecting life policies, at once create a fund equivalent to the savings of many years.

No man can be sure how long he will live, and although he may save money yet, if he dies early before he had time to save much, his wife and family may be in distress. Life Assurance is a means by which this danger is got over. Life being so uncertain, the sooner a man makes up his mind to assure his life the better. Once satisfied of the propriety on the step, do not delay. There are numerous instances in the records of the Oriental' where the delay of a month or less, has left the family without the intended provision.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. For terms please apply to the undersigned.

Prospectuses, forms and any further information can be obtained on application to

M. DESOUZA,
CHIEF AGENT, Nagpur

CHIEF AGENCY FOR C. P., BERAR & KHANDESH No N. 15

आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार ...ांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४७] आकोला-- सोमवार तारीख २२ माहे दिंसेबर सन १९१३ इ० अंक ४९

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबइ बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती कारितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २९$\frac{३}{४}$ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट
नो० नं० २

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेप्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ०८ व्हीपीनें ०१२ दोन्हीमिळून किंमत रु १ व्हीपीनें रु० १०६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ३

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील राहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १०८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसां नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ४

'विकावयाचा आहे.'

वाशीम येथील, पूर्वीच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायणभट यांचा बंगला विकावयाचा आहे.

खंडवा ते इंगोली व्हाया वाशीम लोकरच रलवे लाईन ओपन होणार असल्यानें गरजूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष किंवा पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा मागवावा.

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार ऑफीस आकोला
नो० नं० ५ वऱ्हाड

रामबाण उपाय.

रक्त पिती व कोड

दहाहजार पुड्याफुकट. आह्मीं आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरस्त होण्यासारख्या आहेत. हे त्या निःसंषय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ०= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे.

२ आह्मीं रक्तपिती; कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचे इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्यां पापसून त्वचे संबंधी रोगांची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. पा. सह ॥= सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पंण्डित कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि.
नो. नं. ६ हावरा.

"भानगड नको."

१ खरुज, गजकर्ण, खवडा, फोड, खाज, आगपैग, दाद, अजुत, भद, नख धावने, सुकी खाज, आग व पाणी सुटणे व साधारण कोणत्याही त्वचा विकारांवर १ च मलम १-२ वेळ लावल्यानें गुण देऊन ३ दिवसात कायमचा फायदा होतो. किं ४ आणे.

२ कापूर, शेप, पुदीना, पेपरमिंट, ओवा, हिंग, दालचिनी, दोडे, यांचे अस्सल अर्क उपयोग सोबत असतो किं ४ आणे.

३ केंस जाण्याची बरीच औषधें निघालीं त्यांत बरेंच विकार ग्राहकांचे नजरेस येतात पण आमचें औषधानें जागा काळां न पडता व इजा नहोतां फारच लवकर केंप जाऊन, लवकर येत नाहींत किं. फक्त २ आणे.

पत्ता—व्हि. आर. मुळे. नांदुरा.
जी. आय. पी.

नो. नं. ७

जाहीर नोटीस

श्री वणी मुकामा श्री नरहरी महाराजांचे देवालय आहे तेथें जागा जास्त उत्कृष्ट असल्यानें व प्राचीनदेवालय सुशोभीत होण्याकरतां व वणी येथें जनावरांची जंगी यात्रा फाल्गुन महिन्यांत भरतें तेव्हां येथें दूरदूरचे कसाई लोक यात्रेकरतां येतात व जनावर खरीद करतात परंतु या कर्तव्याकडे आमच्या हिंदुलोकांचे मुळीच लक्ष नाहीं करितां सुलभ उपायानी मुक्या जनावरांचें रक्षण करणें आपल्या हिंदुचे मुख्य कर्तव्य आहे असे समजून येथें गोरक्षाची फारच जरूरी आहे व ही गौरक्षा हमेशा चालावी याजकरतां सर्व श्रीमान व गरीब लोकांस विनंती आहे होईल तितके परीश्रम करून मुक्या जनावराचा आशिरवाद घेऊन त्यांचे रक्षण हमेशा करावे याकरितां श्री नरहरी महाराज फंड काढिला आहे या फंडास सर्व सज्जन. उदार आश्रय देतील अशी वीनंती आहे.

आपला.
रामचरण कल्याणदास छतरपुरी वणी
(वऱ्हाड)

टीपः— याफंडाची व्यवस्था काहीं रुपये जमा झाल्यावर जागेची, जनावरें राहण्याकरतां व्यवस्था करण्यात येईल व ऐकंदर पैशाचा हिशोब देवळाचे कारकूनाजवळ राहील ज्याना पाहण्याची ईच्छा असल्यास किंवा गैरसोय दीसल्यास कळविण्याची परवानगी सर्वांना आहे.

आपला.
रामचरण कल्याणदास वणी
नो० नं० ८

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकास कळविण्यांत येते कीं मजला दोन मुलें आहेत त्यापैकीं वडील एक मुलाचें नांव निधाना वा॥ नटोजी हे नसून धाकट्या मुलाचें नांव रेवबा वा॥ नटोजी आहे धाकटा मुलगा माझ्यांतून वेगळा रहात आहे. माझी स्थावर जंगम मिळकत स्वसंपादित आहे. धाकटा मुलगा गैरचालाचा निघाला असल्यावरून या जाहीर नोटीसीच्याद्वारें सर्वांस कळावितो कीं माझ्या स्थावर जंगम मिळकतीसंबंधानें त्याच्याशीं कोणीही व्यवहार करूं नये तसें केल्यास त्याचें तें कृत्य बेकायदेशीर समजले जाईल कळावें ता० ११-१२-१३ इसवी

द० विष्णु वामन रा० पुसद
सही
नटोजी वा॥ रावजी रा० वडदी
प्र० माहूर ता० पुसद जि०
यवतमाळ पो० फुलसावंगी
याचे हातची नि० असे
नो० नं० ९

वऱ्हाडसमाचार

ार्गशीर्ष वद्य १० शके १८३९ प्रमाथी

हंसण्याचा उपयोग.

सध्यां आपल्या देशांत-विशेषतः पंजाब, व बंगाल वगैरे कित्येक प्रांतांत कांनीं दिवाळीं काढल्यापासून ज्या ंीं लेकांचें सर्वस्व गेलें आहे त्यांना ची स्थिति दुःसह होऊन ते रडत ेत, आणि त्याचवेळीं त्यांच्या हातून शाभिमानाच्या प्रेरणेमुळें घडलेल्या चुका, कांच्या व्यवस्थापकांची चलाखी, डाय-रांचा अंधविश्वास, वाटेल त्यामाणसानें क त्या ब्यांकेवर हवेते आक्षेप करावे व कोर्टाकडे अर्ज करावा, आणि जज्जांनीं आक्षेपांत कितीसें तथ्य असण्याचा व आहे याचा कागदपत्रांवरून आगो-नीटसा विचार न करतां एकदम ड चौकशीला सुरवात करून शेकांना करून सोडावें, सुव्यवस्थित ब्यांके संबं ंसुद्धां गैरविश्वास उत्पन्न करावा, आणि ाहून त्याच ब्यांकेची तारीफ करावी सगळ्या गोष्टींचा विचार करतां हंसावें रडावें तेंच कळत नाहीं. पण रडून ी काय उपयोग, हंसण्यापासून मनाची ्ति थोडी बहुत तरी उल्हासित होते. मच्या देशांत हंसण्याचें महत्त्व ज्यांना ळतें असे फार थोडे लोक आहेत. त्यंत करुणास्पद स्थितींतसुद्धां हंसणें साधुत्वाचें एक लक्षण आहे. हा गुण ितका संपादतां येईल, तितकी मनुष्याच्या खांत भर पडेल. हंसण्याचें महत्त्व स्वार्टा-ा लोकांना कळलें होतें. त्यांनीं हंस-ाची देवता स्थापून तिची उपासना ंडली होती. हंसण्याचे उपयोग आपल्या ग्रशास्त्रांत जरी सांगितलें नसले तरी नुभव शास्त्रांत ते पाहण्यास मिळतात. सण्याची प्रवृत्ति ही ईश्वरी देणगी आहे. पुष्टि व तुष्टि देणारें रसायन आहे. सें खूब कापूस भरलेल्या गादीवर ानें आदळलेल्या माणसाला धक्का लागत ाहीं तसें हास्यामुळें उल्हासित झालेल्या त्तीच्या माणसाला संसारांतलें तापत्रय ाहीं करूं शकत नाहीं. कित्येक डाक्तर र शारिरिक व्याधी सुद्धां हास्याचा योग्य ीतीनें उपयोग केल्यास शमवितां येतात सें ह्मणतात. ज्यांना स्वाभाविक हास्य त नसेल त्यांनीं मुद्दाम खोलींत स्वतःस ाडून घेऊन हसण्याचा- पोट धरधरून सण्याचा— अभ्यास करावा. तुमच्या ोलींत हास्य उत्पन्न करणारीं चित्रें ठेवा. िदान एक आरसा ठेवून वेडीं वाकडीं ोंडें करून त्यांत पहा. ह्मणजे तरी तुह्मांला हंसूं येईल. विशेषतः अपचन थवा डिस्पेप्शियाचे रोग्यांना हंसण्यापासून यदा होतो, त्यांची पचनशक्ति वाढते अन्नाला रुचि येते असें लेखकाच्या नुभवाला आलेलें आहे. जेवतांना मौनव्रत रण करावें असें आपलीं शास्त्रें सांगतात. हें व्रत संन्याशी, वगैरे विरक्त लोकांसाठीं आहे. व्यवहारांत वागण्यासाठीं नाहीं हें लक्षांत ठेवावें. हास्य रसायन जितकें ज्यास्त घ्याल तितके लवकर व्याधिमुक्त व्हाल. इतर औषधें बेताबातानें घ्यावीं. पण हें हास्यरसायन मनमुराद घ्यावें.

कित्येक लोक आपल्या दुःखांचा विसर पडावा ह्मणून मद्यपान करून वृत्तीला उल्हा-सितपणा आणितात. पण त्यापासून फायदा नहोतां उलट हानीच मोठी होते. ही हानी शारिरीक, आर्थिक व नैतिक सर्व प्रकारची असते. पण हास्याचें तसें नाहीं. त्यापासून शरिराचें हित होतें. खर्च मुळींच लागत नाहीं, आणि जगाच्या उज्वलित स्वरूपाकडेच लक्ष गेल्यामुळें मनुष्याचें मन आनंदित राहतें, दोषाविष्करणाकडे दृष्टी जात नाहीं व मनुष्याची नीतिमत्ता वाढते. तो स्वतः आनंदाचा अनुभव घेतो इतकेंच नाहीं, तर शेजाऱ्यापाजाऱ्यांना, इष्टमित्रांना आनंदित करतो. अशा रितीनें त्याच्या सह-वासाचा अप्रत्यक्ष रितीनें चांगला परिणाम घडत असतो. या जगांत मनुष्याचें जीवन ह्मणजे आशा आहे. इस्पितळांत पडलेला रोगी डाक्तराच्या येण्याची चातकासारखी प्रतिक्षा कां करित असतो? डाक्तरानें येऊन दुःखाचा परिहार करावा ह्मणून ना? त्या डाक्तरानें येऊन रोग असाध्य आहे आणि रोगी मरणार ह्मणून सांगितलें तर त्या रोग्याला डाक्त-राच्या येण्यानें आनंद वाटेल काय? नाहीं. पण तेच रोग्याला मी खात्रीनें बरा करतो, रोग कांहीं विकोपाला गेलेला नाहीं, असें आश्वासन देतांच अर्धा रोग बरा होतो. कुशल डाक्तर असलातर तो आपल्या उल्ह सित वृत्तीचा कांहीं अंश तत्काळ रोग्याला देऊन त्याच्या दुःखाचा तत्काळ परिहार करतो. अमेरिकेंत बोस्टन येथें एक डाक्तर आहे. तो औषधांचा उपयोग फार थोड करतो. पण नुसत्या हसविण्यानें रोगी बरा करतो असें सांगतात. हंसणें व उल्हसित राहणें हे गुण ईश्वरदत्त आहेत पण ते वाढवितांही येतात. संसारसुखाची परमावधी ह्मणजे लहानलहान मुलांबरोबर खेळणें ही आहे असें एका तत्ववेत्त्यानें ह्मटलें आहे तें अगदीं खरें आहे. चिता आणि चिंता यांच्यांत बिंदुमात्र फरक आहे असें एका संस्कृत कवीनें ह्मटलें आहे तें जितकें खरें आहे, तित-केंच उल्हास व स्वर्ग याच्यांत बिंदुमात्राचाच – अणुरेणूइतकाच – फरक आहे हेंही अनुभवानें खरें ठरेल. उल्हासित वृत्ति ह्मणजे उल्लूपणा मात्र नव्हे. उल्लूपणा क्षणमात्र हितकारक वाटला तरी परिणामीं तो हानि-कारक आहे. दोहोंमधला हा फरक लक्षांत ठेवून उल्हसितवृत्ति वाढविली पाहिजे व वाढविण्याचा उपाय ह्मणजे हंसण्याची संवय होय. मुलें हासूं लागलीं ह्मणजे कित्येक आईबाप त्यांना दाबतात. हे फार वाईट आहे. दहावीस वेळां हंसण्यासाठीं बोलणीं खावीं लागलीं ह्मणजे मुलें आपली उल्हसित वृत्ति दाबून टाकूं लागतात व गांभिरता धारण करूं लागतात. हळूहळू त्याच्यांतला उल्हसितपणा मावळतें जाऊन तीं कष्टी, व दुःखी होतांत. संसारांतलें सुख त्यांना लागत नाहीं. तीं कायमचीं उदास होऊन बसतात. त्यांचें जीवन त्याला मरणासारखें दुःखकारक वाटूं लागतें 'वृद्धत्वं जरसां विना' ही, कवीची उक्ति यांच्याठायीं खरी दिसूं लागते. वास्तवीक ज्या झाडांना फुलाचा व फळांचा बहर येऊन तीं विकसित होत नाहींत तीं जशीं वृथा जन्मास येतात, तसें जीं माणसें जन्मभर उल्हासहीन असतात त्यांचा तें जन्मवृथा ह्मटला पाहिजे. जग ही माया आहे याचा अर्थ मनुष्यानें उल्हासितपणा टाकून देऊन जन्मभर दुःखांनें होरपळत राहावें असा करणें ही चूक आहे. ईश्वराचा संकेत मनुष्यानें दुःखांत राहावें असा असतां तर त्याला दयाळु व सच्चिदानंद कोणी ह्मटलें असतें. आनंद हा तर परमेश्वरी अंश आहे हें सच्चिदानंद या त्याच्या नांवावरूनच व्यक्त होत आहे. पाश्चात्य राष्ट्रें आमच्या मानानें अधिक उल्हसित असतात. आह्मी वेदांती ह्मणजे उदासीन वृत्तीचे असा समज आहे. हा समज कोत्या बुद्धीचें लक्षण आहे. आमचा वेदांत सुखोपभोग घेण्यास पराङ्मुख करीत नाहीं. वेदांताचा तसा हेतु नाहीं हें जितकें आमच्या लो-कांस कळूं लागेल तितकें इष्ट आहे.

नव्या सामाजिक सुधारणा

सामाजिक परिषद या महिन्याच्या अखेरीस कराची येथें भरणार आहे. या परिषदेपुढें येणारे नेहमींचे विषय ह्मणजे स्त्रीशिक्षण, विधवाविवाह, बालविवाह वगैरे असल्यामुळें ते आतां नीरस झाले आहेत. त्यांचें महत्त्व कमी झालें आहे. असें नाहीं, पण त्यांचें विवेचन आजपर्यंत एकाच दिशेनें होत गेल्यामुळें त्यांच्यांत हा नीर-सपणा आलेला आहे व त्या सामाजिक सुधारणेविषयीं अतिरेकाचा उत्साह ज्यांचे ठायीं आहे तेवढेच बहुधा या परिषदेला जातात. यासाठीं या विषयांच्या विवेच-नास निराळें वळण लाविल्याशिवाय किंवा नव्या सामाजिक सुधारणा हातीं घेतल्या-शिवाय यापरिषदेसंबंधानें लोकांचा थंडावत चाललेल्या आस्थेंत पुनरुज्जीवन येईल अशी विशेषशी आशा नाहीं. नव्या सामाजिक सुधारणा सुचविण्याचें कामही फारसें कठीण नाहीं. नोवेंबरच्या 'विविधज्ञानवि-स्तारा'च्या अंकांत पुण्याच्या श्रीमती वेणूबाई नामजोशी यांनीं कांहीं सुचविल्याही आहेत. स्त्रीशिक्षण पाहिजे स्त्रीशिक्षण पाहिजे अशी नुसती ओरड करण्याचे दिवस आतां गेले. आतां पुढें पाऊल टाकिलें पाहिजे. अशी ओरड करण्याची आतां अवश्यकता नाहीं. जुन्या मताची मंडळी सुद्धां आतां आपल्या मुली शाळांत घाल-ण्यास तयार आहेत. आतां शाळेंत जाणाऱ्या मुलींना पांच चार वर्षांच्या अवधींत जेणें करून उत्तम प्रतीचें त्यांच्या संसाराला आणि दुर्दैवाचे प्रसंगीं त्याचें उदरभरण स्वतंत्रपणें करतां येईल असें शिक्षण कसें देतां येईल या प्रश्नाचा विचार झाला पाहिजे. मुलींच्या शाळेचा अभ्यासक्रम ठरला पाहिजे. विषय योजना विचार पूर्वक झाली पाहिजे. या गोष्टींची सध्यां अत्यंत अवश्यकता आहे. तसेंच देशांत जागोजाग विधवाश्रम स्थापन होत आहेत. हे सगळे आश्रम एका धोरणावर, एका संस्थेच्या नेतृत्वाखालीं आणता येतील काय व आणणें इष्ट होईल कीं नाहीं याचाही विचार होणें अवश्य आहे. सार्वत्रिक शिक्षणाच्या प्रश्नाला जसें राजकीय तसें सामाजिक अंगही आहे.

पहिल्या अंगाचा विचार करणें हें जसें सरकारचें तसें दुसऱ्या अंगाचा विचार करणें हें सामाजिक परिषदेसारख्या संस्थेचें अवश्य कर्तव्य आहे. अस्पृश्य लोकांची सुधारणा, धर्म व नीति यांचें शिक्षण, सामाजिक आपत्तीचे वेळीं मदत करण्यास लागणारें शिक्षण वगैरे अनेक महत्त्वाच्या सुधारणा विचार करण्यासारख्या आहेत. हे विषय नवे आहेत ह्मणून परिषदेनें अंगाबाहेर टाकूं नयेत. त्यांचा विचार करण्यासाठीं वेळ पाहिजे ह्मणून एकवर्षाची मूदत पाहिजे तर. घ्यावी व निरनिराळ्या प्रांतांतल्या गृहस्थांच्या कमिट्या प्रत्येक विषयासाठीं नेमून या कमिट्यांनीं आपापले रिपोर्ट पुढच्या परिषदेस सादर करावे असें ठरवावें. असें केल्यानें सामाजिक परिषद ह्मणजे केवळ एक सोंग अथवा त्याच त्या विषयाचें आयत्यावेळीं चर्वितचर्वण करणारी कर्तृत्वशून्य संस्था आहे असा जो आरोप तिच्यावर सध्यां करण्यांत येतो तो अजीबात नाहींसा न झाला तरी पुष्कळ कमी होईल. नव्या विषयांचा नव्या तऱ्हेनें विचार करण्यास मंडळी उत्साहानें पुढें सरसावेल, आणि परिषदेच्या उत्साहाचा पारा शून्य अंशापर्यंत जाऊन पोंचला आहे तो वर येईल. यासाठीं वर आह्मीं सुचविलेल्या किंवा 'विस्तारांत' श्रीमती वेणूबाई नामजोशी यांनीं सुचविलेल्या प्रश्नांपैकीं एक दोन प्रश्नांचा विचार करण्यासाठीं तरी यंदा कमिट्या नेमिल्या जातील व या कमिट्या उत्साहानें काम करून दाखवितील अशी आह्मी आशा करतों.

नरमेधयज्ञाचें प्रदर्शन.

हिंदुस्थानच्या लोकांची विलायतच्या लोकांपुढें शक्य तेवढ्या प्रकारें नालस्ती करण्याचा विडाच कित्येकांनीं उचललेला दिसतो. हिंदुस्थानांत कित्येक शतकांपूर्वी नरमेधयज्ञ प्रचारांत होता. या गोष्टीचें विलायतेंतल्या लोकांपुढें प्रदर्शन मांडून आपला राजकीय बाबतींत फायदा करून घेतां येईल अशी दिव्य कल्पना कोणाच्या शमुलीक मेंदूंत येऊन अर्लस कोर्ट मध्यें हिंदुस्थानांतल्या नरमेधयज्ञाचें प्रत्यक्ष प्रदर्शन करून दाखविण्याचें ठरलें होतें, पण सुदैवानें हिंदुस्थानांत आपला बहुतेक जन्म घालविलेले व हिंदु संस्कृतीच्या उच्चतत्त्वाशीं पूर्णपरिचित असे सर जार्ज बर्डवुड सारखे महात्मे यावेळीं इंग्लंडमध्यें होते ह्मणून त्यांनीं या गोष्टीचा तीव्र निषेध करून तो बेत हाणून पाडिला. हिंदुस्थानचे लोक आह्मी सुधारलेले आहों असें ह्मणून ब्रिटिश नागरिकत्वाचे पूर्ण हक्क मागत आहेत या त्यांच्या मागणीवर बिब्बा घालण्यासाठीं व हे लोक अद्याप जंगली अवस्थेंत आहेत हें दाखविण्यासाठीं तर नरमेधयज्ञाचें प्रदर्शन करण्याचा मुद्दाम घाट ठरला नसेलना? तसें असेल तर तो घालणारांच्या दुष्टबु

द्धीची कमाल झटली पाहिजे. हिंदुस्थानची प्राचीन स्थिती चित्ररूपानें विलायतच्या लोकांपुढें मांडण्याचा जर या मंडळीचा हेतु असतां तर त्यांना हरिश्चंद्रासारखें सत्याभिमानाचें, शिबिराजासारखें भूतदयेचें, श्रीरामचंद्रासारखें प्रजावात्सल्याचें, सावित्रीसारखें पतिव्रत्याचें, धर्मराजासारखें पापभीरुत्वाचें, अर्जुनासारखें धनुर्विद्याविशारदत्वाचें, पृथ्वीराजासारखें शुद्धस्वाभिमानाचें, दधीचीऋषीसारखें देशहितासाठीं केलेल्या आत्मसमर्पणाचें, प्रल्हादासारखें उज्ज्वल ईश्वरभक्तीचें अशीं शेंकडों उदाहरणें होतीं. तीं सोडून नरमेधयज्ञासारखें उदाहरण विलायतच्या लोकांच्या पुढें मांडणाराच्या हेतूंच्या शुद्धत्वाविषयीं लोकांस शंका कां येऊं नये आणि असे लोक हिंदूंची नालस्ती करणारे आहेत असें का ह्मणूं नये? मागें एका मद्य विकणाऱ्या विलायती कंपनीनें ब्रँडीच्या बाटलीवर ट्रेडमार्क ह्मणून शिव हातांत ग्लास घेऊन मद्यपानाविषयीं अत्यंत उत्सुक झाले आहेत असें चित्र बाटल्यांवर लावून त्या बाटल्या हिंदुस्थानांत पाठविल्या होत्या. आज नरमेधयज्ञाचें चित्र मांडलें जात आहे. उद्यां एखाद्यानें द्रौपदीवस्त्रहरणाचा देखावा लोकांपुढें ठेवून हिंदुस्थानांत स्त्रियांच्या अब्रूला कवडी इतकी किंमत नाहीं असें विलायतेंत भासविण्याचा प्रयत्न केला, आणि त्यावेळीं त्याचा निषेध करण्यास सर जॉर्ज बर्डवुड सारखे महात्मे हयात नसले तर हिंदुस्थानच्या लोकांची अब्रू मातीमोल होणार नाहीं काय? या बाबतींत नरमेधयज्ञाचें प्रदर्शन मांडणाऱ्या मंडळीचे कान हिंदुस्थान सरकारनें पूर्वींच कां उपटले नाहींत तें आह्मांस कळत नाहीं.

पायोनियर व कांग्रेस.

मि० अमीरअली हे पुन्हा लंडन मॉस्लेम लीगला जाऊन मिळाले, या एका गोष्टीवरून त्यांच्या विचाराच्या पक्षाचेंच मुसलमानांत प्राबल्य आहे आणि मि० महमदअली आणि अलीगड कॉलेजची मंडळी यांचें आपल्या जातभाईंवर कांहीं वजन नाहीं असे प्रलाप कित्येक आंग्लोइंडियन पत्रांनीं काढलेले आह्मी पाहिले आहेत. अलाहाबादचें पायोनियरपत्र तर याच्याही पलीकडे जाऊन असें बरळलें आहे कीं मि० महमदअली प्रभृति मंडळी कांग्रेसच्या पद्धतीचा ह्मणजे हिंदुपद्धतीचा स्वीकार करून देशाचा सर्वस्वी घात करीत होती. पण तें आपणास मान्य नाहीं असें हिंदुस्थानांतल्या ठिकाठिकाणच्या मुसलमान लोकनायकांनीं कळविल्यावरून आणि तुह्मी आमच्या राजकीय चळवळीशीं संबंध सोडाल तर 'हा हतोऽस्मि' अशी आमची स्थिती होईल असें ह्मणून त्यांना पुन्हा लंडनलीगला जाऊन मिळण्याचा त्यांनीं आग्रह केला, तेव्हां मि० अमीरअली आपला व्यक्तिविषयक मतभेद बाजूला ठेवून आणि देशहितासाठीं आत्महित बाजूला सारून देशकार्य हातीं घेण्यास पुन्हा तयार झाले. आंग्लोइंडियन पत्रकर्त्यांचा ओढा मि० अमीरअलीकडे कोणत्याप्रकारें आहे व खरें लोकमत या पत्रकर्त्यांना कितीसें यथार्थरीतीनें समजलें आहे याची साक्ष वरील विधानावरून चांगली पटते. तसेंच कांग्रेसला हिंदु राजकीय चळवळ असें नांव देऊन सर्व जातींच्या लोकांच्या आदरास पात्र झालेल्या व सर्व जातीच्या लोकांनें मत प्रदर्शित करणाऱ्या कांग्रेस संस्थेविषयीं संशय पिशाचिकेनें या पत्रकर्त्यांस कसें पछाडलें आहे तेंही उत्तमप्रकारें व्यक्त होतें. सुरत कांग्रेसनंतर जेव्हां जहालपक्षाशीं कांग्रेसनें वियोग करून घेतला आणि ब्रिटिश छत्राखालीं वसाहतींचे स्वराज्य मिळविणें येवढाच तूर्त आपला अंतिम हेतु राष्ट्रपणें जाहिर केला, तेव्हां आंग्लोइंडियन पत्रकर्त्यांना कांग्रेसविषयींचा आलेला प्रेमचा उमाळा इतक्या लवकर जागचेजागीं जिरेल असें कोणाला वाटलें होतें काय? त्यावेळीं जहालपक्षाला हाणून पाडावयाचें होतें ह्मणून या पत्रकर्त्यांनीं नेमस्तपक्षाच्या पुढाऱ्यांना जवळ करून त्यांच्या राजकीय चळवळीच्या पद्धतीवर आपल्या पसंतीचें शिक्कामोर्तब केलें होतें. आणि आतां जहालपक्ष अस्तंगत झाला आहे, तेव्हां त्याच नेमस्तपक्षाला हिंदुसंस्था असें नांव देऊन तेच पत्रकर्ते त्यांना दूर लोटीत आहेत. कीं! तर त्यांना आतां मि. अमीरअली व तदनुयायी मुसलमान मंडळी याना चुचकारून आपलेंसें ध्यावयाचें आहे ह्मणून. ज्यांच्या प्रेमाला याप्रमाणें मतलबाच्या कार्यानुसार अशाप्रकारें भरती ओहोटी लागते व ज्यांची एकाद्या गोष्टीला पसंती असते तीच गोष्ट उद्यां त्याच्या गैरमर्जीला पात्र होते, अशा आंग्लोइंडियन पत्रकर्त्यांना एका प्रमुख हिंदी वक्त्यानें वायुवातिनिदर्शक कुक्कुटयंत्र नांव दिलें आहे तें किती सार्थ आहे तें यावरून दिसून येईल. मि. अमीरअली यांचा शिष्यवर्ग हिंदुस्थानांत केवढा आहे व मि. महमदअली प्रभृति नव्या विचाराच्या आहे मंडळीचें वर्तुळ केवढें मोठें याची शहानिशा पुढच्या आठवड्यात ऑल इंडिया मॉस्लेम लीगची वार्षिक सभा भरणार आहे त्यावेळीं होईलच. हातच्या कांकणाला आरसा कशाला पाहिजे?

आयरिश होमरूल.

आयरिश होमरूल बिल पार्लमेंटच्या हाऊस ऑफ कॉमन्समध्यें पास झालें तरी ज्याप्रमाणें अर्मकाला जिवावरल्या अनेक गंडांतरांतून पार पडल्या खेरीज सुदढता येत नाहीं त्याप्रमाणें अल्स्टरच्या गंडांतरांतून तें बिल पास पडल्या शिवाय त्याच्या जीवनाची शाश्वती खुद्द प्रधान मंडळीला सुद्धां वाटेनाशीं झाली आहे, आणि अल्स्टरनें व युनियनिस्ट पक्षानें कितीही हातपाय आपटलें तरी आह्मी तें अखेरीस मंजूर करून घेतल्यावांचून राहणार नाहीं अशी जी प्रतिज्ञा प्रधानमंडळीनें केली होती ती विसरून जाऊन विरुद्धपक्षाचे पुढारी मि. बॉनरलॉ याच्याशीं तोडजोडीचें बोलणें लावण्याखेरीज त्याना गत्यंतर दिसेनासें झालें आहे. मि. आस्क्विथ व मि. बॉनरलॉ यांच्यामध्यें या प्रश्नाविषयीं पत्रव्यवहार सुद्धां सुरू झाला आहे असें कळतें. तडजोडीनें होमरूलसारखे बिकट प्रश्न सोडविल्याचीं उदाहरणें इंग्लंडच्या इतिहासांत शेंकडों आहेत. किंबहुना अशा उदाहरणांनींच तो इतिहास सगळा भरला आहे ह्मटलें तरी चालेल. तेव्हां होमरूलच्या प्रश्नाचा निकालही या तडजोडीच्या तत्वावर समाधानकारक रीतीनें लागला तर नवल नाहीं. इंग्लंडच्या लोकांना तो हवाच आहे. कारण कीं ज्याचे राज्य करावयाचें त्यांना असंतुष्ट ठेवून राज्यकारभार यशस्वी झाला आहे असें एकही उदाहरण पृथ्वीच्या पाठीवर नाहीं. पण खेदाची गोष्ट ही आहे कीं हें सर्वमान्य इंग्लंड पुरतें ज्यांना मान्य आहे तेंच ब्रिटिश मुत्सद्दी तेंच तत्व हिंदुस्थानसारख्या देशाला मात्र लागू करण्यास भितात असें पुष्कळ वेळां आढळून चुकलें आहे. एका काळीं तर हिंदुस्थानांत तर या तत्त्वाला झुगारून देण्यांतच खरी मुत्सद्देगिरी समजली जात असे. पण सुदैवानें आतां हिंदुस्थाना संबंधानेंसुद्धां ब्रिटिश मुत्सद्यांची बुद्धि पालटत चाललेली दिसते. हें ते डजोडीचें तत्व हिंदुस्थानच्या राज्यपद्धतींत ज्यास्त आचरण्यांत येईल तर आमच्या राज्यकर्त्यांवरली केवढी जोखीम कमी होईल? व हिंदुस्थानच्या प्रजेला किती सुख होईल?

नागरी विरुद्ध मोडी

महाराष्ट्रसाहित्य परिषदेनें मोडी लिपी बदलच्या मुंबई सरकारच्या सर्क्युलराला आक्षेप घेऊन त्यावर जो मुद्देसुद अर्ज त्या सरकाराकडे पाठविला आहे त्यावरून कित्येक देशी संस्थानांतून मोडी लिपीचें उच्चाटन करून तेथें देवनागरी लिपि स्थापित करावी अशा विषयींचें प्रयत्न सुरू झाले असल्यानें कळतें. आपल्या अर्जाचा असा विपरीत परिणाम होईल हें स्वप्न परिषदेच्या विद्वान चालकांस पूर्वींच पडलें असलें पाहिजे. तथापि मोडी लिपि प्रचारांतून जाणें केव्हांही इष्ट नाहीं, त्यापसून त्या लिपींत असलेल्या प्राचीन ऐतिहासिक दप्तराला आपला देश लवकरच पारखा होईल, इतकेंच नाहीं तर प्रचलित राज्यकारभाराशीं जितक्या जलदीनें व्हावयास पाहिजे तितका बंद होणार नाहीं ह्मणून परिषदेनें मोडी लिपेच आफिसांतून चालविण्यासंबंधानें सरकारास विनंति केली आहे. पण मोडी लिपि कशाला ह्मणतात व ती कशाशीं खातात हें सुद्धां ज्याना कळत नाहीं अशांनीं ही मोडी लिपीची तरफदारी ह्मणजे हिंदी भाषेचें उच्चाटन करण्याचा यत्न आहे अशी गैरसमजूत करून घेऊन मुळच्या प्रश्नाला हिंदी विरुद्ध मराठी असें स्वरूप देण्याचा यत्न चालविलेला पाहून तो करणाऱ्या मंडळीची त्यांच्या अज्ञानाबद्दल आह्मांस कींव येते. ग्वालेर येथें सरकारी आश्रयाखालीं निघणाऱ्या जयाजीप्रताप नांवाच्या साप्ताहिक पत्रांत अशा प्रकारचा लेख आलेला पहून श्री. शिंदे सरकारचाही या बाबतींत गैरसमज होईल कीं काय आणि इंदूर संस्थानाप्रमाणें तेथेंही सरकारी दप्तरांतून मराठीचें उच्चाटन करून हिंदी भाषा स्थापित करणाऱ्या खटपटी मंडळीला फावेल कीं काय अशी भीती वाटते. अशावेळीं मोडी लिपि व नागरी लिपि यांच्यांत बिलकुल विरोध नाहीं, प्रश्न काय तो लिपिसुकरत्वाचा आहे, भाषेचा नाहीं, असें लोकांना नीट समजावून सांगणारे सुशिक्षित पुढें यावयास पाहिजेत, आणि हिंदी व मराठी यांच्यांत निष्कारण उपस्थित झालेल्या या तंट्यापासून मराठी नुकसान न होईल या विषयीं डोळ्यांत तेल घालून जपणारे सुशिक्षित मराठी लेखक पुढें यावयास पाहिजेत. पण ग्वालेर सारख्या संस्थानांत मराठीच्या बाजूनें लिहिणारा पुढें येईल अशी थोड्यांचीं अपेक्षा असेल. पण आह्मांस लिहिण्यास आनंद वाटतो कीं त्या संस्थानांतले अकौंटंट जनरल सारख्या थोर अधिकारावर विराजमान असलेले डॉ. यशवंत गोविंद आपटे यांनीं यावेळीं मराठीची बाजू राखली आहे. ता. १० दिसेंबरच्या जयाजीप्रतापांत त्यांनीं एक मुद्देसूद पत्र लिहून हिंदीविमराठी हा प्रश्न येथें उपस्थितच होत नाहीं, नागरी लिपि व बाळबोध लिपि ही एकच आहे आणि मोडी व इंग्रजीतली रोमन लिपि हीं सारखीच लेखन सौकर्यास्तव प्रचारांत आल्यामुळें रोमन लिपि काढून त्या ठिकाणीं छापील पुस्तकांत की लिपि प्रस्थापित करा असें ह्मणणें जितकें हास्यास्पद होईल तितकेंच मोडी लिपि काढून टाकून त्या जागीं बाळबोध लिपि स्थापित करणें हें युक्तीस सोडून आहे हें उत्तम प्रमाणांनीं व कोणाचेही मनास सहज पटेल अशा रीतीनें सिद्ध केलें आहे. विषयाची पद्धतशीर मांडणी, विवेचनाची सुगमता, आणि मनाची खात्री पटविण्यासारखी वादपद्धति या गुणांचा संयोग आह्मांस या लेखांत [illegible] नाहीं. मिळालेला पाहून [illegible] मराठी भाषेच्या हि[illegible] आपटे यांच्यासारखे [illegible] प्रत्येक संस्थानांत अ[illegible] तें मराठीची बाजू [illegible] लोकांची खात्री [illegible] विरुद्ध चाललेलें [illegible] होईल अशी आ[illegible] परिषदेच्या अर्ज[illegible] यांचा लेख व[illegible] विचार [illegible] विनंति आ[illegible]

संतोष १७-१२-

सही

चंद्र काळे दस्तूर खुद

२०

[illegible]

,ecurity

[illegible]ny, Limited,

कैा[illegible]

[illegible]ANAGER.

[illegible]ताही कारभार पहा[illegible]

[illegible]. तसेंच दुकानची शेती घरभाडें

[illegible] उत्पन्न वसूल करण्यास आह्मी त्या[illegible]

[illegible] नसतों. दुका[illegible] [illegible] वगै[illegible]

पृथकमाद[illegible]

देवतेचा स[illegible]

[illegible]RORES.

सावा अशी[illegible]

अनग्रह [illegible]

मनांत ये[illegible]

आणि [illegible]ST TIME

अशा [illegible]

ऐवजीं [illegible]T ASSURANCE

कल्हा[illegible]

निर्मा[illegible]TAL

दुस[illegible]OFIT

[illegible]3 WI[illegible]

[illegible]S

[illegible]AVE BEEN PAID

D

[illegible]ON 31 ST DECEMBER 1915.

[illegible]ion can be obtained on application to—

[illegible]BERARS AND KHANDESH,—

[illegible]G P U R.

M. DESOUZA

CHIEF AGENT

Nagpur.

असत. यांना दुसऱ्याच्या जाति, स्वभाव, मानासिक शक्ति निसर्गतःच आपल्या अलौकिक सामर्थ्यानें ओळखतां येत असत. उदाहरणार्थ सत्यकाम जेवेळीं गौतम गोत्रोत्पन्न हरिद्रुमताकडे गेला व त्यास मला शिष्य करा असें ह्मणूं लागला तेव्हां त्यानें सत्य कामास विचारलें बाबा तूं कोण जातीचा आहेस. सत्यकाम ह्मणाला माझ्या आईला माझे गोत्र माहीत नाहीं जेवेळीं मी गर्भांत आलों तेवेळीं ती अतिथि सत्काराचे कामीं नेमलेली होती. माझ्या हातीं फक्त जाबालापुत्र सत्यकाम या नांवानें लोकांत प्रसिद्ध होणें माझे हातचें आहे. हे उत्तर इतकें सत्यपूरित होतें कीं येवढें उत्तरावरून हरिद्रुमतानें सत्यकाम ब्राह्मणोत्पन्न आहे असा निर्णय केला व सत्यकामास उपदेश दिला ही छांदोग्योपनिषदांतील अध्याय ४ खंड ४ मधील कथा आधिच उतान्यांनीं अवजड झालेल्या या लेखांत दिल्यावांचून आमच्यानें रहावत नाहीं—

सत्यकामो ह जावालो जवालां मातरमा मंत्र यांचक्रे ब्रह्मचर्यं भवति निवत्स्यामि किंगोत्रो न्वहमस्मीति ॥१॥ सा हैनमुवाच नाहमेतद्वेद तात यद्गोत्र स्त्वमासि बव्हहं चरंती परिचारिणी [illegible] **साऽहमेतन्न वेदयद्गोत्रः नामाहस्मि सत्यकामो** [illegible] **काम एव जावालो** [illegible] **सह हारिद्रुमतं गौत** [illegible] **भगवति वत्स्याम्यु-** [illegible] **॥ तं होवाच किं** [illegible] **मातर** [illegible] **सा मा** [illegible] **ती परिचारिणी** [illegible] **तन्न वेद यत्** [illegible] **नामाऽहमस्मि** [illegible] **सोऽहं** [illegible] **सत्य** [illegible] **त ॥४॥ तं** [illegible] **विवक्तुमर्हति** [illegible] **नेष्येन** [illegible] **नामव-** [illegible] **वाचेमाः** [illegible] **प्रस्थापयन्न-** [illegible] **स ह वर्णगणं** [illegible] **दुः॥५॥**

[illegible] स्पष्ट आहे [illegible] शिष्या कोणत्या [illegible] त [illegible] देत नसत [illegible] स देऊन [illegible] उद्देशास [illegible] राम- [illegible] आपला [illegible] रामानें श्री [illegible] तला कार० [illegible] तें [illegible] करावा [illegible] अवस्थेंत [illegible] सत्य लो [illegible] त्याचे [illegible] मय कोश [illegible] ज्ञान, त [illegible] समावेश हो

॥ नारायणे दिला वसतीस ठाव ।
॥ ठेवूनियां भाव ठेलों पायीं ॥ ५ ॥
॥ तुका ह्मणे दिलें उमटूनि जगीं ।
॥ घेतलें तें अंगीं लावूनियां ॥ ६ ॥

हा अभंग जरी समजण्यास सोपा आहे तरी इतकें ह्मणणें जरूर आहे कीं तुकारामानें आपल्यांतील सर्व अहंभाव आणि आपलें सर्व मानसिक सामर्थ्य इतर सर्व जनांस देऊन टाकिलें स्वतः जवळ मी व माझें असें ह्मणण्यास कांहींच उरलें नाहीं अशा रितीनें मीपणा आणि देहभाव नष्ट झाल्यावर तुकारामास सहाजिकच अपरा स्थूल आणि लिंग—देहाचा संबंध तुटून आपण आतां असलोच तर दुसऱ्याच्या देहांत आहों. आपल्याजवळ जें काय होतें नव्हतें तें सर्व आपण दुसऱ्यास देऊन टाकिलें आहे असें त्यास वाटूं लागलें आणि अशा रितीनें सर्व अहंभावास नष्ट करून टाकणें हा त्याला मोठा आनंदाचा सोहळा वाटतो आहे— ह्यासच **त्याग** असें ह्मणतात. त्याग ह्मणजे काय? खरोखर त्याग दुःखमूलक नसून आनंदोत्पादक आहे. जर तुमची देहबुद्धि कायम असेल, त्यागानें तुह्मांस दुःख होईल सर्वव्यापि त्रिकाला बाधित चैतन्याची जाणीव होऊं या लागलेंच तुमच्या लक्षांत येईल कीं चैतन्याचा खरा आनंद बाहेर सगळीकडे फैलावण्यांत आहे. त्याच चैतन्याला एखादे संकीर्ण जागेंत कोंडून ठेवा त्याची काय अवस्था होईल बरें. तुह्मीं त्यास कोंडतां आणि तें जलापरि क्षिततैल बिंदुप्रमाणें विस्तृत होऊन एका ठिकाणीं न रहाण्याचा यत्न करतें. उदार धीर असणें, अन्य लोकांवर प्रेम करणें, सर्व जग ईश्वरानें ओत प्रोत भरलेलें आहे असें वाटणें ज्या गुणांस दैवी संपत्ति असें ह्मटलें आहे ते गुण स्वभावच आहेत असें दिसतें परंतु अहंभावामुळें, भेदभावामुळें अगर दुसऱ्या कारणामुळें आसुरी संपत्तीचें आधिक्य होतें. आणि आपलें खरें रूप आपणांस प्रथमतः अध्ययन द्वारा नंतर प्रत्यय द्वारा करून देणारा जो वर्ग उत्पन्न झाला तो गुरु वर्ग आणि त्या जवळ शिकण्याकरितां आपल्या पालकांच्या संमतानें जीं मुलें जात असत त्यांचे पूर्वीच्या कुटुंब पद्धतीप्रमाणें कुटुंब बनत असे [illegible] त्या कुटुंबाचें नांव नवीन [illegible] केलेला शिष्य वर्ग [illegible] मार्गानें, ज्या रीतीनें शिक [illegible] जात असें, त्या रीतीस 'पंथ' हें नांव पडलें व जें तत्व प्राधान्य करून पटवून दिलें जात असे त्या तत्वावरून संप्रदाय हें नांव पडलें.

अपूर्ण

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान—थंडी गेल्या गुरुवारीं फार कडक पडली होती. हवेंत गारठा विलक्षण असून वारा एक सारखा झोंबत होता. हिवाळा जोमावर आहे. कालरा मंदावला असून तो नामशेष होत आहे. इतर रोगराई कांहीं नाहीं.

रा० रा० बी. पी. स्टाडन कमिशनर साहेब हे आकोट तालुक्यांत दौऱ्यावर फिरत असून गावोगांवच्या प्रमुख लोकांच्या भेटी घेऊन सरकार व प्रजा यांच्यामधील दळणवळण अधिक प्रेमाचें करीत आहेत.

कालव्यावरील औषध गेल्या अंकीं आह्मीं प्रसिद्ध केलें होतें त्याचा अनुभव आह्मी घेऊन पाहिला आणि आह्मास कळविण्यास आनंद वाटतो कीं दारव्ह्याचे वकील रा. रा. वामन रामचंद्र गोखले यांनीं सर्वश्रुत केलेला हा उपाय रामबाण आहे.

रा. रा. मीरतस्लीम हुसेन तहशीलदार मोर्शी यांस ३ महिन्यांची रजा देण्यांत आली असून त्याजागीं रा. रा. केशव बाळकृष्ण चिटणीस नायबतहशीलदार, चिखली यांस तहशीलदार नेमण्यांत आलें.

रा० रा० अच्युत सिताराम साठे सबजज्ज वर्ग २ यांस वर्ग १ ची बढती मिळाली.

मराठी शिक्षण परिषदेची सातवी बैठक नाशिकास ता० २८-२९-३० डिसेंबर रोजीं व्हावयाची आहे महाराज देवास हे अध्यक्ष निवडले जाण्याचा संभव आहे.

पत्रव्यवहार

गणपती

ॐ

॥ गणाधीश जो ईश सर्वां गुणांचा ॥
॥ मुळारंभ आरंभ या निर्गुणाचा ॥
॥ नमू शारदा मूल चत्वारिवाचा ॥
॥ गमू पंथ आनंत या राघवाचा ॥ १॥

ॐ पूर्ण मदः पूर्ण मिदं पूर्णात पूर्ण मुदच्यते॥ पूर्णस्य पूर्ण मादाय पूर्ण मेवाव शिष्यते॥

कल्याणं वो विधत्तां करट मदधुनी लोलकल्लोलमाला । खेलल्लोलंब कोला हल मुखरित दिक्चक्र वालातरालम् । प्रत्नं वेतंड रत्नं सतत परिचलत्कर्ण ताल प्ररोह । द्वातांकूरा जिहिर्षा दर विवृत फणा शृंगभूषा भुजंगम्॥

श्री गजाननाची प्रथम जी स्तुति केली, ती श्रीसमर्थ रामदासस्वामी यांचे मुखाची आहे. आपण त्यातील गूढार्थाचा विचार केला तर आपणास श्रीगजाननाचे अद्वितीय स्वरूप पूर्ण समजेल.

गणनाम समुदाय, व समुदायाचा जो **ईश** तो **गणेश.** आपण वेदशास्त्र [illegible] पौराणीक कोणताही ग्रंथ घ्या, प्रथमारंभी ॐकाररूपी प्रणवाचा उच्चार करून नंतर न्यास, अथवा कोणतेही वैदीक अथवा पौराणीक विधीस आरंभ होत असतो. हेंच ओंकारस्वरूप गणपतीचें द्योतक आहे. यांत चारीवेद शास्त्रें व पुराणें या सर्वांचा समावेश होतो. हा प्रणव ह्मणजे अत्यंत पवित्र व सर्व मंत्राचाही मंत्र समजला जातो. आर्यधर्माचें सर्व रहस्य व गौम्य या प्रणवांत आहे. प्रणवाचा उच्चार मंत्र पठणाचें आदीं व अंतीं करतात. प्रणवाचा उच्चार सर्वांस करण्याचा अधिकार नाहीं त्याचा **उच्चार काईक, वाचिक व मानसीक शुद्धि** असतांच केला पाहिजे. तसें न केल्यास शरिरावर प्रतिकूळ परिणाम होण्याचा संभव असतो. ही शुद्ध प्रणवाची प्राप्ति पांचव्या मानवी वंशास झाली आहे. प्रणवाचे प्रत्येक अक्षरांत गूढार्थ आहे. यांतील प्रत्येक प्रत्येक पदाचा अर्थ निराळा असून, सर्व अक्षरें मिळून होणारा अर्थ वेगळा आहे. प्रणवाचा उच्चारही गुरुपरंपरेवांचून समजण्यासारखा नाहीं. अर्थांत प्रणवातील पद संख्या आणि त्याचा उच्चारही दोन्हींही सार्थ आहेत. चवथे मानव वशांत प्रणवाचा उच्चार "ओंमाणिपद्मेहम्" असा करीत असत. ओंकाराची दृढ उपासना झाल्यास सर्वसिद्धि सहज प्राप्त होतात, परंतु अनाधिकाऱ्यानें त्याचा उच्चार केल्यास भयंकर परिणाम होतात.

त्याचें चार पाद आहेत— अ, उ, म व अर्धमात्रा या चार पदामध्यें सर्व ब्रह्माण्डाचा समावेश होतो. अकार— जागृति, उकार— स्वप्न, मकार— सुषुप्ति अर्धमात्रा — तुर्या. पिंडज्ञान झालें असता ब्रह्माडाचें ज्ञान होणें कठीण नाहीं. जें पिंडीं तेंच ब्रह्मांडीं तीन अवस्थेंत सर्व ब्रह्मांडाचा समावेश होतो असें ह्मणता येईल. जागृती —ह्मणजे जागेपणाचें ज्ञान. यांत सर्व इंद्रिये जागृत असून त्यांचा स्थूल भूमिकेशी पूर्ण संबंध असतो. या अवस्थेंत स्वप्न व सुषुप्तिचेंही भान असतें. ही जीवाची पूर्णावस्था आहे. या अवस्थेंत घडणाऱ्या कर्माचें फल विशेषकरून जीवाचे सुखदुःखास कारणीभूत होतें यथें घडणारें पाप पुण्याचाच जीव भोक्ता समजला जातो. कर्मभूमींत कर्माचा अधिकारी होण्यास याच अवस्थेंतील जीवात्मा आहे. बीजापासून उत्पन्न होणारा वृक्ष त्याच्या सर्व फांद्या फळें बाहेर पडून त्यास फळ आल्या नंतरच त्यास पूर्ण वृक्ष ह्मणतात. त्या प्रमाणें जीवाचे जागृत्यावस्थेंत असणाऱ्या जीवात्म्यासच जीवात्मा अथवा वैश्वानर ह्मणतात. मुंडकोपनिषदांत याची व्याख्या— "जागरित स्थानो बहि प्रज्ञः सप्तांग एकोन विंशति मुखः स्थूल भुग्वैश्वानरः. प्रथम पाद." अशी दिली आहे. हा वैश्वानर स्थूल देहाभिमानी आहे. त्याच देहास अन्नमय कोश असें ह्मणतात. हा देह ज्यांत पृथ्वितत्व प्रधान आहे अशा पंच तत्वाचा बनलेला आहे. या स्थूल देहाचे अस्तीत्व ज्या लोकांत आहे त्यासच भूर्लोक ह्मणतात. हीच कर्मभूमी आहे. येथील भोग भोगण्यास या स्थूल देहाची अत्यंत अवश्यकता असते.

दुसरी अवस्था— स्वप्न— या अवस्थेचा अभिमानी जीवास— 'तैजस' अशी संज्ञा आहे. याचें स्वरूप तेजोमय आहे. ही जीवात्म्याची द्वितिय अवस्था आहे. स्थूल अथवा पूर्णावस्थेचे आपेक्षतेने यास स्वप्न अथवा मिथ्या ह्मणतात. लोक समज आहे त्याप्रमाणें' परंतु ही अवस्था साधारण मिथ्या' ह्मणजे खोटी— नसून ती विशेष अवस्था आहे.

तिचेवर्णन— 'स्वप्नस्थानो ऽन्तप्रज्ञः सप्तांग एकोन विंशति मुखः प्रविविक्त भुक् तैजसो द्वितियः पादः असें केले आहे. जागृति आणि स्वप्नावस्तेमध्यें स्थूल देहाचे अवस्थेमुळे वगैरे उत्पन्न झालेल्या अवस्थांचा कित्येक वेळां या स्वप्नदेहाशी घोटाळा होतो, व ह्मणूनच सर सकट स्वप्न— ह्मणजे मिथ्या ज्ञान असा समज होतो. 'स्वप्न' अवस्था ही जीवाची विशेष स्थिती असून एक तऱ्हेनें ती जागृति पेक्षां श्रेष्ठ आहे. येथील तैजस जीव तैजस अथवा सूक्ष्म शरिराचा अभिमानी आहे यास तीन प्रकारचीं शरीरें आहेत प्राणमय, मनोमय, आणि विज्ञानमय. ज्ञानेंद्रियाणि पंचैव पंच कर्मेंद्रियाणिच । प्राणादिपंचकंचैव धियात्र

साहितं मनः । एतत् सूक्ष्म शरीरं स्यात मम लिंगं यदुच्यते ॥ हा तैजसा भिमानी जीवात्मा ज्या लोकांत राहतो ते चार लोक होत. भूर्लोक भुवर्लोक, स्वर्लोक आणि महर्लोक यांत फिरून भूर्लोकाचा समावेश केला आहे, त्यात पृथ्वि-तत्वा शिवाय इतर सूक्ष्म तत्वाचे ज्यांत प्राधान्य आहे, अशा लोकांचा समावेश आहे. स्थूल देहाचा त्याग करून पुण्यपुरुष याच लोकात आपआपले पुण्याईप्रमाणें राहतात. येथेंहि मृत्यु आहे. परंतु स्थूल देहाचा नाश यास आपण अत्यंतिक मृत्यु असें ह्मणतों, तसें मात्र नाहीं. पुण्यवान पुरुषास स्थूलदेह सुटणें ह्मणजे मोठा आनंदाचा दिवस आहे. येथील देह व एकंदर परिस्थिति अगदींच निराळी असल्यामुळें ती स्थूल इंद्रियास स्थूल सामग्रीनें दाखवितां येत नाहीं त्याचा थोडासा अनुभव आपणास स्वप्नांत येत असतो.

तिसरी सुषुप्तावस्था. गाढ निद्रा लागली असतां जीवात्मा ज्या विशिष्टावस्थेंत असतो त्यासच सुषुप्तावस्था ह्मणतात. येथील अभिमानी जीवाचें वर्णन — यत्र सुप्तो न कंचन कामं कामयते न कंचन स्वप्नं पश्यति तत्सुषुप्तम् । सुषुप्तस्थान एकी भूतः प्रज्ञान घन एवानन्दमयो ह्यानंदभुक् चेतो मुखः 'प्राज्ञ' स्तृतीय पादः । ही तृतिय अवस्था येथील अभिमानी जीवास 'प्राज्ञ' ह्मणतात. तोच या पिंडांतील अनंत जीवाचा ईश्वर आहे. त्याचें भक्ष्य 'आनंद' आहे. ही अवस्था जीवाची अत्यंत उच्च स्थिति दाखविणारी आहे. स्थूल भूमिकेवर शारिराभिमानी जीवास सुषुप्तिचा खरा अनुभवच येत नाहीं. ज्या थोड्या सुखाचा अनुभव येतो त्या स्थिति करितां जीवाचा केवढा प्रयत्न असतो. याठिकाणीं आपणास केवळ सुखाचा अनुभव येतो. ही स्थिति ह्मणजे केवळ सुख, तेथें दुसरें ज्ञान अथवा ज्ञानाचें विषय नाहींत असें आपण ह्मणतो परंतु श्रुतीचा व जीवन्मुक्ताचा अनुभव निराळा आहे. येथील स्थिति साधारण जनतेचे कल्पने बाहेर आहे. येथील परिस्थिति निराळी आहे. या अवस्थाभिमानी पुरुषास —महेश्वर—असें ह्मणतात. योगी लोकाची सुषुप्ति ह्मणजे समाधी होय. ते या अवस्थेंत जागृत असतात. ह्मणूनच योगेश्वर श्रीकृष्णानीं ह्मटलेले आहे.

या निशा सर्व भूतानां, तस्यां जागर्ति संयमि।
यस्या जाग्रति भूतानिसा निशा पश्यते मुने ॥

ही समाधी सदृश अवस्था आहे. आपणास असें अनेकवेळां अनुभव आले आहेत कीं ज्या गोष्टीचा निकाल जाग्रतींत होत नाहीं त्या गोष्टीचा निकाल मनुष्य झोपेंतून जागृत झाल्यानंतर सहज करूं शकतो. आजपावेतो परम भक्तास जें जें दृष्टांत झालें आहेत तें याच अवस्थेंत झालें आहेत. येथील तत्वें पंचभूतापेक्षां निराळ्या भूताची बनलेली आहेत. श्रीगुरुची कृपा याच अवस्थेंत होत असते. कारण ज्या अवस्थेंत जें ज्ञान मिळवावयाचें तें ज्ञान देण्यांस त्या अवस्थेचा अंगिकार करावा लागतो. या तिसरे भुमिकेचें अथवा अवस्थेंतील परिमाण ज्ञान, तप, आणि सत्य लोकतत्वांतील असतात. येथील जीवात्म्याचे शरीरास कारण शरीर अथवा आनंदमय कोश ह्मणतात. प्रथम सांगितल्याप्रमाणें ज्ञान, तप आणि सत्य लोकाचा यात समावेश होतो या ज्ञान लोकांतच सनत्कुमार असतात. तपोलोकांतही महान् महान् ऋषि राहतात, व सत्यलोकांत त्रिभुवनाचे कल्याणार्थ ज्यांनीं आपणास वाहून घेतलें आहे असें नारदादी ऋषी राहतात. या तिन्ही अवस्थेंचे पलीकडे 'आत्म' स्वरूप अथवा 'तुरीय' अवस्था आहे. आपल्या जीवपणाच्या सापेक्षतेनें—एष सर्वेश्वर, एष सर्वज्ञ एषोऽन्तर्याम्येष योनिः । सर्वस्य प्रभवाप्ययौहि भूतानाम्—असें ह्मटलें आहे. छांदोग्यांत ह्मटलें आहे

अपूर्ण

NOTICE UNDER SECTION 11 OF ACT VIII OF 1890.

Mis CIVIL case No. 75 of 1913

IN THE COURT OF THE District Judge AT Akola

In the matter of application of S. K. Shamsoo son of S. K. Madari Mohomedan Zodgaon

Tahsil Akola District Akola

for the (1) appointment of a guardians to the (2) person & property of S. K. Abdool

son of S. K. Farid

caste Mohomedians a minor

aged 11 years

inhabitant of Zodgaon tahsil Akola district Akola

The petitioner above named having applied to be (4) appointed the guardian of the (2) persons & property of the 7 day of January 1913 has been fixed for the hearing of the application and notice is hereby given that if anybody desires to oppose that application of the petitioner aforesaid he should enter appearance in this Court in person or by a duly authorised pleader of the Court, duly instructed, and able to answer all material questions relating to the application, or who shall be accompanied by some person able to answer all such questions, and he is hereby required to take notice that in default of his appearance on the day mentioned above the application will be heard and determined in his absence.

Given under my hand and the seal of the Court, this 5th day of December 1913

Seal. A. L. Dighe
A. D. J.
for Dist. *Judge*

---

(1) Appointment or declaration as the case may be.

(2) State whether to the person or the property of the minor, or to both.

(3) Name of person, father's name and place of residencein case of notice under clause (*a*) of section 11 " the public " in the case of general notice under clause (*b*).

(4) Appointed or declared.

No. No. 18

तेलाची गिरणी

विकाऊं आहे.

कॉटन सीड कंपनी लिमिटेड लंडन, यांच्या वतीनें मुंबई जवळील कुली येथील मील आमच्या वतीनें विकणार आहेत, ज्यांची घेण्याची इच्छा असेल, त्यांनीं आमच्याकडे किंमतीबद्दल व सर्व माहितीबद्दल अर्ज करावा, मीलमध्यें ८०० शें टन सरकी रात्रंदिवस काम केलें असतांना एका महिन्यांत गाळली जाते. मील सर्व यांत्रिक सामुग्रीसह सध्यां चालू आहे. याशिवाय विशेष माहिती करितां आमचेकडे खालील पत्त्यावर अर्ज करावा.

टाटा सन्स अँड कंपनी नवसरी बिल्डींग फोर्ट
मुंबई

नो. नं. १९

नोटीस.

रा० गणपत वा॥ इरभान घाटे राहणार सासन यांसः—

मी खालीं सही करणार अनंत रामचंद्र काळे रा० उमरावती हल्लीं मुक्काम आकोला नोटीस देतो ऐसाजे कीं — तुह्मी आमचे मालकीचे मौजे (सुकळी) नंदापूर ता० जि० आकोला येथील दोन शेतें, सर्वे नंबर २०,२३ दुप्पट साऱ्यानें सात वर्षांचें पट्ट्यानें वहीतीस नांगरून दुरुस्त करण्याच्या करारानें केलीत.

(१) कबुलायती प्रमाणें तुह्मी आह्माला आमचा दुप्पट सारा देत आला नाहीं, व यापुढें देणार नाहीं अशी माझी पूर्ण खात्री आहे

(२) पट्ट्याचे शर्यती प्रमाणें आपण शेतें सुधारलीं नाहींतच परंतु पुर्वीपेक्षां जास्त पडीत पाडलीत. यांमुळें आमचे फारच नुकसान झालें. ते भरून द्यावें.

(३) आमचे शेत साऱ्याचें आजपर्यंतचें रुपये १७१॥।=॥ एकशे एक्काहत्तर रुपये साडे पंधरा आणे मुद्दल असत.

व आमचें जामीनीवर कुरणखेडचे गोविंद लक्ष्मण देशपांडे यांचे आणलेले रुपये २५ पंचवीस मुद्दल असें एकंदर रुपये १९६॥।=॥ एकशें शाहाण्णव साडेपंधरा आणे तुमचे कडेस येणे आहेत. ते रुपये नगदीनें फेडणे तुमचे शक्तीचे बाहेर आहे अशी माझी पूर्ण खात्री आहे, शिवाय तुमचे कडून शेतें सुधारणेहि अशक्य आहे. या सदर्हू पांच कारणास्तव आपली कबुलायत या नोटीसीनें रद्द केली असें. आपली पांच जनावरें आमचे वरील गाहीं आमचे ताब्यांत आहेत. त्याची राखनावळ आह्मी भरतों. आमची वरील रुपयाची रक्कम ही नोटीस पावल्यापासून पांच दिवसांचें आंत आणून न द्याल तर यानोटीसीनें असें कळवितों कीं पांचदिवसानंतर ती पांच जनावरे आमची स्वतःची ह्मणून पैशांत वजा करूं. कोणतीही तक्रार पांचदिवसानंतर ऐकली जाणार नाहीं व तुमच्या नुकसानीचे आह्मी जबाबदार नाहीं. कळावें ही नोटीस आज ता० १७-१२-१९१३

सही
अनंत रामचंद्र काळे दस्तूर खुद
नो. नं. २०

Oriental Government Security Life Assurance Company, Limited,

ESTABLISHED 1874.
HEAD OFFICE—BOMBAY
R. PATERSON BROWN, MANAGER.

FUNDS EXCEED 4½ CRORES.
Claims paid for over 3½ Crores.

ALL PERSONS
WHO ASSURE FOR THE FIRST TIME
OR
WHO INCREASE THEIR PRESENT ASSURANCE
WITH
THE ORIENTAL
BY EFFECTING A WITH PROFIT POLICY
ON OR BEFORE 31 ST DECEMBER 1913 WILL BE ENTITLED TO

THREE YEARS BONUS

PROVIDED
THREE YEARS PREMIUMS HAVE BEEN PAID
AND
THE POLICY IS IN FORCE ON 31 ST DECEMBER 1915.

Prospectus, forms, and further information can be obtained on application to—
CHIEF AGENCY FOR C. P. BERARS AND KHANDESH,—
NAGPUR.

M. DESOUZA
CHIEF AGENT
Nagpur.

No N. 21

नोटीस

रा. रा. शेखबिसमिल्ला वा दावल मुसलमान वठी रा० कोळासे ता बाळापूर जिल्हा आकोला यांस—

खालीं सही करणार इनकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुमची लग्नाची बायको तुमच्याशीं माझें लग्न होऊन आज ९-१० वर्षें झालीं त्या दरम्यांन तुह्मी मला तीन चार वर्षें वागविलें पुढें तुह्मी व मी असें उभयतां माझे आईबापांचे घरीं कवठ्यास येऊन राहिलो नंतर तेथून तुह्मी मला टाकून गेले त्यासही आज चार पांच वर्षें झालीं. तुमचे पासून झालेल्या मुलासह मी माझें आईबापांचे घरींच आहे. तुह्मी माझी कोणत्याही प्रकारें खबर घेतली नाहीं. मध्यंतरी मी तुह्मास नोटीसही दिली होतीं. पुन्हा आतां या नोटीसीनें कळवितें कीं माझ्या व माझें मुला प्रीत्यर्थ माझें आईबापानें सावकारापासून सालीना रुपये ७५ प्रों खावटी खर्चाबद्दल काढलेल पाच वर्षाचें रुपये ३७५ ही नोटीस मिळाल्या पासून पंधरा दिवसाचे आत वरील रुपये घेऊन यावे व मला घेऊन जावे मी येण्यास तयार त्याप्रों जर तुह्मी केलें नाहीं तर ही नोटीस हीच फारकती समजून जाती रीवाजाप्रों मी घरठाव करीन व पुढें तुमचा नवरे पणाचा हक्क चालणार नाहीं. तशेच वरील रुपयांचा तुमचेवर दावा करून खावटी खर्च भरून घेण्यांत येईल कळावें. ता० ११-१२-१३

दस्तुर रामराव बुवाजी कवठे सही

आमतुल मर्द शेखबिसमील्ला पो० शेगांव रा० कवठे ता बाळापूर जिल्हा आकोले नि० खु० हातचा आंगठा

नो. नं. १०

नोटीस

नोटीस बेशमी यशोदा मर्द रावजी कुणबी रा० हल्लीं नंदूरबार पो० मनकूर ता० खानदेश ईस—

खालीं सही करणाराकडून नोटीस दिली जाते कीं तूं माझी लग्नाची बायको असून लग्नास ३ वर्षें झालीं. इतकें दिवस तूं नजमवळ राहिलीस. परंतु या गेल्या दिवाळीच्या अगोदर मला माहेरी भावाचे घरीं सोनगिरीस पोंचवा अशा बद्दल त्वां ह्मटलें त्या दिवशीं मी टाळाटाळ केली. पुनः दुसऱ्यानें तुझे ह्मणण्या वरून मी भुसावळे पर्यंत तुझे मावशीचे घरीं पोचविलें. व पुढें सोनगिरी येथें जाण्यास ३ रुपये भाडें दिलें. परंतु तूं तेथून स्वमतानें सोनगिरीस न जातां नंदूरबार येथें बापाकडेस गेलीस. तुला संसार कायते पूर्ण समजणें, राहो परंतु स्वयंपाकही येत नाहीं. तरी मी तुला अद्याप नांदविले असें असतांना तुला निघून जाण्याचें कारण काय तें जातांना विचारलें परंतु तूं कळविलें नाहींस. तरी तें कारण आणि शेगांव रस्त्यानें ज्या ज्या गोष्टी मला सांगितल्या त्याचा खुलास ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसाचे आंत आंदूरा येथें येऊन करून रहावें. येणेंप्रमाणें न झाल्यास मी पुढें वागविणार नाहीं. व तुझे अन्नवस्त्राबद्दल मी जबाबदार नाहीं. व वरील खुलासा झाला तर मुदती नंतर हीच फारकती समजावी कळावें. ता० ९-११-१९१३ ई.

सही

रावजी कृष्णाजी टपले आंदूरा

नो. नं. ११

नोटीस

नोटीस बेशमी लक्ष्मीबाई मर्द नारायण माळी राहणार आकोला शहर इस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं माझे स्वतःची मालकीची जागा तुझा नवरा मयत नारायण माळी यांस राहण्यास दिली होती ती जागा तुझी मालकीची नसून ती जागा आतां विक्रीस काढली आहे असें समजल्यावरून तुला या नोटिशीनें कळवितों कीं जागा तूं कोणास गहाण, खरेदी किंवा बक्षीस देऊं नये. दिल्यास मी स्वतःची जागा जबाबदार राहणार नाहीं. तुह्मी तूंच जबाबदार राहशील. कळावें ता. १९-१२-१३ इ.

सही

गोपाळभट बाबुभट जोशी द. खु.

नो० नं० १२

जाहीर नोटीस

सर्वत्र सेट साहुकार व गांवकरी लोक यांस —

मी खालीं सही करणार या जाहीर नोटिसीनें कळवितों कीं डापकी रस्त्यावरील माझी मालकीची जागा ह्मणजे ज्यांत [लक्ष्मी मर्द नारायण माळीन] ही राहात आहे ती जागा तीजपासून कोणी गहाण खरेदी, अगर बक्षीस घेऊं नये घेतल्यास त्याचा तो जबाबदार राहील कळावें ता १९-१२ १३

सही.

गोपाळभट बाबुभट जोशी द. खु

नो० नं० १३

नोटीस

नोटीस बेशमी जाणू वा नवसाजी भोई रा. कवठ ता. बाळापूर यांस

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं तुह्मी सुमारें १९ महिन्यापूर्वी माझे गंधर्वाचें वेळेस तुह्मी आपल्या मुलीची [ह्मणजे माझ्या लग्नाच्या बायकोची] फारकती मागितली त्यावेळेस सर्व पंचाचे मतानें १०० रुपये दागीन्याबद्दल व १०० रुपये फारकती बद्दल तुह्मी मला द्यावे असे ठरून त्याप्रमाणें फारकती लिहिली. वरील दोनशें रुपये अद्याप आले नाहींत. व तुह्मी माझी बायकोही नांदविण्यास पाठवित नाहीं. तरी नोटीस देतो कीं ही नोटीस पावल्यापासून ८ दिवसांत [illegible] आणून देऊन फा[illegible] माझी [illegible] पाठवावी. मी नांदविण्यास तयार आहे. तसें तुमचेकडून मुदतींत न झाल्यास वरील रुपयाबद्दल तुमचेवर कोर्टांत दावा आणण्यांत येईल कळावें ता० १२-१२-१९१३ ई०

सही.

धुंजाजी वा॥ लखुभोई दस्तूर खुद.

राहणार पनज ता० आकोट

नो० नं० १४

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वांचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन जगांत दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें रेकार्ड, सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळू मुलें, स्त्रीया आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव परगांव दूर देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यां[illegible] ांस सहज मिळूं शकतील. अमूक काम होईल किंवा कसें? अमूक बाबतकरं[illegible] परिणाम होतील, व्यापारांत नफा किंवा तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परिक्षेचे परिणाम, चाकरी वगैरे कांहीं तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असल तो सर्व होऊ शकेल किंमतः—

साध्या काचेचा रु. २-९	}	प्रत्यक्ष
बिल्लोर काचेचा मजबूत रु. ३-९	}	पोस्टेज
मुद्दाम मोठे बिल्लोर काचेचा मजबूत रु ६	}	सहित.

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें १ रु. जास्त धाडाव.

आशभाई वाघजीभाई पटेल मु०

करमसद, ता० आनंद जिल्हा खडा.

ना. नं. १५

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी साळ्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो"

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकेटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.

३८ आंबळी मोहल्ला मुंबई

नो० नं० १६

८ नंदीबाग[illegible]

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्यच संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

ने० नं० १७ ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

संस्थेत
देशी
आहेत

असलीच पाहिजे तशी हिंदी लोकांच्या सहिष्णुतेलाही कांहीं मर्यादा आहे हें ओळखून जर सार्वभौम सरकार आपलें जबा-
कर्तव्य करण्यास धैर्यानें पुढें सर-
सधाच्या सार्वत्रिक मताचा
न सोडण्याची लंडन
उरणार नाहीं.

वर्ष ४७] आकोला—सोमवार

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट. हां. ....२ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटिशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.
सूचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठीमागून येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या शर्तीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मार्गे राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक G. A. Phillips.
आकोला ९.९.०९ एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकच्या छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २९३ तोळे असतें. साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक G. A. Phillips.
आकोला २ च आहे. जरा एजंट
नो० ह्या स्वातंत्र्याला मर्यादा

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रनाईट नोट पेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ॥८ व्हीपीनें ॥१२ दोन्ही मिळून किंमत रु १ व्हीपीनें रु० १०६

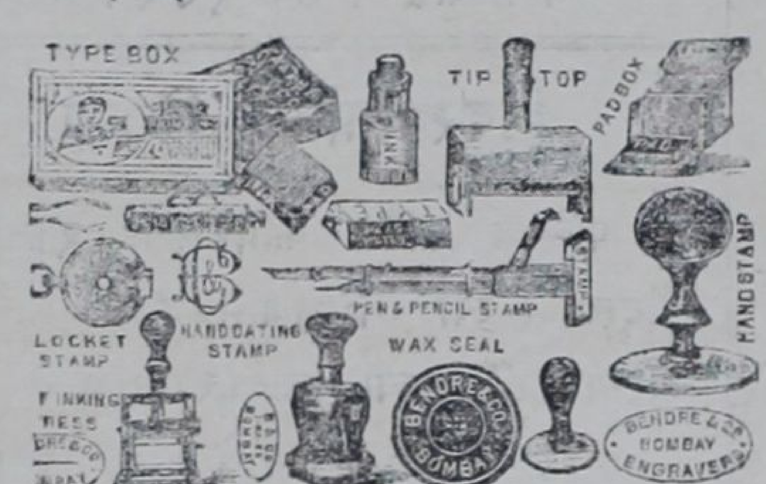

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेसिटी

नो० नं० ३

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील राहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिंवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १॥८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं ॥४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं ॥४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला मे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ४

' विकावयाचा आहे. '

वाशीम येथील, पूर्वीच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायणभट यांचा बंगला विकावयाचा आहे.

तो येथें देणें गैरवाजवी होणार नाहीं. आमचे मित्र ह्मणतात—'सिंध प्रांत जरी मुंबईच्या गव्हर्नराचे हाताखालीं आहे तरी तो इलाख्यांत धरीत नाहींत, वेगळा समजतात, आणि या बद्दल येथील लोकांना एक प्रकारचा विषाद वाटत आहे. कराची हें शहर लहानशा प्रमाणावरची मुंबईच आहे असें पाहणारास वाटतें. मुंबईसारख्या टोलेजंग इमारती येथें नाहींत खऱ्या, पण हिंदुस्थानांतल्या सगळ्या बंदरांत विलायतेला बंदर जवळ असल्यामुळें येथें व्यापार ने गरजून आहे. विशेषतः पंजाब, बलुचिस्तान पत्रद्वारें त्याचा पश्चिम भाग, कच्छ मागवावा. र माल या बंदराहून
नो० सूची फार मोठी
वऱ्हाड समाचार ऑफीस बंदराची
नो० नं० ५ झाला

रामबाण उपाय.

रक्त पिती व कोड

दहाहजार पुड्या फुकट. आह्मी आमच्या औषधाची खात्री पटावी ह्मणून १०००० नमुन्याच्या पुड्या करण्याचें योजिलें आहे या पुड्या वरील महारोग दुरुस्त होण्या सारख्या आहेत. हे त्या निःसंशय सिद्ध करितील. या पुड्या वापरून अनुभव पहावा ह्मणजे खात्री होईल. नमुन्याच्या पुडीची किंमत फक्त ॥= ठेविली आहे. ही किंमत फक्त टपाल हशील वगैरे खर्चापुरतीच आहे.

२ आह्मी रक्तपिती; कोड, हे कसे उद्भवतात त्याची शुश्रुषा कशी करावी? वगैरे माहितीचें इंग्रजी व बंगाली भाषेंत पुस्तक तयार केलें आहे तेंही पण गरजूंनीं अवश्य वाचण्या लायक आहे. ह्मणजे त्या पापापासून त्वचे संबंधी रोगांची पूर्ण माहिती होईल किंमत फक्त ट. पा. सह ॥= सर्व पत्र व्यवहार इंग्रजींत करावा.

पंण्डित कृपाराम
८ नंदीबागानलेन पो. सालकिया जि. हावरा.
नं. ६

"भानगड नको."

१ खरूज, गजकर्ण, खवडा, फोड, खाज, आगरेंग, दाद, अन्हत, भद, नख धावने, सुकी खाज, आग व पाणी सुटणे व साधारण कोणत्याही त्वचा विकारांवर १ च मलम १-२ वेळ लावल्यानें गुण देऊन ३ दिवसात कायमचा फायदा होतो. किं ४ आणे.

२ कापूर, शेप, पुदीना, पेपरमिंट, ओवा, हिंग, दालचिनी, दोडे, यांचे असलअर्क उपयोग सांगत असतां किं ४ आणे.

३ केंस जाण्याची वगैरे औषधें नि घाली त्यांत बरेंच विकार ग्राहकांचे नव रेस येनात पण आमचें औषधानें जागा काळी न पडता व इजा नहोतां फारच लवकर केंस जाऊन, लवकर येत नाहींत किं. फक्त २ आणे.

पत्ता—व्हि. आर. मुळे. नांदुरा.
जी. आय. पी.
नो. नं. ७

पत्राचे संपादक व गुरुकुलाचे एक सन्माननीय पुरस्कर्ते बाबू मुनशीरामजी यांच्या अध्यक्षत्वाखालीं झालें. मि. मुनशीराम हे ज्याप्रमाणें उर्दूचे तसेच हिंदी भाषेचेही उत्तम लेखक आहेत. यांचें भाषणांत हिंदी भाषेची उत्पत्ति, साहित्याचीं लक्षणें वगैरे वादग्रस्त मुद्दे मुळींच नव्हते. त्यांच्या भाषणाचा सगळा रोख हिन्दी भाषेविषयींचें प्रेम लोकांत संचारण्याकडे विशेष होता. हिंदी भाषा ही सगळ्या हिंदुस्थानची एक भाषा व्हावी अशी त्यांची उत्कट इच्छा आहे, व तीच राष्ट्रीय भाषा होण्यास पात्र आहे असें त्यांच्या मनानें घेतलें आहे. हें विधान करतांना हिंदुस्थान ह्मणजे फक्त उत्तरहिंदुस्थान असा मर्यादित अर्थ त्यांचे दृष्टीपुढें असल्यास त्यांचें ह्मणणें यथार्थ आहे व त्यांची अपेक्षाही सफळ होण्यास फारसा कालावधि लागणार नाहीं. बाकी टेन्गेंत हिंदी भाषेचा प्रसार होण्यास किती एका माझ्माहेत याची त्यांना कल्पनाही यांत्रीक सामुग्रासयही फारसें संपन्न नाहीं. याशिवाय विशेष माहि किंवा बंगाली खालील पत्त्यावर अर्ज करावा. आहे. अशा

टाटा सन्स अँड कंपनी सफरी बिल्डींग फोर्ट
मुंबई
नो. नं. ८

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकास कळविण्यांत येते कीं— बक्तावरमल जयनारायण साहु दुकान खामगांव या दुकानचे मालक लक्ष्मीचंद जयनारायण याचा मुलगा दगडचंद लक्ष्मीचंद हा अमिष्ट असून त्याचें त्याला हित कळत नहीं. व दिवाण्या मनुष्यासारखा इकडे तिकडेस भटकत असतो. त्याचे बरोबर कोणीही व्यवहार करूं नयें. अगर त्यास कर्जाऊ रुपये देऊ नये. केल्यास त्याची जबाबदारी आमचे दुकानावर व दुकानचे मालकावर नाहीं. सदरहु इसम दगडचंद हा दुकानचा कोणताही कारभार पहात नहीं. तसेंच दुकानची शेती घरभाडें वगैरेचें उत्पन्न वसूल करण्यास आह्मी त्यास सांगत नसतों. दुकानची रोकड वगैरे त्याचेजवळ आह्मी ठेवीत नसतों. कारण दगडचंद हा अमिष्ट असल्यामुळें तो फसव जातो. व त्यास दिलेले रुपये एक पेहोचत नाहींत. सबब दुकानचे कोणतेही असामीनें त्याचे बरोबर पैशाचा अगर जमिनीचा व्यवहार करू नये. केल्यास सदरहु व्यवहार दुकान मंजूर करणार नाहीं व सदरहु इसमाजवळून कोणीही चिठ्ठी प्रामेसरीनोट, रोखा वगैरे लिहून घेऊं नये व त्याचे जवळून दुकानची जिनगी गहाण स्वामित्वानें अगर खरेदी करून घेऊं नये घेतल्यास सदरहु व्यवहारानें दुकान बांधला जाणार नाहीं. व सदरहु व्यवहार दिवाण्या मनुष्याबरोबर झालेला आहे असें समजून ते व्यवहार रद्द समजला जाईल. हें सर्वांस कळावें. तारीख १० माहे डिसेंबर सन १९१३ इसवी मिती मार्गशीर्ष शुद्ध १२ बुधवार संवत १९७० सही

बक्तावरमल जयनारायण
लक्ष्मीचंद जयनारायण
नो० नं० ९ खामगांव

प्रेसिडेन्सी कॉलेजासारख्या ज्या संस्थेंत अशा सोयी आहेत त्यांतून आमचे देशी विद्यार्थी उत्कृष्ट प्रतीचे शोध करीत आहेत हें डॉ. पी. सी. राय यांच्या विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीवर खुष झालेल्या युरोपियन पंडितांच्या प्रशंसापर उद्गारांवरून सर्वांस विदित झालेंच आहे. सारांश, ज्या प्रमाणें राज्यकारभाराच्या त्याच प्रमाणें शिक्षणाच्याही बाबतींत आमचे लोक मागें राहिले तर तो त्यांचा दोष नसून सरकारांनीं नेमणकाबद्दलचे नियम करतांना ठेविलेला भेद व आमची चमत्कारिक परि... दोन गोष्टी आमच्या ... आहेत व या गोष्टींचा लवकर होईल ... जगदीशचंद्र कोणत्याही दोघे ... तीं वेळोवेळीं ... कंपनीच्या ऑफि-... ळावें.

भालचंद्र आणि नगिनदास
एजन्टस्

नो० नं० १०

असलीच पाहिजे तशी हिंदी लोकांच्या सहिष्णुतेलाही कांहीं मर्यादा आहे हें ओळखून जर सार्वभौम सरकार आपलें जबा... बदारीचें कर्तव्य करण्यास धैर्यानें ... सावेळ तर सध्याच्या सार्व... इषारा देऊन घाबरून ... टाइम्सला कांहींच वेरला ... ळले आहे ... दाचित मोजतां ... असंख्य आहेत!

तो येथें ग्रंथ पूर्णपणें ... कांहीं विशिष्ट गोष्टी ... दूर ठेवण्याच्या हेतूनें असतें ती परंपरा नाहींशी ... मुळें त्यासंबंधीं अज्ञान वाढत चाललें आहे! असो—

अपूर्ण

वऱ्हाडसमाचार

पौष शुद्ध २ शके १८३९ प्रमादी

हिंदुस्थानांतलें शिक्षण.

पब्लिक सर्विस कमिशनची एक तुकडी हिंदुस्थानांतल्या शिक्षणासंबंधानी चौकशी करण्यासाठीं सध्या कलकत्त्यास आली आहे. तिच्यापुढें शिक्षण खात्याचे डायरेक्टर व अनेक युरोपियन व देशी प्रोफेसर यांच्या साक्षी झाल्यां. सर्वांच्या जबान्यांत हिंदी लोकांच्या शिक्षणविषयक पात्रते संबंधानें प्रशंसापर उद्गार निघाले, इतकेंच नाहीं तर अलीकडे जे कित्येक प्रोफेसर मुद्दाम युरोपांतून आणविण्यांत येतात त्यांची निवड आक्षेपार्ह असते, ते शिक्षकाच्या धंद्याच्या आवडीनें इकडे येत नाहींत, देशी विद्यार्थ्यांत न मिसळल्यामुळें त्यांच्या सहवासाचा फायदा देशी विद्यार्थ्यांना मिळत नाहीं, व एकंदरीनें देशी शिक्षकच नेमणें शिक्षणाच्या दृष्टीनें हितावह आहे असा इत्यर्थ काढतां येईल अशा प्रकारच्या जबान्या झाल्या. या साक्षीदारांत शास्त्रज्ञानविषयीं त्रिखंड विश्रुत असे डा. जगदीशचंद्र बोस व डा. पी. सी. राय हेही होते. दोघे ही युरोपियन युनिव्हर्सिट्यांतल्या शिक्षणाचा लाभ प्राप्त झालेले व विद्वानांत अग्रगण्य असून शिक्षणखात्यांत अनुभवशीर असल्यामुळें त्यांच्या अभिप्रायाचें महत्व विशेष आहे हें सांगावयास नकोच. दोघांनींही सांगितलें कीं शिक्षण खात्याच्या इंडियन एज्युकेशन सर्व्हिस व सबॉर्डिनेट एज्युकेशन सर्व्हिस अशा दोन शाखा व त्यांच्या पगारात आणि अधिकारांत फरक ठेवणें अन्यायाचें आहे. देशी लोक युरोपियनाइतकेच किंबहुना काकणभर सरस व अधिक उपयुक्त शिक्षक असतां युरोपियनांना अधिक मोठा पगार देऊन आणण्याचें वस्तुतः कारण नाहीं. केवळ विद्योत्कर्षासाठींच परदेशी प्रोफेसर आणावयाचे असले तर त्यांच्या पात्रतेविषयींची कसोटी अधिक कडक ठेविली पाहिजे, आणि जाती किंवा राष्ट्रीयत्व पांकडे न पाहतां केवळ गुणांकडेच दृष्टि देऊन अमेरिकन, जर्मन किंवा जपानी प्रोफेसर आणण्यास ही आमची हरकत नाहीं. अलीकडे हिंदुस्थानांत प्रोफेसर या पदवीची थट्टा होऊं लागली आहे. पावसाळ्यांत जशी विषारी झाडें आपोआप हिंदुस्थानांत—विशेषतः खाजगी ...लेजांतून—स्वयंभू अर्थात गुणहीन प्रोफेसर शिक्षणविषयक आकाशांत इतस्ततः संचार करतांना आढळतात असें विधान एका आंग्लोइंडियनपत्रानें केलें होतें. कांहीं अंशीं अशी वस्तुस्थिति आहे ही गोष्ट नाकबूल करतां येत नाहीं. ज्यांना लेक्चरर किंवा डेमॉन्स्ट्रेटर ही पदवी सुद्धां योग्यतेपेक्षां ज्यास्तच होईल असे लोक सुद्धां प्रोफेसराचे बहुमानाचे झगे घालून विद्वत्तेचा पिंगा घालतात ही गोष्ट खरी आहे. पण अशी दुर्दशा प्राप्त होण्यास वस्तुतः कारण कोण आहे या गोष्टीचा विचार सरकार बारकाईनें करून आत्मपरीक्षण करून पाहील तर त्यांस दिसून येईल कीं युनिव्हर्सिटींतून नुकतेच सुटलेले किंवा एखाद्या ग्रामर स्कूलचे विलायती तात्या पंतोजी प्रोफेसर ह्मणून इकडे आणण्याचा प्रघात जेव्हां सरकारनें सुरू केला, व अशी अरण्यपंडिताच्या विद्वत्तेची खोली जेव्हां आमच्या लोकांनीं अजमावून पाहिली, तेव्हां त्यांनाही असें साहजिकच वाटूं लागलें कीं हे अरण्यपंडित जर प्रोफेसर या पदवीस सरकारच्या दृष्टीनें लायक ठरतात तर त्यांच्याहून पुष्कळ पटीनें श्रेष्ठ अशा आमच्या देशी विद्वानांनींच काय पाप केलें आहे ! त्यांना प्रोफेसर का ह्मणूं नये ? अशा रीतीनें त्या पदवीची किंमत उतरत उतरत ती खालीं आली आहे. सरकारच्या मनात ती पुनः चढवावयाची असेल तर त्याला एकच उपाय आहे आणि तो हा कीं खऱ्या लायकीच्या माणसाचीच नेमणूक रंग रूप, जाति, राष्ट्रीयत्व वगैरे अवांतर बाबतींचा विचार न करतां झाली पाहिजे. तसें झाल्यास शिक्षणखातें तेव्हांच सुधारेल. तसेंच हिंदी युनिव्हर्सिट्या अगदीं टाकाऊ व हिंदुस्थानातल्या कॉलेजांतून मिळणारें शिक्षण घोकंपट्टीचें असतें अशा प्रलापांस डा. पी. सी. राय यांनीं युरोपियन युनिव्हर्सिट्या व कॉलेजें यांच्या अनुभवावरून दिलेलें उत्तरही सडेतोड व विचार करण्यासारखें आहे डॉ. बोस यांनीं ही तसेंच उत्तर दिलें आहे. ते ह्मणाले कीं हिंदी युनिव्हर्सिट्या योग्यतेच्या मानानें युरोपियन युनिव्हर्सिट्यांहून कोणत्याही प्रकारें कमी दर्जाच्या नाहींत. व घोकंपट्टीचा मतलबी लोकांनीं निष्कारण बाऊ केला आहे. युरोपियन युनिव्हर्सिट्यांतून सुद्धां घोकंपट्टी कमी चालते असें नाहीं. आमचा इकडचा अनुभव, असेंच सांगतो. तसें नसतें तर विलायतेहून सरकारनें मोठ्या पगारावर आणिलेले कॉलेजचे प्रोफेसर इकडे आल्यावर हिंदी विद्यार्थ्यांसाठीं घोकंपट्टीचीं पुस्तकें का तयार करते ? खुद्द विलायतेंत सुद्धां घोकंपट्टीच्या पुस्तकांचा खप होतो तो कां ? येवढी गोष्ट खरी कीं इकडे कॉलेजें व युनिव्हर्सिट्या यांना द्रव्यबळ पाहिजे तसें नसल्यामुळ उच्च शिक्षणाला अवश्यक अशा प्रयोगशाळासारख्या सोयी सगळ्या कॉलेजांना करतां येत नाहींत. यासाठीं इकडच्या पदवीधरांना शिक्षक नेमण्यापूर्वीं युरोपियन युनिव्हर्सिट्यांतलें अखेरचें शिक्षण ... कारनें ... प्रांतात ... हिंदी ...

... हीं तजवीज सरतीत्र ... आहे. इकडेही नसतात ... आला ... सरकारचे ... आमच्या प्रा...

पत्र व्यवहार

गणपती

(मागील अंकावरून पुढें चालूं)

अस्माच्छरीरात्समुत्थाय परं ज्येतिरुप सम्पद्य। स्वेन रूपेणाभि निष्पद्यत, एष आत्मेति ॥

ज्याचें तेज कोटि सूर्य सदृश आहे तोच हा आत्मा याचे पलीकडील अवस्थांचा उल्लेख क्वचित ठिकाणीं श्रुतीनें केला आहे परंतु ती स्थिति--'यतोवाचो निवर्तते अप्राप्य मनसासह' अशी आहे. तीन अवस्थेंत सात लोकाची जी व्याप्ति सांगितली त्याचा अर्थ इतकांच आहे कीं, त्या त्या अवस्थेंतील देहाचें जातीप्रमाणें सूक्ष्म, सूक्ष्मतम व सूक्ष्मतर असे परमाणू स लोकात आहेत. स्वप्न व सुषुप्ति मधील देह परमाणू सूक्ष्म आहेत परंतु ते अशुद्ध व अपक्व आहेत. येथवर ॐकाररूप विनायकाचे विराट स्वरूप सांगितलें. पिंडावरून ब्रह्मांडाचें ज्ञान होतें. जीवाची- विश्व, तैजस व प्राज्ञ अशीं तीन रूपें सांगितलीं त्याच तीन स्वरूपास सादृश अशी श्रीविनायकाची तीन रूपें. त्यास विराट, हिरण्यगर्भ अथवा सूत्रात्मा आणि ईश्वर अशीं नावें आहेत. विनायकाचे सगुण व निर्गुणातीत असें वेदानें नेतिनेतीनें वर्णन केलेलें स्वरूप तेंच आपलें परमध्येय आहे. तें आपलेंच ध्येय नसून तें सर्व जीवांचे अंतीम ध्येय आहे.

त्या अनिर्वाच्य, अगोचर, देहातीत, कालत्रयातीत स्वरूपास, आपण विनायक, गणपति, महाविष्णू, वगैरे अनेक नामानें आप आपले बुद्धिनुरूप आळवितों. श्री तुलसीदासांनीं ह्मटल्याप्रमाणें शंभु, विरंचि, विष्णु भगवाना उपजेहि जासु अंश ते नाना असें त्याचें स्वरूप आहे. गणेश पुराणांत त्याचें वर्णन केलें अहे. गणेशस्य स्वरूपं न वक्तुं केनापि शक्यते। तथाप्युपासना सत्केर्निर्गुणंत निरुप्यते॥ ... असामस्ति विश्वानां न कदाचन॥ ... शिवादीनाम् तथा संख्या न विद्यते। ... अवतु विश्वेषु सन्त्येव ब्रह्मविष्णु शिवादयः॥

गुणातीत गजाननाचें स्वरूपाचें ध्यान केल्यानंतर समर्थांनीं त्यास सर्व गुणांचा ईश व मुळारंभ ह्मटलें आहे, तसेंच तो निर्गुणाचें अधिष्टान आहे.

ईश्वराचें षड्गुणैश्वर्य व जीवाचे अल्पज्ञत्व या दोहींसही जो आधार आहे. श्री शंकराचार्यांनीं स्मार्थ पंथ जो स्थापीत केला त्या पंचायतन पूजेंत गणेश पूजा सांगितली आहे. 'कोणतेंही उपास्यदैवत जगाचे उपादान आणि निमित्त कारण आहे असें समजल्यावर त्यास गणपति, विष्णू अथवा शंकर ह्मटलें काय तें सारखेंच.' 'एकं सद्विप्रा बहुधा वदन्ति' अशी श्रुति आहे. गणपति अथर्वशीर्षांत श्री गजाननाची स्तुति सच्चिदानंद रूपपरब्रह्म दृष्टीनें केली आहे. गणेश पुराणांत ह्मटलें आहे यदाज्ञयाकः सृजतेथ विष्णु,र्यदाज्ञया पालन मातनोति। यदाज्ञया संहरते हरोपि, यदाज्ञया संचरते दिनेशः॥

असा तो सर्व मंगल गुणानीं युक्त, अत्यंत करुणावन, दीनवत्सल, विनायक भक्ताकरितां सगुण रूपानें, अनंत मार्गानें आपलें मंगल करीत आहे. मंगलाचे ध्यान करील त्याचेंच मंगल होणार आहे. अशा त्या मंगल रूपी विनायकापासून त्रिगुणात्मक सृष्टि कशी झाली हें आपण पाहूं. आपल्या सृष्टिप्रमाणें अनंत सृष्ट्या आहेत. आपण ज्या सूर्यमालेमध्यें राहतों अशा अनंतावधी सूर्यमाला आहेत. त्याजबद्दल यत्किंचित देखील कल्पना करणें आपले बुद्धीचे बाह्य आहे. आपण जो कांहीं विचार करणार तो आपल्या सूर्यमालेबद्दल शास्त्रांत दिलेल्या माहितीवरून करणार. आपले आर्य ऋषीनीं सृष्टिचे उत्पत्तीबद्दल व लयाबद्दल वगैरे जें कांहीं अंतिंद्रिय दृष्टीनें लिहून ठेविलें आहे त्यापेक्षां ज्यास्त नवे शोध आमचे आर्यावर्तांत झाले नाहींत. जगत् मिथ्या आहे वगैरे अत्यंत उच्च तात्वीक कल्पना अपक्व अशा जनतेच्या डोक्यात शिरल्यामुळें जगताची उत्पत्ति कशी झाली, एकंदर सूर्यमालेची रचना कशी झाली, जड सृष्टीचा काल कोणता व जीवसृष्टीस आरंभ कोठून, मरणानंतर प्राणि कोटीचे तसेच मनुष्य कोटीचे काय होते, याबद्दलचे सूक्ष्म विचाराचा प्रवाह बंद पडला. आमचे सनातन ग्रंथांतून जी कांहीं स्थूल माहिती मिळते तेवढीच. परंतु ती माहीती हल्लींच्या पांचव्या मन्वंतरांत तशाच पुरातन

...साहासंबंधानें थो...

प्रेसिडेन्सी कॉलेजासारख्या ज्या संस्थेंत अशा सोयी आहेत त्यांतून आमचे देशी विद्यार्थी उत्कृष्ट प्रतीचे शोध करात आहेत हें डॉ. पी. सी. राय यांच्या विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीवर खुष झालेल्या युरोपियन पंडितांच्या प्रशंसापर उद्गारांवरून सर्वांस विदित झालेंच आहे. सारांश, ज्या प्रमाणें राज्यकारभाराच्या त्याच प्रमाणें शिक्षणाच्याही बाबतींत आमचे लोक मागें राहिले तर तो त्यांचा दोष नसून सरकारांनीं नेमणुकाबद्दलचे नियम करतांना ठेविलेला वर्णभेद व आमची चमत्कारिक परिस्थिति या दोन गोष्टी आमच्या अवनतीच्या मुळाशीं आहेत व या गोष्टींचा नायनाट जितका लवकर होईल तितकें इष्ट आहे. डा. जगदीशचंद्र बोस व डा. पी. सी. राय हे दोघे ही सरकारी नोकर असून त्यांनीं साक्ष देतांना जी निर्भीडता दाखविली ती त्यांच्या अंतःकरणाच्या पवित्रतेची, खऱ्या कळकळीची आणि पूर्ण विचाराअंतीं बनलेल्या मताची दृढता स्थापित करणारी आहे ही गोष्ट लक्षांत घेऊन पब्लिक सर्व्हिस कमिशन त्यांच्या साक्षीचा योग्य विचार करील अशी आह्मी आशा करतों.

सार्वत्रिक चळवळ

दक्षिण आफ्रिका फंडासंबंधानें सर्वत्र चळवळ उडून राहिली आहे. हिंदी स्त्रियांच्या सुद्धा सभा शहरोशहरीं भरत आहेत. राजकारणांना भिऊन वागणारे संस्थानिक उघडपणें फंडाला देणग्या देत आहेत. फार काय पण विद्यार्थ्यांमध्यें सुद्धां या चळवळीचा संचार होऊन ते आपापल्या परी फंडाला हातभार लावीत आहेत. हरिद्वारच्या गुरुकुलांतल्या विद्यार्थ्यांनीं कांहीं दिवस मिष्टान्न सेवनाला फाटा देऊन वाचविलेली रकम दक्षिण आफ्रिका फंडाला दिली. कांहीं कॉलेजांतल्या विद्यार्थ्यांनीं नाटकाचे प्रयोग करून फंडासाठीं रकमा पाठविल्या. रे. सी. एफ. अँड्र्यूजसारखे परदेशी ख्रिस्ती मिशनरी सुद्धां 'हार खाऊं नका; नेट धरा' अशा अर्थाचीं पत्रें पाठवून उत्साह संवर्धन करीत आहेत हा सगळा प्रकार पाहून लंडन टाइम्सचें धाबें दणाणलें आहे व त्या पत्रानें सरकारला असा इषारा दिला आहे कीं मुसलमान काँग्रेसला जाऊन मिळाले ह्मणजे पुढें काय होणार असें जें भय वाटत होतें त्यापेक्षा ही सध्याची चळवळ अधिक भयप्रद आहे. कारण ती सार्वत्रिक झाली आहे. आह्मी ही तेंच ह्मणतों. हिंदुस्थानच्या लोकसंख्येंत येवढा असंतोष माजूं देणें हें कोणाला ही श्रेयस्कर वाटणार नाहीं. सार्वभौम सरकार तरी वसाहतवाल्यांची मात्रा कोठपर्यंत चालूं देणार? वसाहत सरकारला स्वातंत्र्य दिलें आहे खरें, पण त्याला ही कांहीं मर्यादा आहे कीं नाहीं? त्या सरकारानें भूतदयेच्या नियमांचा भंग करण्यासारखें एखादें अमानुष कृत्य केलें तरी सार्वभौम सरकार तें त्यांना करूं देऊन ब्रिटिश निशाणाला कलंक लागूं देणार काय? असा प्रश्न ना. गोखले यानीं कलकत्त्याच्या स्टेट्समन पत्राला विचारला आहे त्याचा मतलब तरी हाच आहे. जशी वसाहत सरकारला दिलेल्या स्वातंत्र्याला मर्यादा आहे व ती असलीच पाहिजे तशी हिंदी लोकांच्या सहिष्णुतेलाही कांहीं मर्यादा आहे हें ओळखून जर सार्वभौम सरकार आपलें जबाबदारीचें कर्तव्य करण्यास धैर्यानें पुढें सरसावेल तर सध्याच्या सार्वत्रिक भयाचा इषारा देऊन घाबरून सोडण्याची लंडन टाइम्सला कांहींच अवश्यकता उरणार नाहीं.

असि. मास्तर सुद्धां युरोपियन!

इकडे पब्लिकसर्व्हिसकमिशन पुढें होणाऱ्या साक्षींत देशी विद्वानांच्या शिक्षणविषयक पात्रतेसंबंधानें प्रशंसा होत आहे व युरोपियन प्रोफेसरांचें काम देशी प्रोफेसर तितक्याच चांगल्या प्रकारें करूं शकतात असें पुराव्यानें सिद्ध करण्याची खटपट चालली आहे आणि इकडे पाहावें तर बंगाल प्रांताचे मुख्य शिक्षणाधिकारी हायस्कुलांतून असिष्टंट मास्तरांच्या जागा सुद्धां युरोपियनांना द्याव्या अशी योजना तयार करीत आहेत! हा चमत्कार पाहण्यासारखा आहे व तो हिंदुस्थानातच पाहण्यास मिळेल. हिंदुस्थान सरकार अशा योजनेला मंजुरी इतक्यांतच देईल कीं नाहीं हा प्रश्न निराळा; पण डायरेक्टर साहेबांची तयारी प्रशंसनीय आहे! मि. हॉर्नेल यांचीं नेमणूक डायरेक्टरच्या जागीं करण्या विरूद्ध जो येवढा गवगवा करण्यांत आला होता, व ज्या नेमणुकीचें समर्थन खुद्द स्टेटसेक्रेटरीसाहेबांना सुद्धां नीटपणें करतां आलें नाहीं तेचहे मि. हॉर्नेल साहेब होत. याहून त्यांच्यासंबंधानें अधिक सांगण्याची अवश्यकता दिसत नाहीं.

कराचीची कांग्रेस

कराचीच्या काँग्रेसची हकीकत आमचें पत्र मुद्रणयंत्रावर चढण्याचे वेळीं हातीं आल्यामुळें आजच्या अंकांत ती देतां आली नाहीं. पुढच्या अंकांत ती देऊं. यंदाच्या काँग्रेसचे अध्यक्ष ना. नुरुतान अहमदशहा हे आहेत. हे थोर, उच्चकुलीन व सुसंस्कृत मनाचे उदार मुसलमान गृहस्थ आहेत. म्हैसूरच्या टिपूसुलतानाचे हे वंशज होत. यांचें वय ४४ वर्षांचें असून साधी राहणी व उन्नत विचार हें तत्त्व त्यांच्या ठायीं पूर्णपणें बाणलें आहे. हिंदु व मुसलमान यांच्यांत पूर्ण सलोखा होऊन ते एकमतानें चालल्या शिवाय आपली राष्ट्रीय उन्नति कदापि व्हावयाची नाहीं ही गोष्ट त्यानीं शब्दानीं व कृतीनें या पूर्वी कित्येक वेळां व्यक्त केली आहे. याची यंदाच्या काँग्रेसच्या अध्यक्षाच्या जागीं झालेली निवडणूक सगळ्या प्रांतांच्या काँग्रेस कमिट्यांकडून एकमतानें झाली यांत आश्चर्य नाहीं. यांच्यासारखे उदार व थोर मनाचे, कट्टे राष्ट्रनिष्ठ व देशहिताची खरी कळकळ बाळगणारे मुसलमान गृहस्थ अध्यक्षस्थान स्वीकारण्यास काँग्रेसला लाभले ही अत्यंत सुदैवाची गोष्ट आहे

कराची

यंदाच्या काँग्रेस साठीं गेलेल्या आमच्या एका स्नेह्याकडून आलेल्या खाजगी पत्रांत कराची शहराविषयीं व राष्ट्र सभेविषयींच्या उत्साहासंबंधानें थोडासा उल्लेख केला आहे. तो येथें देणें गैरवाजवी होणार नाहीं. आमचे मित्र ह्मणतात—'सिंध प्रांत जरी मुंबईच्या गव्हर्नराचे हाताखालीं आहे तरी तो इलाख्यांत धरीत नाहींत, वेगळा समजतात, आणि या बद्दल येथील लोकांना एक प्रकारचा विषाद वाटत आहे. कराची हें शहर लहानशा प्रमाणावरची मुंबईच आहे असें पाहणारास वाटते. मुंबईसारख्या टोलेजंग इमारती येथें नाहींत खऱ्या, पण हिंदुस्थानांतल्या सगळ्या बंदरांत विलायतेला हें बंदर जवळ असल्यामुळें येथें व्यापार फार मोठा आहे. विशेषतः पंजाब, बलुचिस्थान, राजपुतान्याचा पश्चिम भाग, कच्छ वगैरे प्रांतांतला बहुतेक माल या बंदराहून चढतो. यामुळें येथें व्यापाराची फार मोठी पेठ आहे. ७२ वर्षांपूर्वीं कराची बंदराची अगदीं दुर्दशा होती. इतकी कीं त्याला बंदर हें नांव सुद्धां शोभत नव्हतें. तेंच आज मुंबईशीं स्पर्धा करूं लागलें व लवकरच विलायतची टपालची बोट येथें लागत जाईल अशी लोकांची अपेक्षा आहे. येथें व्यापाराच्या निमित्तानें अठरापगड जातींच्या लोकांची वस्ती झालेली आहे. खोजे, बोहरी, पंजाबी, कच्छी, काठेवाडी, बलुची, महाराष्ट्रीय, पार्शी, युरोपियन सर्व जातीचे लोक येथें आहेत. पैकीं एक महाराष्ट्रीय तेवढे सरकारी नोकरीसाठीं आलेले आहेत. बाकीचे सगळे व्यापारांत गुंतलेले दिसतात. मुसलमान धर्माचें प्राबल्य विशेष आहे. तथापि इतर ठिकाणांप्रमाणें हिंदु व मुसलमान यांच्यांतला विरोध येथें दिसत नाहीं ही समाधानाची गोष्ट आहे. येथें राष्ट्रीयसभेविषयीं सामान्य लोकांचा उत्साह बेताचाच दिसतो. तथापि ती उणीव कांहीं ठळक पुढाऱ्यांच्या अंगच्या उत्साहानें भरून काढलेली दिसत आहे. यंदाच्या काँग्रेसची तयारी येथील लोकांनीं इतक्या जलद व बिनबोभाट केली कीं कानच्या कोपऱ्याला कळलें नाहीं. सिंधी लोक प्रेमपूर्वक स्वागत करण्यासंबंधानें उत्तर हिंदुस्थानांतल्या लोकांसारखेच प्रसिद्ध आहेत. सिंध प्रांतांत पर्जन्याचें प्रमाण अतिशयच कमी आहे. वर्षांतून सात आठ दिवसच काय तो पाऊस पडतो. त्यामुळें या प्रांतांत वर्षांतून आठ महिने उन्हाळाच असतो. तथापि कराची हें बंदराचें ठिकाण असल्यामुळें समुद्रतरंगस्पर्शित मंद अनिल येथील लोकांच्या तापाचें व परिश्रमाचें हरण करीत असतो. सध्यां तर कराचीची हवा फारच मजेदार आहे. फारशी थंडी नाहीं व उष्णता ही नाहीं. काँग्रेसच्या निमित्तानें तरी आपले निरनिराळ्या प्रांतांतले देशबंधु आपणास भेटावे अशी सिंधी लोकांची मनापासून इच्छा दिसते, आणि ह्मणून ते त्यांच्या आगमनाची मार्ग प्रतीक्षा मोठ्या उत्कंठेनें करीत आहेत. कराचीस महाराष्ट्रीय लोकांची वस्ती थोडीच आहे पण अल्पसंख्यक लोकांत मराठी भाषेवरलें प्रेम विशेष दिसतें."

हिंदी साहित्यसंमेलन.

यंदाचें हिंदी साहित्यसंमेलन बहार प्रांतांत भागलपूर येथें सद्धर्मप्रचारक नामक हिंदी पत्राचे संपादक व गुरुकुलाचे एक सन्माननीय पुरस्कर्ते बाबू मुनशीरामजी यांच्या अध्यक्षत्वाखालीं झालें. मि. मुनशीराम हे ज्याप्रमाणें उर्दूचे तसेच हिंदी भाषेचेही उत्तम लेखक आहेत. यांचें भाषणांत हिंदी भाषेची उत्पत्ति, साहित्याचीं लक्षणें वगैरे वादग्रस्त मुद्दे मुळींच नव्हते. त्यांच्या भाषणाचा सगळा रोख हिन्दी भाषेविषयींचें प्रेम लोकांत संचारण्याकडे विशेष होता. हिंदी भाषा ही सगळ्या हिंदुस्थानची एक भाषा व्हावी अशी त्यांची उत्कट इच्छा आहे, व तीच राष्ट्रीय भाषा होण्यास पात्र आहे असें त्यांच्या मनानें घेतलें आहे. हें विधान करतांना हिंदुस्थान ह्मणजे फक्त उत्तरहिंदुस्थान असा मर्यादित अर्थ त्यांचे दृष्टीपुढें असल्यास त्यांचें ह्मणणें यथार्थ आहे व त्यांची अपेक्षाही सफळ होण्यास फारसा कालावधि लागणार नाहीं. बाकी दक्षिणेंत हिंदी भाषेचा प्रसार होण्यास किती अडचणी आहेत याची त्यांना कल्पनाही नाहीं हिंदी वाङ्मयही फारसें संपन्न नाहीं. यापेक्षा मराठी, गुजराथी किंवा बंगाली वाङ्मय खात्रीनें अधिक संपन्न आहे. अशा स्थितींत भलतीच हाव धरून तिच्या सफलतेसाठीं सगळा उत्साह खर्च करण्यापेक्षां मि० मुनशी रामजीसारखे विद्वान आणि उत्साही गृहस्थ हिंदी वाङ्मय संपन्न करण्याकडे आपला तो उत्साह खर्च करतील तर अधिक श्रेयस्कर होईल. भागलपूरच्या संमेलनाला बंगाल, राजपुताना वगैरे दूरदूरच्या प्रांता[illegible]हून सुमारें पांचहजार लोक गेले होते ही गोष्ट आमच्या उत्तर हिंदुस्थानांतल्या बंधूंच्या साहित्यविषयक प्रेमाची द्योतक आहे. पुढचें हिंदी साहित्यसंमेलन लखनौ येथें व्हावयाचें ठरलें आहे.

हिंदुस्थान सरकारचे प्रतिनिधि.

दक्षिण आफ्रिकेचा प्रश्न हा सा[illegible] ब्रिटीश राज्यांत सध्या ज्याच्यात्याच्या तों[illegible] झाला आहे, आणि [illegible] आफ्रिकन सरकार हिंदी लोकांच्या न्यायाच्या व वाजवी मागण्यांना बुटाच्या लाथेनें झुगारून देत असे तें आतां या प्रश्नाचा तपास करण्यासाठीं कमिशन नेमण्यास तयार झालें आहे इतकेंच नाहीं तर या कमिशनमध्यें हिंदुस्थानसरकारच्या तर्फेनें एक प्रतिनिधि घेण्यासही त्यांचेकडून हरकत नाहीं असें जाहीर झालें आहे. कमिशनच्या कामाच्या सुगमतेसाठीं दक्षिण आफ्रिकेंतले सुप्रसिद्ध हिंदी पुढारी मि. गांधी, व त्यांचे युरोपियन साह्यकर्ते मि. पोलक व कालेंबाच यांनाही कमिशनच्या सूचनेवरून बंधमुक्त करण्यांत आलें आहे. हा सगळा आमचे [illegible] लोकप्रिय व्हाइसराय यानीं धरलेल्या नेटाचा प्रभाव आ[illegible] हें सांगावयास नकोच. त्यांनीं मद्रास येथें आपल्या भाषणांत काढलेले उद्गार फार कडक होते अशी ओरड आंग्लोइंडियन पत्रानीं केली होती. पण असाध्य रोग तीव्र व जालीम मात्रेशिवाय सुसाध्य नसतात याचा तात्कालिक अनुभव आला आहे. या कमिशनांत हिंदुस्[illegible] सरकारचे प्रतिनिधि ह्मणून जाण्याचें क[illegible] आमच्या प्रांताचे चीफ कमिशनर ना०

…र्बर्टसन साहेब यांची योजना झाली आहे हें ऐकून आह्मांस संतोष वाटतो. कारण नामदार साहेब हे अत्यंत निर्भिड व स्पष्टवक्ते आणि रयतेच्या हिताला जागणारे असल्यामुळें त्यांच्याकडे सोपविलेली कामगीरी ते उत्तम प्रकारें पार पाडतील व लॉर्ड हार्डिंज यांनीं केलेली योजना अगदीं योग्य आहे असें लोकांच्या निदर्शनास आणून देतील अशी आमची पूर्ण खात्री आहे.

असंबद्ध लेख.

मुंबईचे 'बालबोध'कर्ते रा. विनायक कोंडदेव ओक यांनीं आजपर्यंत महाराष्ट्रवाङ्मयाची बरीच मोठी व दीर्घकाल पर्यंत सेवा केली आहे ह्मणून आह्मी त्यांना मान देणें हें आपलें कर्तव्य समजतों. पण त्यांच्या लेखांत फार असंबद्धता असते हें पाहून खेद व्यक्त केल्यावाचून आमच्यानें राहवत नाहीं. त्यांनीं अल्पवयांत लिहिलेल्या बहुतेक पुस्तकांतून इंग्रजलोकांचेच पोवाडे गाइलेले होते. अलिकडे इंग्रजांविषयींच्या अत्युत्कट भक्तीच्या त्यांच्या थर्मामिटरमधला पारा बराच खालीं उतरला होता, व स्वदेशाभिमानाचा व विवेकाचा अंकुर त्यांच्या ठायीं दिसूं लागल्याबद्दल समाधान वाटत होतें, तों इतक्यांत वृद्धापकाळानें ह्मणा किंवा अन्य कारणामुळें ह्मणा त्यांना मतिभ्रंश झालेला दिसत आहे ही अत्यंत खेदाची गोष्ट आहे. मागच्याच महिन्यांत नाट्यविषयक चर्चा या पुस्तकावर 'बालबोधांत' अभिप्राय देतांना त्यांनीं नाटकाचा धंदा करणारे व नाट्यकलेला महत्त्व देणारे यांच्यावर तोंडसुख घेतलें होतें, व त्या लेखाची शाई वाळली असेल नसेल तोंच या महिन्याच्या 'बालबोधां'त त्यांनीं राजापुरकर संगीत नाटक मंडळीचे मालक प. वा बाबाजी दौलतराव राणे यांचें निधनवृत्त काळ्या चौकटींत घालून रा. राणे यांचा बहुमान केला आहे. मृताविषयीं अनादर युक्त लिहिणें योग्य नाहीं, पण सत्यकथनापेक्षां शिष्टाचाराची मातब्बरी आह्मी ज्यास्त समजत नाहीं. रा. राणे यांचा नाटकाचा धंदा वाईट व मुलांना बिघडविणारा असें जर रा. ओक यांचें प्रामाणिकपणाचें मत आहे तर त्यांनीं रा. राणे यांचें जें गौरव केलें तें कशासाठीं? इतर नाटक मंडळ्या पेक्षां त्यांची मंडळी किंवा इतर नाटकांपेक्षां ते करीत असलेलीं नाटकें कांहीं निराळ्या प्रतीचीं होतीं काय? असंबद्धतेचा दोष पदरीं घेऊन रा. ओक यांनीं रा. राणे यांचा जो बहुमान केला तो कशासाठीं हें गूढ आह्मांस तरी उकलत नाहीं. रा. राणे यांच्या अंगीं कांहीं लोकोत्तर गुण असल्याचें कोणास माहीत नाहीं. रा. ओक यांनीं त्यांच्यासंबंधानें केलेला पक्षपात पाहून लोकांना बालबोधकर्त्यांच्या मतिभ्रंशाची मात्र जबरदस्त भीती वाटते व जानेवारीच्या 'बालबोधां'त रा. राणे यांचें चित्र व लोकोत्तर गुण वर्णन दिलेलें पाहण्यांत येईल अशी त्यांची अपेक्षा आहे. ती सफळ होते कीं काय तें पहावें.

कौटुंबिक स्थितींतून व्यक्ति स्वातंत्र्या पर्यंत.

नं० ४

(मागील अंकावरून पुढें चालूं)

वरील विस्तृत विवेचनावरून हें सहज समजण्यासारखें आहे कीं कौटुंबिक पद्धतींतून गुरुशिष्यपंथ निघाले. शिष्याची प्राक् अवस्था कुटुंबांत काय गुरूच्या घरीं काय दोन्हींही ठिकाणीं पारतंत्र्याचीच. त्या बिचाऱ्यास स्वातंत्र्य केव्हां तर जेव्हां पालक आपली देहयात्रा संपवील तेव्हां. अन्यपक्षीं गुरुगृहीं त्यास स्वसामर्थ्यानें ज्ञानचें ज्ञान विद्याची विद्या मिळवून स्वतंत्र होऊं। स्वसांप्रदायानुरूप स्वतःचा पंथ काढण्याची संधि होती ह्मणून तो नेहमी गुरु आराधना करण्यास तत्पर असे. गुरूची कृपा ह्मणजे त्यास व्यक्तिस्वातंत्र्य. याप्रमाणें पूर्वींच्या गुरुशिष्यसंबंधांत गुरूचें शिष्यावर प्रेम आणि शिष्याची गुरुचेठिकाणीं भक्ति हींच दिसून येत होतीं.

कौटुंबिक स्थितींत व्यक्तिस्वातंत्र्य नव्हतें परंतु गुरुशिष्यसंबंधांत तें शिष्यास गुरु हयात असतांनाही संपादतां येत होतें. तसेंच यास याज्ञवल्क्य वैशंपायनसंबंध आणि तो संबंध सोडल्यानंतर त्याचें सूर्याचें शिष्यत्व इत्यादि उदाहरणांवरून हें स्पष्ट दिसून येईल कीं कौटुंबिक स्थितींत जितकी गुलामगिरी होती ह्मणजे कौटुंबिक स्थितींत पालकाची रक्षितावर जितकी अमर्यादित सत्ता होती त्यापेक्षां गुरुशिष्यसंबंध अधिक रुचकर आणि पथ्यकर करण्यासाठीं गुरूंची सत्ता आपल्या शिष्यांवर कमी विस्तृत होती.

मनुष्याला आज्ञाधारकत्व आत्मनियमन, आत्मशिक्षण, यत्न यांचीं साधनें नसतील तर तो अवनत होईल- मागें सागितलेंच आहे कीं शास्त्ररचना, सूत्रनियम, सूत्रक्रम प्रत्येक ऋषीनें आपापल्या मर्जी प्रमाणें आपल्या शिस्तीस अनुसरून आपणास योग्य अशा रीतीनें लावल्यासाठीं एका गुरूच्या हाता खालीं एका शास्त्राचा अभ्यास करीत असतां एखादा शिष्य मध्येंच त्या ऋषीची संस्था सोडून घरीं परत गेला किंवा दुसऱ्या एखाद्या संस्थेंत गेला तर गुरुचे श्रम व्यर्थ आणि शिष्यासही तादृश लाभ नाहीं. ही अडचण दूर करण्यासाठीं त्या समर्थ गुरूंस अशा शिष्यांना शासन ही करावें लागे ह्मणजे अविचारानें एखादा शिष्य एखाद्या पंथांत गेला असल्यास त्याला बरीच शिक्षा भोगावी लागे.

विषय लांबल्या यासाठीं थोडक्यांत लिहावयाचें ह्मणजे इतकेंच कीं कौटुंबिक स्थिति आणि गुलामगिरी या दोहोंच्या प्रचारानंतर याच प्रचारांपासून गुरु शिष्य पद्धति अवतीर्ण झाली. प्रथमतः तिचे मुळाशीं विद्यारक्षण प्रेम आणि दान हींच होतीं.

पूर्वीं गुरु निव्वळ विद्या व्यासंगी असत. आपल्या जवळचें विद्याभांडार जेणें करून दुसऱ्यास देतां येईल याचीच त्यांना काळजी असे व त्यांच्या सर्व शिक्षणाचा ओघही या प्रकारचाच असे. क्रमाक्रमानें शिष्या बरोबरीचा झाला तर त्यांना अति आनंद होत असे. अद्यापही सर्वतोमुखीं 'शिष्यात् इच्छेत् पराजयः' हा पोकळ सिद्धांत मात्र आहे गुरूहून शिष्य शहाणा होऊं लागला कीं त्याची आपोआप गुरूच्या ठिकाणची श्रद्धा कमी कमी होत जाणार. यासाठींच शिष्यावर गुरु निवडण्याची जबाबदारी आहे व गुरूवरही तीच जबाबदारी आहे. कौटुंबिक स्थितींत शिष्य घरीं परत जाऊं लागला असतां त्यास परत घेणें न घेणें गुरूचे मर्जीवर होतें. आतां व्यक्ति स्वातंत्र्यांत ती व्यवस्था पुनर्भूत होणें शक्य नाहीं. जगाच्या प्रगतीचें खरें चिन्ह ह्मणजे आपण आपल्या पूर्वजांपेक्षां अधिक अधिक शहाणे होत जाणें हें आहे. कौशितकी ब्राह्मणोपनिषत् अ० १ ला यावरून दिसून येईल कीं श्वेतकेतु गौतमाचा पुत्र होता. जेथें पिताच गुरु असतो तेथें कधीं कधीं शिष्यास ज्ञान देण्या पेक्षां अन्यप्रेम अधिक असू शकते, त्यामुळें गुरूस आपली योग्यता अधिक वाटण्याचा संभव असतो तसेंच शिष्याच्या ह्मणजे पुत्राच्या हातून जसा व्हावा तसा निर्वाह न होणें ही बरेंच संभवतें याच तत्वाला धरून गौतम श्वेतकेतूची कथा आहे. श्वेतकेतु आपल्या बापाकडे ब्रह्मविद्येसाठीं गेला. गौतम ह्मणाला ही विद्या मला येत नाहीं. नंतर दोघेही जैवलि राजाकडे तिच्या प्राप्तिसाठीं गेले. या कथेचा निर्देश करण्याचें कारण हेंच कीं या कथेवरून ब्रह्मविद्या क्षत्रियांचे हातीं होती त्यांच्यापासून ती ब्राह्मणांनीं संपादन केली. गुरु आणि शिष्य उभयताही परस्पर संबंध सोडून देऊन नवा गुरु करीत असत. इतक्या गोष्टी ही कथा स्पष्टपणें सिद्ध करते व हें आप्तवाक्य आहे. गुरूनां श्रद्धा कमी झाल्यास पूर्वीं आनंद वाटत असे व पूर्वी लागतील तितके गुरु जिज्ञासूंस किंवा मुमुक्षूंस करतां येत असत हा गुरुशिष्य सांप्रदाय शास्त्रवैपुल्यामुळें आणि शास्त्र भिन्नत्वामुळें फार जरूरीचा होता गुरूच्या बाजूनें जितकें आपलेपाशीं आहे तें संपूर्ण शिष्यास सुलभ मार्गानें आणि सुलभ पद्धतीनें देणें किंवा शिष्याच्या देहानें आपण राहूं लागणें ह्मणजे खरें अमरत्व संपादणें ही इच्छा असे. शिष्याच्या बाजूनें गुरूची ज्याला विद्येची पराकाष्ठा ह्मणजे ज्या स्थितीपुढें अधिक कांहीं नाहींच अशी विद्या देण्याचें सामर्थ्य ही खात्री. याच खात्रीस श्रद्धा अगर गुरुभक्ति असें ह्मणतात. हा संबंध सामर्थ्य आणि श्रद्धा यांवरच जडत असे ह्मणून त्याचे परिणामही मनुष्य जातीस सर्वतोपरी इष्ट असे घडत असत. यांत परस्परांस श्रेयच मिळून समाजासही लाभ घडत असे. ज्याप्रमाणें जातिभेद समाज व्यवस्थेस जरूर होता त्याप्रमाणें समाजास सर्व विद्या कायम ठेवण्यासाठीं गुरुशिष्य संबंध जरूर होता.

पुढें एखादेवेळीं उपासनाद्वारा ज्ञान का उपासना वाक् अवडंबरद्वारा ज्ञान हा विषय आह्मी घेणार आहों. आज कौटुंबिक स्थिति आणि व्यक्तिस्वातंत्र्य यांची मीमांसा करीत असतां या आगंतुक विषयास दूर सारणें भाग पडलें. तरी पण प्राथमिक स्थितींत लोकांचे विचार कसे होते आणि हल्लीं ते कसे आहेत व त्यांच्या योगानें आपलें कोणतें हित व अहित आहे याचें मनन करण्यांस आह्मीं केलेलें विवेचन पुरें आहे. पुढील अंकीं आह्मीं प्रथम लेखांत लिहिल्यानुसार आधुनिक गुरुंकडे वळूं.

धर्माच्या व्याख्या अनंत आहेत त्यांत विशेष सोईची ह्मटली तर ही आहे "ज्या नियमानें ईश्वरास आपण उपास्य, कम्य आणि श्रेष्ठ ह्मणून त्याच्या आज्ञा पाळिल्या पाहिजेतच असा मानतों—त्या नियम समुच्चयास धर्म असें ह्मणतात"— या धर्माचें पालन केल्यानें भक्तिमार्गवाले ह्मणतात साक्षात्कार होतो, कर्ममार्गवाले ह्मणतात संचित क्षय होऊन स्वर्गादि सुखें मिळून अखेर भक्तीचा उदय होऊन मोक्ष मिळतो. ज्ञानमार्गवाले ह्मणतात कर्में करूं नका, भक्तीची जरूर नाहीं. जीव आणि शिव एकच इतकें समजून घ्या कीं मिळालाच मोक्ष. ब्रह्म ह्मणजे विश्वाचें रहस्य त्यास अनुसरून जें कर्म त्यासच कर्मयोग ह्मणतात. तें केलें न पाहिजे ह्मणून करावें लागतें. फल मिळो अथवा न मिळो. यास आपण नीतीचा योग ह्मणतों परंतु संस्कृतांत यांस शाश्वत धर्म ह्मणतात. ज्ञानयोगाबद्दल ह्मणजे ज्याच्या अभ्यासानें, परमेश्वराचा महिमा, गांभीर्य, आनंद आणि संपूर्ण विश्वामध्यें भरलेलें त्याचें प्रेम इत्यादि ज्या योगानें अनुभवास येतात त्यास ज्ञानयोग ह्मणतात. या दोन्ही योगांत आपण हळूं हळूं परमेश्वरा जवळ जातों. आपण केलेला निश्चय एकसारख्या नेटानें सिद्धीस नेणें अत्यंत कठीण आहे शिवाय मध्येंच आपल्या उच्छृंखलवृत्ति आपणास विघ्नें करितात ह्मणून तिसरा एक योग आहे व तो योग कौटुंबिक स्थितीच्या आणि गुलामगिरीच्या साम्यावरून काढलेला आहे त्यास प्रपत्तियोग ह्मणतात. प्रपत्ति ह्मणजे शरणागति, तिचीं चिन्हें—

अपूर्ण

वऱ्हाडवृत्त.

हवामान :— ऋतुमानाप्रमाणें थंडी जोराची पडत आहे व त्यामुळें गांवांतील किरकोळ आजारही बळावले आहेत. कालऱ्याचा आजार आतां पुष्कळच मंदावला आहे.

वाशीम व मलकापूर येथें एक अधिक मुनसफकोर्ट देण्यांत आलें असून त्यावर रा. विनायक नारायण देव आफिशियेटिंग मुनसफ व रा. जहांगीर एदलजी डुटार आफि. मुनसफ यांस अनुक्रमें नेमण्यांत आलें आहे.

नामदार सर बेंजामिन राबर्टसन यांस पुढील महिन्याचे १२ वे तारखेस जे कमिशन भरावयाचे आहे यांत हिंदुस्थान सरकारच्या वतीनें कमिशनांत नेमले असून ते काल रात्रीं मेलनें नागपुराहून रवाना झाले आहेत. सरकारास यापेक्षां योग्य अधिकारी सांपडला नसता हें खास आहे.

कमिशनातील सर्वांत जुने अधिकारी फायनॅनशियल कमिशनर रावश्री क्रम साहेब बहादूर यांस सर बेंजामिन परत येई पर्यंत चीफ कमिशनर नेमलें.

पब्लिक सर्विस कमिशन हल्लीं बारिक बारिक खात्यातील नोकऱ्या संबंधानें साक्षी घेऊन राहिलें आहेत. या वेळीं केंद्रांत

जितकी कळकळ आणि जितकी चिकाटी दिसावी तितकी दिसून येत नाहीं. जे वेळीं स्थानिक नोकऱ्या आणि इंपेरिअल नोकऱ्यासंबंधानें साक्षी घेण्यांत आल्या तेव्हां जें औत्सुक्य दिसून आलें तें हल्लीं मंदावत चालें [illegible] आहे. लहान लहान खात्यांत हिंदू लोका [illegible] काँग्रेस फारशी वाव नाहीं व [illegible] न अमलदार नेटिवांच्या [illegible] कावा विरुद्ध दिसत [illegible] सिटीचा फंड ४२॥ लाख रुपये झाला आहे.

सेंट्रल हिंदु कॉलेज असोसिएशन व हिंदू युनिव्हरसिटी सोसायटी या संस्था एक करण्याचें ठरलें आहे. व जागाही पसंत झाली. प्रिन्सिपालच्या जागेवर कोणास नेमावयाचें याचा विचार चालू आहे.

ता० २६ रोजीं कराची येथें सुरू झालेल्या राष्ट्रीय सभेची हकीकत थोडक्यात पुढील आठवड्यांत देऊंच. हल्लीं आलेल्या बातम्यावरून इतकें समजतें कीं यंदा प्रतिनिधीही अधिक आले आहेत व उत्साहही विशेष दिसत आहे. स्वागत कमिटीचें अध्यक्ष नामदार हरचंदराय विसनदास यांचें भाषण विशेष कळकळीचें झालें. अध्यक्ष नामदार नबाब सय्यदमहमद यांचेंही भाषण विशेष मनन करण्यासारखेंच झालेलें असून यंदाची बैठकही सर्वप्रकारें यशस्वी होईल असें दिसत आहे.

सरकारी ग्याझेट नाताळामुळें निघालें नसावें असें दिसतें.

अनुभवास योग्य

सुवर्ण पदक मिळालेले

ओटो मोहिनी

टिकाऊ, आनंद दायक, सुगंधी पदार्थ जर कोणी ओटो मोहिनीचा सुवास चार दिवसांत उडून जातो असें प्रमाणसिद्ध करून दाखवील तर त्यास १०० रुपये बक्षीस देऊं, तर एकदां अवश्य १ बाटली खरेदी करून अनुभव पहावा व बक्षीसास तयार व्हावें. १ औंसाच्या बाटलीची किंमत २ रुपये आणि १ ड्रामाच्या नळीस १२ आणे. ओटो मोहिनीचे सुगंधी कागद १२ आणे डझन.

मिळण्याचा पत्ता

ओरियेंटल ड्रग आणि केमिकल कंपनी सोल प्रोप्रायटर्स

जुमा मसजिद मुंबई

नो. नं. १६

नोटीस

देवकिसन आईदान मारवाडी राहणार आकोला यानला नादार ठरविण्या बद्दल या कोर्टांत नादारी मुकदमा नंबर १६९ चालू १९१३

आहे तरी त्या सावकारानें सदरहू देवकिसन आईदान याजकडे कर्ज असेल त्यानीं कायदे शीर रीतीनें या कोर्टात ता. २४-१ १९१४ चे आत शाबित करावें कळावें ता० १९-१२-१९१३

A. L. Dighe.

आडिशनल डिस्ट्रिक्ट जज्ज

आकोला

नो० नं० १७

नोटीस.

या नोटिशीनें आमचे फैलवरील नादारी मुकदमा नंबर १६८ यांतील कर्जदार १९१३

नागरी वधा मोटे गुजराथी जैन राहणार आकोला याचे सर्व साहुकार लोकांस कळविण्यांत येतें कीं सदरहुतील कर्जदारानें सदरहु मुकदम्यांत कर्जाची तडजोड करण्याकारितां कंपोझिशन दाखल केलें आहे. व मि. लक्ष्मणराव ओक वकील यांस सदरहू मुकदम्यांत रिसीवर नेमलें आहे. सदरहु रिसीवरनी सावकारांची सभा भरवून आपला रिपोर्ट ता. २४-१-१४ ई. रोजीं पेष करावा असा त्यांस हुकूम दिला आहे व या कोर्टांत सदरहु मुकदम्याची चौकशीची तारीख २४ १ १९१४ नेमली आ. तरी सदरहू कर्जदाराचे सावकारानीं सदरहू तारखेच्या आंत आपापलें कर्ज कायदेशीर रीतीनें करावें कळावें ता. १९-१२-१९१३

A. L. Dighe.

आडिशनल डिस्ट्रिक्ट जज्ज

आकोला

नो० नं० १८

नोटीस

नोटीस बेशमी खंडु रावजी देशपांडे राहणार बार्शीटाकळी ता. अकोला यांसः-

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुह्मास सन १९ ८ सालीं कुलमुखत्यारपत्र दिलें होतें. तें कुलमुखत्यारपत्र आज या नोटीसीनें रद्द केलें आहे तरी आपण मुखत्यारपत्राचे आधारें कोणासी माझे संबंधानें कोणत्याच प्रकारचा व्यवहार करूं नये केल्यास त्याची जबाबदारी तुमच्यावर आहे व तुमच्याशी जो व्यवहार करील त्याचेवर त्याची जबाबदारी राहील तुह्मी आठ दिवसाचे आंत सगळा हिशेब समजून द्यावा. कोणास पावती वगैरे दिल्या असतील व ती जमखर्चाचे विरुद्ध असल्यास त्या रद्द समजल्या जातील कळावें ही नोटीस तारीख २६।१२।१९१३ इसवी.

सही

गंगाबाई जवजे किसनलाल अगरवाले साहू दुकान बार्शीटाकळी तर्फे मुखत्यार गोपालदास विठ्ठलदास आगरवाले बार्शीटाकळी दस्तूर खुद.

नो. नं. १९

नोटीस.

अवचित वा॥ कडताजी वैद्य रा. धानोर परगणे हातगांव ता॥ मुर्तिजापूर जि. आकोला. यांसः—

खालीं सही करणार याज कडून नोटीस देण्यांत येते कीं, रोजे रविवार ता. ७।१२।१९१३ इ. रोजी महादेव सोनाराचे घरीं १९० रुपयाची प्रॉमिसरीनोट लिहून दिली आहे तिचा भरणा अद्याप पावेतों तुह्मी दिला नाहीं. तरी ही नोटीस मिळाले दिवसा पासून ८ आठ दिवसाचे आंत १९० रुपयाचा रोख भरणा करावा अगर लिहून दिलेली प्रॉमिसरीनोट मजला परत आणून द्यावी. यापैकीं कांहींहि न केल्यास आठ दिवस नंतर ती प्रॉमिसरीनोट रद्द समजली जाईल. कळावें ही नोटीस आकोला ता. २६-१२-१३

सही

सिताराम वा॥ कृष्णाजी कुणबी रा. धानोर प्र. हातगांव ता॥ मुर्तिजापूर निशाणी हातची रेघ

नो. नं. २०

जाहीर नोटीस

नोटीस बेशमी आसरू वा॥ सटवाजी धनगर राहणार शेलुबाजार ता० मंगरूळपीर जि० आकोला याजकडुन तमाम लोकांस व चंद्रभान वा॥ शिवाजी बेथे राहणार गोवी ता० मंगरूळपीर जि० आकोला यांस जाहीर नोटिशीनें कळवितो कीं, मी तुह्मास माझी कोर्टाची वगैरे कामें करण्यास कुलमुखत्यारपत्र दिलें होतें. परंतु आतां तुमची मजला गरज नसल्यामुळें मी तुह्मास माझा तर्फेनें मुखत्यार ह्मणून कोणतेंही काम करू नये असें तोंडी कळविलेंच होतें. या नोटिशीनेंही कळवितों कीं मी तुह्मास दिलेलें मुखत्यारपत्र रद्द केलें आहे. यावउपर तुह्मी माझेकरितां कोणतेंही काम करू नये. व कोणीही तुह्मापासून करून घेऊ नये. घेतल्यास तें रद्द समजलें जाईल. कळावें तारीख ३०-११-१९१३ इ०

दस्तुर लक्ष्मण केशव केळकर

आसरू [illegible] सटवाजी द [illegible] खु०

नो० नं० २१

नोटीस

रा० बळवंत रामराव मोरे देशमुख रा. वरवट व केशापूर तालुके चिखली यांसः—

खालीं सही करणाराकडुन नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी आपला [illegible] फत्तेखेर्डा येथील सर्वे नंबर १ [illegible] ३००० रुपयास आह्मास खरेदी दिला व सदरहुबद्दल बयाणा २ रुपये घेऊन त्याबद्दल पावतीही करून दिली व जंगलांत आमचे बरोबर चालून शेताचा कबजाही दिला असें असतां आतां तुह्मी शेताचें खरेदीखत करून देण्यास टाळाटाळी करीत असून मुद्दाम एका गांवाहून दुसरें गांवास फिरतां. सबब नोटिशीनें तुह्मांस कळविण्यांत येते कीं तुह्मी आपले रुपये घेऊन सदरहु [illegible] खरेदीखत ही नोटीस पावल्यापासून [illegible] करून न दिल्यास [illegible]

व [illegible]

केल्या [illegible]

जाई [illegible]

नोटीस

नोटीस बेशमी माहादु वल्द नागोजी गोळे राहणार मौजे तांदळी बुजरुख तालुके बाळापूर जिल्हा आकोले यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं माझे मुलास तुमची मुलगी नामे सरु ही दिली असोन आज अजमासे १६ महिने झाले. माझा मुलगा मरण पावला. आपले लोकांत गंधर्व करण्याची चाल असले मुळें तुह्मी आतां तुमचे मुलीस कोठें तरी गंधर्वानें उचलून द्याल तुमचे मुलीचे अंगावर माझे घरचे डागीने आहेत. ते सोने एक तोळा तपसील तोंगले २ बाळ्या ६ नथ १ येकूण तोळाभर सोने याशिवाय चांदीचे डागीने हासळी गळ्यांतील चांदीची वजन तोळे २१ एकवीस हातांतील कोपरवाळ्याचा जोड १ वजन तोळे २२ बावीस पायांतील गुंडवाळ्याचा जोड १ वजन तोळे २५ पंचवीस व हातांतील कडेचा जोड १ वजन तोळे १० दाहा गळ्यांतील आमरस वजन तोळे ५ पांच येकूण चांदी वजन तोळे ८३ त्र्यायशी व सोने तोळाभर असे डागीने आमचे मालकीचे तुमचे मुलीचे अंगावर असलेले नोटीस पावल्या पासून ८ आठ दिवसांत आणून देऊन पावती घेऊन जावी असें न केल्यास तुमचेवर या माला बदल दिवाणींत फिर्यादी केली जाईल. आतां तुमचे मुलीवर आमचा कांहींच हक्क राहिला नसोन माझा मुलगा वारले पासून हा काळपर्यंत तुह्मी मुलीस माझे घरीं आणलेंही नाहीं सबब ही नोटीस दिली आहे. कळावें तारीख मजकूर मुकाम तांदळी बुजरुख परगणे पातूर सही

श्रावण वल्द संभाजी सरप राहणार तादळी बु॥ निशानी आंगठा

नो० नं० २३

जाहीर नोटीस

सर्वत्र लोकांस व लक्ष्मण बळवंत का[illegible] जेकर ब्राह्मण यांस—

कळविण्यांत येते कीं आह्मी खालीं स[illegible] करणार इंद्रसिंग जसराज व हरीदास श्रीराम मोता रा० खामगांव व बाळापू[illegible] येथील श्रीराम शंकरलाल दुकानचे मालक यांनीं ता. ६ जुलाई १९११ ई. रो[illegible] नोंदलेले मुकत्यार पत्रानें सदरहू लक्ष्म[illegible] बळवंत यांस इतर इसमांसमेत मुखत्य[illegible] नेमलें होते परंतु सदरहू लक्ष्मण बळ[illegible] हे गेलें १॥ वर्षा पासून आमचे नोक[illegible] तून निघालेले आहेत व त्याचवेळेपासू[illegible] आह्मी त्यांचें मुकत्यार पत्रही रद्द केले आहे. त्यानीं आमचे तर्फे धरील मु[illegible] नंतर केलेला कोणताही व्यवहार आ[illegible] साठी केलेला नसून तो रद्द आहे [illegible] ही त्यांस [illegible] तर्फे [illegible]

तांबूल नवरत्न — न कत्थेकी परवा न चुनेसे काम, हमारे मसालेका सबको सलाम. पानाच्या विड्यांत खाण्याचा उत्तम मसाला. चुना व काथाची जरूर नाहीं. किंमत डबीस सहा आणे.

नवरत्न टेबलेट — उत्तम सुवासिक अत्तराच्या वड्या. किंमत डबीस तीन आणे.

नवरत्न तमाखु — पानांत खाण्याची केशर, कस्तुरी इत्यादि सुवासिक वस्तु मिश्रित तमाखु. किंमत दर तोळयास दीड आणा.

मद्रासी नस — अति उत्तम सुवासिक नस. मेंदूवर खास गुणकारी. बाटलीस चार आणे.

गजकर्णाचें मलम — गजकर्णावर उत्तम औषध. डबीस चार आणे.

केश काढण्याचें तेल — केश काढण्याचा उत्तम इलाज. किंमत सीसीस अडीच आणे.

चन्द्रकांत बाम — मेंदूला व डोक्याला अति उपयोगी. सीसीस किंमत आठ आणे.

बनविणार टी. एस. मित्र. नळगांव.

आकोल्याचे सोल एजंट– चमन कंपनी.

पत्ता— ताजनापेठ बाजार– आकोला.

नो. नं. ११

Oriental Government Security Life Assurance Company, Limited,

ESTABLISHED [illegible]4.

HEAD OFFICE—BOMBAY

R. PATERSON BROWN, MANAGER.

FUNDS EXCEED 4½ CRORES.

Claims paid for over 3½ Crores.

ALL [illegible]ERSONS

WHO ASSURE FOR THE FIRST TIME
OR
WHO INCREASE THEIR PRESENT ASSURANCE
WITH

THE ORIENTAL

BY EFFECTING A WITH PROFIT POLICY
ON OR BEFORE 31 ST DECEMBER 1913 WILL [illegible]D TO

[illegible]S

त्रिकाल दर्शी आरसा?

तुह्मास भूत, भविष्य वर्तमान जाणणें असल्यास ही जाहीर खबर वांचून त्वरित ऑर्डर धाडा. ह्या आरशासारखें त्रिकाळ ज्ञान प्राप्त करण्याचें साधन ज[illegible]त दुसरें एकही नाहीं. तत्संबंधानें शेकडा सरटीफिकीटें मिळालीं आहेत. श्रद्धाळू [illegible]या आणि पुरुष स्वतःचे विचार आणि त्यांचे परिणाम पाहूं शकतात. गांव[illegible] देशांतर आणि दूरच्या मित्र व सोयऱ्यांच्या खबरा तुह्मांस सहज मिळूं शक[illegible] काम होईल किंवा कसें? अमूक बाबतींत काय परिणाम होतील, व्यापारांत[illegible] तोटा, अमुक पदार्थाच्या किंमतीची कमीजास्ती, परीक्षेचे परिणाम, चा[illegible] तुमच्या मनाचा खुलासा करावयाचा असेल तो सर्व होऊं शकेल किंमतः—

साध्या काचेचा रु. २९ } प्रत्यक
बिलोरी काचेचा मजबूत रु. ३९ } पोस्टेज
मुद्दाम मोठे बिलोरी कांचेचा मजबूत रु. ६ } सहित

हिंदुस्थाना बाहेरच्या ग्राहकानें २ रु. जास्त धाडावे.

आशाभाई वावजीभाई पटेल मु०
करमसद, ता० आनंद जिल्हा खेडा.

नो. नं. १३

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी साळ्याचें तेल,

किंमत रुपये ५ ट्रेड मार्क "सँडो"

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम साटीफिकिटें दिलीं आहेत.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ मांडवी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० १४

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धिवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धि करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याचा सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाणः-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० १६ **५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.**

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें